פרלמנט נשים
במה לפוליטיקה מווית אחרת

ספר תקצירים

מושבי תשס"ח | אוקטובר 2007 - אוגוסט 2008

ספר תקצירים

מושבי תשס"ח

עורכת: אסתר הרצוג

קואליציה של ארגוני נשים וארגונים חברתיים, שפועלת לשינוי המדיניות הממשלתית בסוגייה זו ולהעברת מרכז הכובד של הטיפול ברווחת הילד למשפחה ולקהילה.

• דיוני הפרלמנט על יחסי יהודים-ערבים הצמיחו רשת נשים מנהיגות, יהודיות וערביות - "אנואר" (אורות, בערבית), הפועלת לקידום נשים בישראל ולמען שוויון בין הקבוצות. אנואר ארגנה עד כה סמינרים וכנסים משותפים בשפיים, בפקיעין, בכפר ערה, בקלנסואה, בהרצליה ובנצרת. הכנסים עסקו בנושא "מעמד האישה" בקבוצות החברתיות-דתיות השונות, ב"נאקבה", במקומן של נשים בפוליטיקה, במלחמת לבנון השניה ועוד; פעילות זו התמקדה בתשס"ח ביצירת רשת נשים משותפת לאנואר ולנשים בניסר אל-זרקא והצמיחה את מושב הפרלמנט על "נשים נגד נשק" אשר הוקיע את השימוש הנרחב בנשק על-ידי גברים בכפר בפרט ובחברה הישראלית בכלל;

• פרלמנט הנשים הוביל בספטמבר 2005, להקמת קואליציית ארגוני נשים למען אמהות וילדים, נגד השינוי בסעיף הנקרא "חזקת הגיל הרך", הקובע כי ילדים עד גיל 6, להורים מתגרשים, יישארו אצל אימם. הקואליציה הצליחה לעורר דיון ציבורי נרחב וביקורת קשה על כוונת שרת המשפטים, ציפי ליבני, לבטל את הסעיף ואף הצליחה למנוע את שינוי החוק.

• פרלמנט נשים היה שותף להקמת קואליציית ארגונים פמיניסטיים לקראת בחירות 2006 וערך מושב שבו הציגו חברות הקואליציה "עקרונות חברתיים כלכליים" בפני נציגי הסיעות המתמודדות.

• הפרלמנט פתח בקמפיין למען בחירת אישה ראשונה לנשיאת המדינה. בעקבות המושב שעסק בנושא זה, ואשר בו הוצגה מועמדותן של שש נשים, הודיעה ח"כ קולט אביטל על התמודדותה.

• פרלמנט נשים היה הגוף הציבורי הראשון שהוקיע את היציאה למלחמת לבנון השניה והתריע על הפגיעה הקשה באוכלוסיה האזרחית משני צידי הגבול.

• במושב על גינקולוגיה שהתקיים ב-2006 קרא פרלמנט נשים להכיר בחשיבות השגת דומיננטיות של נשים בתחום הגינקולוגיה.

• הפרלמנט היה ארגון הנשים היחיד שהביע תמיכה עקבית במאבקי המורים על שכרם ותנאי עבודתם. במושב הפרלמנט, שהתקיים ערב הבחירות להסתדרות המורים ב-2006, יצאה קריאה לתמוך במועמדותה של יפה בן-דוד לראשות הסתדרות המורים. במושב נוסף שעסק במאבקי המורים הוקיע הפרלמנט את כניעת הסתדרות המורים להסכם המבזה שנכפה על המורים ותמך בענת שניידר במאבקה נגד קבלת ההסכם.

• פרלמנט הנשים תומך בעקביות בנשים המתמודדות בבחירות לרשויות המקומיות ולכנסת. בבחירות האחרונות הוא העלה לדיון ציבורי את רעיון הקמת "מינהל נשים" (שצמח בהרצליה בין השאר בזכות פעילותן של ה"ן, הרצליה נשים וש.י.ן לשוויון ייצוג נשים) בכל היישובים. הרעיון קורם עור וגידים בעקבות מעורבותן המוצלחת של נשים בבחירות לרשויות המקומיות, למשל בפרדיס (בידי איבתיסאם מאחמיד), במודיעין (בידי אהובה קרקובר), בגני תקווה (בידי ליאת ארבל).

הוועדה המייעצת

בוועדה המייעצת של הפרלמנט חברות נשים מתחומי פעילות שונים באקדמיה, במישור הציבורי-חברתי ובתחומים מקצועיים:

• דר' אסתר הרצוג - אנתרופולוגית חברתית ומרכזת פרלמנט נשים;
• יעל גרמן - ראש עיריית הרצליה ויועצת פוליטית;
• דר' לינדה עפרוני - כלכלנית ומשפטנית;
• דר' ורדה גרנות - מנהלת בית-ספר;
• איריס אברהם - סגנית ראש עיריית גבעתיים;
• רעידה מסאלחה - עובדת סוציאלית ומרכזת

תכנית הגיל הרך במכללת אלאקסמי;
- אורנית לוי-ספקטור - מנהלת תוכניות בג'וינט;
- עויד יונה מרקוביץ' - משפטנית;
- נדין הולנדר - יועצת ארגונית ויו"ר נורה;
- רות רזניק - יו"ר ל.א. לחימה באלימות ומנהלת מקלטים לנשים מוכות;
- איבתיסאם מחמיד - יו"ר שלום מתחיל בפנים.
- דרי צביה ולדן - חוקרת לשון, מרצה בבית ברל;
- יוכי יהל - יו"ר הארגון הארצי היציג להגנת הדייר;
- גולדי קורן - דוברת פוליטית וקצינה במשטרת ישראל;
- מרב מיכאלי - עיתונאית;
- רינת גימפל - מרכזת פרויקטים בקרן פרידריך אברט;
- ציפי גליקמן - יו"ר משותפת של תנועת ש.י.ן;
- נסיה שטרסבורג - יועצת ראש העיר למעמד האישה בכפר-סבא;
- אלינה שמאי - עובדת סוציאלית ויזמת תכניות קהילתיות

מושבי הפרלמנט

בספר זה כרוכים תקצירים של עמדות שהוצגו במושבי הפרלמנט במהלך תשס"ח.

המושב הראשון של פרלמנט נשים בשנת תשס"ח התקיים באוקטובר 2007, בבית הקיבוץ הארצי בתל אביב, בחסות היחידה לקידום נשים בתנועה הקיבוצית. נושא המושב היה: **איומים אסטרטגיים במזרח התיכון**. הינחתה את הדיון העיתונאית לינוי בר-גפן. הדוברות במושב היו: עפרה גרייצר (דוקטורנטית באוניברסיטת תל אביב), ד"ר אראלה שדמי (סוציולוגית של משטרות), חדווה אייל (פעילה ב"אישה לאישה") ואמאני דעייף (פעילה ב"אישה לאישה").

מושב זה אמור היה להתקיים במרכז לחקר גרעיני בשורק, אולם הנהלת המכון יחד עם עובדיו החליטו לצאת כנגד ההתכנסות ודרשו את ביטולו. משמעות הדבר הייתה השתקת הדיון על התחמשותה הגרעינית של ישראל, השתקת קולותינו כנשים, השתקה שלנו כחברה אזרחית ואי-מתן מקום לגיטימי לדיון ציבורי חשוב זה, וכל זאת בשם הביטחון. בעקבות מניעת הדיון במרכז שורק הוחלט לקיים את המושב בתל אביב ולפתוח שיח ציבורי אמיץ וכנה על הסרת העמימות בכל הנוגע להתחמשות ולאסטרטגיות ביטחוניות אותן מבצעת המדינה בשמנו.

המושב השני התקיים בנובמבר 2007, באודיטוריום בבת-ים, במעמד ראש העיר, שלומי לחיאני. האירוע עסק בנושא "גברים מתמודדים עם אלימות". יובל דור הינחה את הדיון וליווה את הערב בקטעי נגינה. הדוברים היו: שלומי לחיאני, אורי בוסקילה (סגן ראש העיר), ד"ר חן נרדי (התנועה לשוויון ולשלום בין המינים), רוני ויינברג (אב מתל אביב ומנהל בחברת הייטק), סעיד מחאמיד (אב מפארדיס וזמר), בן דרור ימיני (עיתונאי במעריב).

מושב הפרלמנט התקיים ערב יום המאבק הבינלאומי נגד האלימות והוא דן בנושא האלימות בכלל והאלימות נגד נשים בפרט, מנקודת הראות של גברים. באירוע זה ניתנה לגברים במה, בציפייה שהם ייקחו אחריות על חלקם באלימות ושיהיו שותפים לדיון ולמאבק נגדה. הדוברים הציגו פן אישי בחוויות ובמחשבות שלהם על אלימות ודיכוי נשים: מניעת לימודי נשים ערביות כמעשה של אלימות, שחרור האישה שבתוך הגבר כתהליך של שחרור משוביניזם, הדיבור כאמצעי להתגברות על הכעס ולמניעת השימוש באלימות, משמעותה של תפיסת אבר המין ככלי לכיבוש והצורך במודעות לשימוש בשפה אלימה.

המושב השלישי התקיים ביוני 2008, באשכול פיס בכפר סבא, במעמד יושבת ראש הכנסת, דליה איציק, וראש העיר כפר-סבא יהודה בן-חמו. נושא המושב היה: "המורות לשלטון - על חינוך, נשים ופוליטיקה". לינוי בר-גפן הנחתה את הדיון והשתתפו בו ד"ר לינדה עפרוני (משפטנית וכלכלנית), חדיניה טאהא (מנהלת בית ספר בג'לג'וליה), טל קוגמן (לשעבר חברת מועצת העיר כפר-סבא), דרורית נדר-ליליאן (מנהלת בית ספר תיכון בכפר-סבא) וענת שניידר (מורה למתמטיקה בחטיבת ביניים בנתניה).

מושב זה התקיים עם סיום המאבק נגד הרפורמה. הדוברות ביטאו ביקורת נוקבת על התנהלות

ארגוני המורים מול משרד החינוך ומשרד האוצר וטענו שמאבק המורים נכשל, למרות שהוא זכה לאהדה מפתיעה מצד הציבור. בדיון עלתה קריאה למורות לפנות לזירה הפוליטית כדי להשיג שם הישגים של ממש בכל הקשור לתנאי העבודה של המורים ובמצב החינוך בכלל. עוד דובר בדיון על ההתפכחות מהדמוקרטיה הישראלית, מתקשורת הרייטינג ומשרת החינוך. ענת שניידר, שתיארה את ההתנהלות האלימה כלפיה בשל התנגדותה לכפיית ההסכם הכושל זכתה לתמיכה רחבה.

המושב הרביעי התקיים במרץ 2008, בבית העם בקיבוץ רגבה, בחסות יהודה שביט, ראש המועצה האזורית מטה אשר. המושב דן בנושא: "יחסי פריפריה מרכז-ממבט פמיניסטי". סמדר סיני (מנהלת היחידה לקידום נשים בתנועה הקיבוצית), הנחתה את הדיון והשתתפו בו: פרופי בתיה קריסטל (בית חולים לגליל המערבי), כאמלה מוסא (יזמית שירותי קייטרינג), ד"ר יהודית אברהמי-עינת (מכללת אורט-בראודה), דליה אייל (מנהלת "מעברים בעמק"), ד"ר אביגיל מור (מכללת תל-חי).
הדוברות עמדו על השפעת המרחק מהמרכז על רמתם של שירותים הניתנים לאוכלוסיה בפריפריה בתחומי בריאות, אלימות נגד נשים וכיוב', על ההתנשאות של נשים במרכז ביחס לנשים בפריפריה. פעילותם של ביה"ח לגליל המערבי וכן של מרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית צויינו כיוצאות דופן על רקע זה.

המושב החמישי התקיים ביוני 2008 במכללת אל-קאסמי בבקעה אל-גרביה. נושא הדיון היה: "נשיות וגבריות בחברה הישראלית". הינחתה אותו רעידה מסאלחה (אל-קאסמי) והדוברות היו: ד"ר רבקה נרדי (סוזפרת ומטפלת אישית וזוגית), ד"ר דליה פדילי (דיקנית הסטודנטים באל-קאסמי), ד"ר גלעד פדבה (חוקר תרבות, בית ברל), ד"ר סמיר זועבי (אוניברסיטת חיפה) ושלומית ליר (דוקטורנטית, אוניברסיטת תל אביב).
הדוברות והדוברים בחנו סוגיות של זהות מינית בישראל: שינויים בקוד הנשי ובקוד הגברי, בחברה הישראלית הרחבה ובחברה הערבית. הועלו שאלות ספקניות ביחס להנחות נפוצות על מהות ה"גבריות" בשתי החברות וכן על הבניית הזהויות המגדריות במרחב הציבורי.

המושב השישי התקיים באוגוסט 2008, ב"מרכז הבמה" בגני תקווה והוא עסק בנושא "הבחירות לרשויות המקומיות מזווית של נשים. ליאת ארבל (יועצת לפיתוח עסקי) הנחתה את הדיון והשתתפו בו: יעל גרמן (ראש עיריית הרצליה), יעקב סבג (מועמד לראשות העיר קרית-אונו), חדוה יחזקאלי (מועמדת לראשות העיר חדרה), מלי פינטו (מועמדת לראשות גני תקוה), ננה חן (מועמדת לראשות העיר אור-יהודה) ואיריס אברהם (מועמדת לראשות העיר גבעתיים).
מושב הפרלמנט התקיים ערב הבחירות לרשויות המקומיות והוא ביקש להעלות למודעות הציבורית את חשיבותו הרבה של מינהל נשים עירוני, דוגמת המודל שהוקם על ידי יעל גרמן בהרצליה. הדוברות בחנו את הפוטנציאל של מינהל נשים עירוני וההבדלים בינו לבין מועצת נשים. הן תיארו את הדילמה הקשורה להצגת הפן המגדרי בתעמולת הבחירות ודנו ביתרונות הפוטנציאליים של בחירת אישה מבחינת קידום תחומי עיסוק "שלי" נשים, ובעיקר החינוך.

קרן פרידריך אברט - שותפות רבת שנים עם פרלמנט נשים

ד"ר ראלף הקסל
מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

ב-1 באוגוסט הגעתי לישראל במסגרת תפקידי החדש כנציג קרן פרידריך אברט. כמה ימים מאוחר יותר, השתתפתי במושב פרלמנט נשים שעסק בנושא "הבחירות המקומיות ממבטן של נשים". לא יכולתי לחשוב על הזדמנות מתאימה יותר שתעניק לי תובנות ראשונות חשובות על המציאות המורכבת והדינמית של ישראל. פגשתי נשים שהרשימו אותי עמוקות במעורבות החברתית והפוליטית שלהן וברצונן להיאבק למען מטרותיהן.

ראלף הקסל

כקרן פוליטית, קרן אברט מייחסת חשיבות עצומה להשפעה הקונקרטית של עבודתה. לפיכך, שמחנו כל-כך שבעקבות מושב זה זכה הצורך בהקמת מחלקות נשים מתוקצבות ברשויות המקומיות להכרה ציבורית.

הגישה הממוקדת במטרה מאפיינת את כל המושבים של במה פמיניסטית וביקורתית זו. הם לא רק השפיעו על השיח הציבורי אלא גם השיגו שינויים ממשיים לטובת החברה האזרחית.

לפרלמנט נשים יש מסורת ארוכה של יוזמות בתחומי המגדר והמכוונות לשינויים פמיניסטיים בפוליטיקה הישראלית. מושב שהתקיים ב-2008 ועסק בנושא "איומים איסטרטגיים על המזרח התיכון", ביקש לאתגר את התפישה הרווחת שרק גברים מבינים בביטחון ולכן הם המתאימים להתעסק בו. הדיון זכה לפרסום והציבור נחשף לנשים שיש להן ידע והבנה עמוקים בביטחון על כל היבטיו. היינו מצפים שהדבר לא יפתיע אותנו, אך המציאות מלמדת על מצב שונה.

אני מעריך מעומק ליבי את המאמץ חסר הפשרות שמובילות ד"ר אסתר הרצוג ונשים רבות אחרות מאז 1999, לשלב היבטים פמיניסטיים בשיח הציבורי בישראל. פעילותן של ד"ר הרצוג ועמיתותיה נעשתה לאורך כל השנים הללו בהתנדבות, ויש לציין זאת כל פעם מחדש.

בשל כל הסיבות שהוזכרו קרן פרידריך-אברט גאה מאד להציג ביחד עם פרלמנט נשים את הספר הזה, המתעד את פעילותנו המשותפת בשנת 2008. אין כל ספק בכך שהקורא/ת תמצא בו גישה אמיצה ומעוררת מחשבה ביחס לסוגיות שאיתן מדינת ישראל מתמודדת.

איבתיסאם מחמיד

ראיינה: יעלה שגיא, גפן - מקומון זכרון יעקב, 8.1.2009

בימים אלו של צורך בתשובות, יש לאיבתיסאם מחמיד פתרונות הפותחים דרך חדשה. ביום שני היא נסעה לשדרות במסגרת מפגש שארגנה קבוצת 'קול אחר' - קבוצה של תושבי שדרות שמדברים עם הצד השני ורוצה לפעול למען השלום בדרכים מדיניות.
לאחר שנים של עשייה ציבורית למען השלום וזכויות נשים ב-25.4.09 מקבלת איבתיסאם מחמיד אות הוקרה מהדלאי לאמה וחונכת את מרכז 'הגר ושרה' לפעילות נשית יהודית-ערבית בפראדיס.

ביום ראשון 4.1 נסעו 20 נשים וגברים מפורום ארגוני השלום לשדרות. היו שם איבתיסאם כנציגת ש.י.ן, אחמד איבדר מנהל המרכז הערבי בגבעת חביבה, איהב בלאכה המייסד של 'סולחה' (מפגש חד שנתי של יהודים וערבים), ו-17 יהודים ישראלים.

"נסענו להשמיע קול אחר ולשמוע מה עובר עליהם בימים אלו. בשדרות יש תנועה בשם 'קול אחר' והקול הזה מדבר ועובד על שלום בין שדרות לעזה. נסענו כדי להקשיב לאנשי שדרות ולהגיד שכואב לנו וצר לנו שיש מלחמה והם סגורים בבתיהם עם פחד מהרקטות ונמצאים בסכנה. הלכנו להקשיב להם ולמה שעובר עליהם בימים אלו. מצד שני גם היינו קרובים לעזה, בעזה בזמן זה מטוסים וטנקים וספינות מכל הצדדים. אלפי פצועים ומאות הרוגים שזה קשה למנזר הערבי בישראל ובכל העולם. כל כמה דקות נהרג שם מישהו וזה לא קל. הלכנו לשם בשביל לדבר ולעודד שלום לשני הצדדים ולמען זה שהמנהיגים שלנו משני הצדדים ישבו ליד השולחן ביחד וישבו לדבר. הם דיברו על עצמם ועל אנשי עזה ואמרו שיש להם חברים שם, ובמלחמה הם מתקשרים לדבר עם החברים שלהם ולברר שלא נפגעו. זה הפתיע אותנו כאנשי שלום שמגיעים לשם ומדברים על דאגה לצד השני. הם אמרו שבגבול יש אנשים עם שמות ופנים שנהרגים היום. אנשים עם משפחה. הם דברו גם על זה ש-8 שנים יש עליהם רקטות מאז שהחמאס עלה לשלטון בעזה. אמרו שאפילו ככה הם לא מצדיקים את המצב אבל מה צריך לעשות כדי שיפסיקו את הרקטות. כי הם לא רוצים שהמבצע ימשיך מצד שני לא רוצים רקטות ורוצים שיעצרו אותן. בד בבד לא רוצים 30% הרוגים אזרחים בצד השני".

- גפן: מה הפתרונות שהוצעו?

- אבתיסאם: "סוכם שיהיה שיח - שפעילי השלום יזמינו את אנשי שדרות למעגלים ויסבירו מה הם עושים למען השלום ובנוסף יקשיבו לאנשי שדרות ויתנו להם אפשרות לדבר. יש להם רעיונות לגבי השלום ולא מקשיבים להם. סיכמנו שצריך לחזור לשדרות, להמשיך לחשוב על איך אפשר לעזור ולקדם את העניין. דובר על הצורך שאנשי שדרות יהיו חלק ממדינת ישראל, חלק מהעם הזה. שאנשים לא יסתכלו עליהם

מרחוק. שיעשו עבודה איתם גם".

אבתיסאם היא יו"ר עמותת "השלום מתחיל מבפנים" (אין קשר לשרי אריסון), ב-1998 רצה ברשימה עצמאית לראשות פראדיס והיא חברה בוועדה המייעצת של ש.י.ן לשוויון ייצוג נשים ועמותת מורשת אברהם אבינו שעובדת עם נוצרים, מוסלמים ויהודים, מנחה מעגלי הקשבה בין יהודים לערבים, לאחרונה צולמה ורואיינה לספר "שישים שנה שישים קולות" המראיין נשים יהודיות וערביות, ולתערוכה "עטויות" של הצלם מיכה שמחון. היא מוזמנת לפעילויות שלום בכל רחבי העולם ומבקרים אותה חברות פרלמנט שוודיות ושייחים מבריטניה, גם ריצ'אד גיר ביקר.... אלו הן רק חלק מפעילותיה כפעילת שלום ושוויון לנשים.

כשרצה ב- 1998 לראשות מועצת פראדיס ברשימה עצמאית כעסו עליה. מאז מעמד האישה בכפר השתפר ללא היכר והיום כבר מציעים לה להיות מספר 2 בכמה רשימות. אבל היא לא ממהרת לחזור לפוליטיקה:

איבתיסאם: "יש בפראדיס המון קורסים לנשים, קרוא וכתוב בערבית עברית ואנגלית, קורס מחשבים וקורסים מקצועיים כקונדיטוריה. בנוסף יש מלגות לנשים שרוצות ללמוד. ראש המועצה הנוכחי הבטיח להקים מחלקת נשים לייעוץ וקידום מעמד האישה בתחומי החינוך, הפוליטיקה והכלכלה, לקידום בבחירות ובתפקידים בכירים. אני עדיין מרגישה שיש לי עבודה בשטח. אני מרגישה שאנו צריכים לבנות קריירה לנשים. אני בטוחה שבשנים הבאות נמצא נשים בתפקידים האלו כי הרבה נשים גם מתקדמות. יש עכשיו אמירות בנושא וזה מחמם את הלב כי לפני 10 שנים אי אפשר היה לדבר על זה, ועכשיו ממש בשלים ויש נכונות. אני שמחה על התוצאות".

- גפן: זה לא קשה?

- איבתיסאם: "מאוד קשה. זה לא רק קשה. אנחנו הנשים עובדות קשה כדי להביא מודעות למה זו מנהיגות נשית. הגבר נחשב מנהיג מראש. לעומתו האישה צריכה להוכיח שהיא מנהיגה בתהליך של סיוע לנבחרי ציבור מאחורי הקלעים ורק אחרי זה היא מעיזה להציע עצמה. היא צריכה כל הזמן לעבוד רק כדי להוכיח שהיא מנהיגה וזה רע מאוד. איפה זה רע? זה רע בתפיסת הנשים את עצמן ובזה שהן צריכות להוכיח לאחרים כל הזמן שהן מנהיגות ושיש להן יכולת. כמובן שבלי קשר אישה נבחרת צריכה להיות בעלת יכולת מנהיגות. אני לא מדברת רק על האישה הערבייה שרק עכשיו התחילה את דרכה. גם אצל האישה היהודייה. המציאות היא שאנחנו צריכות כל הזמן לעבוד על המקום שלנו ולעבוד די קשה בשביל להגיע. אז אם במדינה יש מעט מאוד נשים יהודיות לדוגמא גולדה מאיר ולאחר שנים רבות מאוד ציפי לבני, במגזר הערבי יש 0.0 נשים מייצגות.

"אנו כל הזמן מצליחות בעבודה, יש עוד רופאה ועוד מנהלת מפעל. בתוך הפוליטיקה זה לא קל. יש מאבק עם אחוז החסימה ופה אני רואה שאנחנו צריכות להכין את השטח לפני שאנחנו נכנסות לבחירות, שהנשים שתעזורנה קודם כל. אני רוצה לראות תמיכה מלאה מאישה לאישה. בנוסף לתמיכת הגברים. אם צריך להריץ אישה שהנשים קודם כל ידחפו אותה ויתמכו בה. אנו קודם כל 50% נשים אז אין שום סיכוי שאם אישה תרוץ היא לא תצליח. היא גם צריכה להוכיח מנהיגות כמובן".

אני מחוברת בקטע הרוחני הדתי שלי למקור של אברהם אבינו שהיה לו אוהל אחד ושתי נשים ואני מרגישה שנותקנו. שתי הנשים הולידו את יצחק וישמעל, וההרגשה היא שהיום צריכות שתי הנשים לחזור

לאוהל ולגור יחד. אין לנו ברירה, יש אדמה אחת ויש מספיק לכולם. אנו יכולים לחיות עליה יחד ובלי מלחמות ובלי שנאה ובלי הרוגים שרואים עכשיו בטלוויזיה משני הצדדים.

אנחנו עוברות לדבר על פוליטיקה.

- גפן: איך את מצליחה להשאר רגועה לאור המצב?

איבתיסאם: "קודם כל אני פעילת שלום. חיזקתי אצלי בשנים האחרונות את הרוח ועבדתי על הנשמה שלי. לדבר מהלב וגם להקשיב מהלב. לתת המון חמלה והמון אהבה. קודם כל כלפי עצמי ואחר כך כלפי העולם".

- גפן: מה ההשקפות של ערביי ישראל?

- איבתיסאם: "אני חושבת שערביי ישראל יכולים להיות הגשר. כי מצד אחד הם חיים בישראל. מצד שני לרוב המשפחות יש קרובים ברשות ובנוסף זה העם שלנו. אז הם יכולים לדון עם שני הצדדים, לקרב את הדעות ולהביא מודעות היות והם יודעים איך כל אחת מהחברות חושבת ועובדת. אז יש להם עבודה והם יכולים. אני מחוברת אל העם הזה ואני עובדת בתוך המדינה. בעמותת השלום מתחיל מבפנים (בשיתוף עם יעל אגמון ואורה ארזי קידר) הבאנו שנים יהודים וערבים לדבר ולהגיד מה רוצים שיהיה, מה רוצים לראות ואיך לעשות שיהיה בינינו כבוד הדדי".

לבת של הדודנית של איבתיסאם קוראים שהאד, היא בת 6: "אני קוראת לה נכדתי, אני מראה לה את הטבע ואת העולם ועובדת איתה. אני רוצה שהיא תגדל להיות אדם מלא ואוהב ולא מלא בשנאה. אולי היא תהיה הדור הבא שלנו ותמשיך את המעשים שלנו".

- גפן: חמאס לא מכיר במדינת ישראל. הוא מכיר בכך שהפלשתינאים צריכים לגור בכל ישראל ולמדינת ישראל אין זכות קיום. האם זה מה שחושבים ערביי ישראל?

- איבתיסאם: "לא. בכלל לא. אנחנו אזרחי מדינת ישראל, וחמאס לא תבוא מחר ותגיד לנו מה לעשות במדינה הזו. אני כן בעד שתקום מדינת פלשתין ושהעם הפלשתינאי ייקח את תהליך השלום ותהליך השחרור שלו. אני למשל כן מכירה במדינת ישראל. אני מרגישה אזרחית במדינה הזו, לצערי הרב אני לא אחראית על מה שחמאס אומר אלא על עצמי ועל העבודה שלי ולא של החמאס".

- גפן: מדוע אתם הערבים לא יוצאים להפגין כאשר חמאס יורה טילים על ישראל?

- איבתיסאם: "שאלה יפה. עוד פעם אני מדברת בקול אחר. אני כאיבתיסאם לא אוהבת הפגנות, אז לא תראו אותי לא בהפגנות בעד ולא בהפגנות נגד. לא בסכנין ולא בת"א. אבל כן בחרתי להיות בשדרות. אני לא יוצאת להפגנות, אבל כשאני בחרתי איפה להיות בחרתי להיות בשדרות. אני יכולה להתחבר לשאלה הזו באופן חיובי ולשאול את עצמי את השאלה הזו. ואני מפנה אלייך את השאלה הזו: למה היהודים הישראלים לא מפגינים בעד שדרות? ואז אני מוכנה לבוא ולהשתתף. אז השאלה הזו מופנת למי ששאל - האם אתה קמת והפגנת למען שדרות? האם אתה התקשרת למישהו ושאלת אותו מה שלומך?"

- גפן: האם יש לך ביקורת על החמאס?

- איבתיסאם: בטח. הביקורת שלי על החמאס היא שאם היא תנועה שעובדת למען העם שלה וזהו העם הפלשתיני, היא צריכה קודם כל לעשות שלום בית בינה ובין פתאח, בינה ובין מנהיגה אבו מאזן. אי אפשר

לקחת שלטון בכוח. וגם מאוד קשה לי עם מלחמת האחים בין פאתח לחמאס. הביקורת שלי אליהם היא מאוד קשה. קשה לי לראות מה קורה בעזה ואני לא יכולה להגיד שאין להם אחריות, כי סה"כ מי שנהרג הם אנשים מתחת לשלטון שלהם - אנשי עזה. בשבילי הם הקורבנות. מנהיגי החמאס צריכים להראות הרבה חמלה ואהבה כלפי אנשי עזה במקום לירות רקטות על ישראל. הייתי אומרת להם ומזמינה אותם להגיד מה הם רוצים מישראל, מה האג'נדה שלהם, ולא להשאיר את המצב ככה בוער. לכל אחד יש ראי והראי שלהם עכשיו הוא העם שלהם. איך הם יכולים להסתכל בעם אחרי המלחמה? להביט בתוך עיני האמהות שאיבדו המון בני משפחה, להביט בעיני אמהות שאיבדו ילדים, בעיני אמהות שאיבדו אחים, ואמהות שמתו... אז למען החיים וגם למען אלוהים שברא את הקוראן ואמר לא להרוג אני קוראת להם ואומרת: תתייחסו לאנשי עזה, לאנשים שנמצאים תחת אש ומחפשים פתרון מהיר למצב הזה. האחריות עליהם בדיוק כמו על מדינת ישראל. אם אתם רוצים שהעם שלכם יחיה בשלום תנו לעם אחד לחיות בשלום. יש דרך ויש פתרון לקונפליקטים במדינת ישראל. כמובן לא בהרג. שייקחו אחריות. ביקורת עצמית זה קשה, הכי קל להעביר ביקורת על אחרים. סכסוך זה לא אחד. בסכסוך תמיד יש שניים. אי אפשר להגיד שמדינת ישראל אשמה. גם למחיאת כפיים נדרשות שתי ידיים. תמיד יש שני אחראים. הפתרון הוא על ידי שניים. אני חושבת שמדינת ישראל חזקה ביכולת שלה להביא את השלום. אני מאמינה בכח של המדינה הזו להביא את השלום. כמובן אם היא תרצה. מבלי להגיד ניסינו והם לא רוצים. בלי תירוצים. וגם לעם הפלשתיני. כשירצו את השלום - יקבלו אותו מיד. מה לעזאזל רוצים? יש כוונות לשני הצדדים, קדימה, שיפרשו אותם. אני מזמינה את שני המנהיגים.

"ליד הבית שנבנה למרכז 'הגר ושרה' יש הרבה ירוק. אני מחוברת לירוק כי זו הציאקרה של הלב. גם מהאדמה יש ירוק. ירוק זה חיים. יש לחבר את הירוק שבלב ובטבע ואני מאמינה שכולנו בסוף נסתכל פנימה ונהיה מחוברים לירוק בתוכנו ולירוק שבחוץ. התפילה שלי שנשב שבת אחים גם יחד - כולנו, הפלשתינאים והישראלים".

-גפן: מה הפתרון בעינייך?

- איבתיסאם: "אני רוצה להגיד שפשוט חבל על ההרוגים בשני הצדדים. וחבל על כל הצעירים שנהרגים בדרך. כי בסופו של דבר יהיה הפתרון. לא צריך לשפוך דמים. אחד אומר למען בטחון המדינה שלי, והשני אומר למען בטחון המדינה שלי. ואלו שצריכים ליהנות מהחיים, הצעירים, מתים, והמשפחות בסופו של דבר הולכות לקבר כל החיים".

היא קמה ומצביעה על סטיקרים על דלת ביתה: 'חיוך אחד ביום מביא את השלום', 'זה לא ייגמר עד שנדבר' "אני מאמינה רק בדרך הדיונים והמדיניות. על הצד הישראלי והצד הפלשתיני, לשבת ולדבר בתיווך ארה"ב ואירופה. לשבת ולדבר ולהגיע לעיסקה כזו ולתת לשני העמים להגיע לשלום. כי כל הזמן יש מלחמה אז גם אין כלכלה, במקום לשפוך את הכסף הזה מהאוויר על בני אדם ולהרוג אותם, שילך הכסף לכלכלה ולרווחה, לחינוך של הילדים. יש מספיק כסף. לאן הולך כל הכסף לעזאזל? למלחמה הבאה? צריך לשבת ולסדר את העניין הזה. אחרי 30 שנה מספיק. כמה אמהות צריכות לסבול וכמה ילדים יתומים? בשביל העולם אלו מספרים אבל בשבילנו אלו המשפחות שלנו. אני גם לא מצדיקה את מי שמשווה כמה נהרגו בשדרות לעומת כמה נהרגו בעזה. הרג זה הרג! מי שנהרג בשדרות השאיר את משפחתו והאמא שנהרגה השאירה ארבעה יתומים שלא יראו אותה יותר. דם זה אותו דם. הדם שלי אדום. אנו באנו מאותו מקור, אדם וחווה הם המקור שלנו ומהם הגיע אברהם, שממנו הגיעו יצחק וישמעאל, המתחילים שלנו. זה המקור שלי. כואב הלב גם על יהודי שנהרג כמו על פלשתינאי שנהרג. אני רואה מאיפה נולדתי. אני בת של האדמה

הזו שאוכלת את כולנו גם הישראלים וגם הפלשתינאים. עכשיו אני מעל האדמה ואני הולכת עליה, ואחר כך אני מתחת לאדמה והיא מחבקת אותי. אבל כמה זמן יש לי כבר לחיות, למה למלא את נשמתי בשנאה וכעס, שאני כועסת ואת כועסת, במקום לתת יד ולחבק אחד את השני וללכת לטיילת את מי משרתת המלחמה הזאת? אני רוצה שתזרח השמש מחר ויגידו אין יותר מלחמות".

ב-25 לאפריל 2009 נוסעת איבתיסאם לקליפורניה לקבל תעודת הוקרה מהדלאי לאמה על פעילויותיה למען השלום וקידום הנשים, תעודה אותה מקבלת לראשונה אישה מהמזרח התיכון. את התעודה קיבלו עד כה רק 100 איש ברחבי העולם. 650 איש יתכנסו במלון ריצ' קרלטון בסאן פרנסיסקו בהשתתפות הדלאי לאמה, ואיבתיסאם תקבל את התעודה. זה לא טקס דתי, בודהיסטי או טיבטי. חמלה, הומאניות, טוב לב, נדיבות, מסירות לאחרים - זו היא מהות הטקס.

איבתיסאם מסיימת את דבריה ואומרת: "השלום קיים ואני מחזרת אחריו כל החיים. אני רק רוצה שיבוא. אני מאמינה בנצחיות הנשמה ואם אני לא אעשה אותו בזמני, אני אעשה אותו למען הנכדים והנינים שלי. ואם הם יבואו ויגידו לי שיש שלום אני אבקש מהם לשמור עליו. מי שהיה במלחמה כמונו יודע כמה יקר השלום. אני מזמינה את כל העולם להזמין את השלום להחזיק בו ולא לתת לו ללכת. השלום פה ואיך שנזמין אותו כהרף עין הוא יהיה אצלנו. הלוואי שכולנו נפתח את הלב למקום של אור. אני מדליקה כל יום את הנר הפנימי שלי ומשאירה אותו דולק עד סוף היום, וכשאני הולכת לישון אני מדליקה נר אחר שילווה אותי בלילה. אנו זקוקים להמון אור, חמלה, חיבוקים. מגיע לשני הצדדים אהבה וחיבוקים".

עם דמעות בעיניים היא מסיימת את הראיון.

לא בשמי ולא למען בטחוני

נעמיקה ציון, חברה בקבוצת 'קול אחר', שדרות

לא ביטחון ולא שקט קניתי לעצמי במרחץ הדמים המתנהל מזה שבועיים בעזה, אחרי שבעמל רב בנו אזרחים פשוטים משני צידי המתרס גשרים קטנים של מחוות אנושיות. באבחת מטוס אחת הן שקעו אל מצולות היאוש והדם.

"אני מדבר עם אנשי שדרות ולכולם חזר הסומק ללחיים", התרברב פואד אצל רזי ברקאי ביום השני למלחמה. "ככל שהמהלומה כבדה יותר - כך מתרחב הלב". אז זהו, שלא כולם, פואד, לא כולם. וגם אם אני קול בודד בשדרות רבתי, ואני לא - מן הראוי שהוא יישמע.

לא בשמי ולא למעני יצאתם למלחמה הזאת. מרחץ הדמים המתנהל מזה שבועיים בעזה הוא לא בשמי ולא למען ביטחוני. בתים הרוסים, בתי ספר מופצצים, אלפי פליטים חדשים, הם לא בשמי ולא למען ביטחוני. בעזה אין זמן לטקסי קבורה, ואת המתים מכניסים זוגות זוגות אל תאי הקירור מרוב דוחק. הנה מוטלות גופותיהם שוטרים שוטרים, ילדים ילדים, והכתבים החרוצים מלהטטים בין טקטיקות של הסברה מול "התמונות שמדברות בעד עצמן". מה יש להסביר, תגידו לי? מה יש להסביר?

לא ביטחון ולא שקט קניתי לעצמי במלחמה הזאת. אחרי רגיעה חיונית כל כך שאיפשרה לכולנו להחלים רגשית ונפשית ולחוות שפיות מחדש, החזירו אותי מנהיגנו אל אותו מקום שרוט ועמוס חרדות. אל אותה חוויה משפילה של ריצה מבוהלת אל המרחב המוגן.

אל תטעו בי. החמאס הוא ארגון טרור רע ונורא. לא רק לנו. בראש וראשונה לאזרחיו. אבל מעבר למנהיגות האזורה הזאת חיים בני אדם. בעמל רב בונים אזרחים פשוטים משני צידי המתרס גשרים קטנים של מחוות אנושיות. כך עשתה קבוצת 'קול אחר' משדרות ועוטף עזה שאני נמנית עם חבריה, כשביקשה לסלול ערוץ אנושי אל ליבותיהם של שכניה. בשעה שאנחנו זכינו לרגיעה בת חמישה חודשים, הם קרעו תחת נטל המצור. בחור צעיר אמר לנו שאין בכוונתו להתחתן ולהביא ילדים לעולם, כי בעזה אין עתיד לילדים. באבחת מטוס אחת שוקעות המחוות האלו אל מצולות היאוש והדם.

אני פורחת מהקסאמים. מאז פרצה המלחמה כמעט ולא הרהבתי עוז לחצות את גבולות הרחוב. אבל מפחיד אותי הרבה יותר השיח הציבורי והתקשורתי המונוליטי והמתלהם שהוא בלתי ניתן להבקעה. מפחיד אותי כשחברי לקבוצת 'קול אחרי מותקף על ידי תושבים בשדרות בשעה שהוא מתראיין ומביע עמדה ביקורתית על המלחמה, ואחר כך מקבל טלפונים אנונימיים וחושש לחזור לרכבו פן יבולע לו. מפחיד אותי כמה מעט במה יש לקול האחר, וכמה קשה להביע אותו מכאן. אני מוכנה לשלם את מחיר הבידוד, אבל לא את מחיר הפחד.

מפחיד אותי לראות את עירי עוטפת אור ולובשת חג ומתקשטת בדגלי ישראל, ולהקות מעודדים מחלקות פרחים ברחוב, ואנשים צופרים משמחה על כל פצצה של טון שנופלת על שכנינו. מפחיד אותי האזרח שמתוודה בפנים קורנות שלעולם לא ביקר בקונצרט, אבל הפצצות צה"ל על תושבי עזה הן המוסיקה הכי ערבה ששמע בחייו. מפחיד אותי המראיין הזחוח שלא סודק ולו במילימטר את דבריו.

מפחיד אותי שתחת מיסוך המילים האורוליאני וגופות ילדים שטושטשו במיוחד עבורנו כשירות לציבור, אנחנו מאבדים את היכולת האנושית לראות את הצד השני, להרגיש, להזדעזע, לחוש אמפתיה. תחת מילת הקוד

'חמאס', מייצרת עבורנו התנקשורת דמון אדיר ואפל שאין לו פנים ואין לו גוף ואין לו קול, מיליון וחצי אנשים ללא שם.

המוסר שהזדהם כל כך

זרם אפל ועמוק של אלימות מחלחל אל תוך הנימים הקהים של החברה הישראלית כמו מחלה קשה, והוא מתעצם ממלחמה למלחמה. אין לו ריח ולא צורה, אבל חשים בו היטב מכאן. זהו סוג של אופוריה וחדוות מלחמה וחמדת הנקם ושכרון הכוח ואהבת מארס, וקבורת הציווי היהודי האציל: "בנפול אויבך - אל תשמח". זהו מוסר שהזדהם כל כך ודומה ששום כביסה כבר לא תוכל להסיר את הכתם. זוהי דמוקרטיה שברירית שבה אתה צריך לשקול כל מילה, פן יבולע לך.

בפעם הראשונה בה הרגשתי שהמדינה באמת מגנה עלי, היה כאשר הושג הסכם הפסקת אש. אין לי אחריות על החמאס, ולכן אני שואלת את מנהיגנו: האם הפכתם כל אבן כדי להשיג המשך לרגיעה? כדי להאריך את הפסקת האש? כדי להגיע להסכם הבנות ארוך טווח? כדי לפתור את שאלת המעברים והמצור בטרם פורענות?

האם נסעתם עד קצה העולם כדי לחפש מתווכים מתאימים? ולמה נפנפתם בלי למצמץ את היוזמה הצרפתית להפסקת אש אחרי שכבר פרצה המלחמה? ולמה אתם ממשיכים לדחות עד רגע זה כל הצעה אפשרית למו"מ? עוד לא הגענו אל מכסת הקאסמים שאנחנו מסוגלים לספוג? עוד לא הגענו אל מכסת הילדים הפלסטינים ההרוגים שהעולם מסוגל לעכל?

ומי ערב לנו בכלל שניתן למוטט את החמאס? לא ניסינו את התרגיל הזה במקום אחר? ומי יתפוס את מקומו? ארגונים גלובליים פונדמנטליסטים? אל-קאעידה? ואיך ינבטו מתוך גלי החורבות והרעב והקור והמתים, קולות מתונים של שלום? לאן אתם מובילים אותנו? איזה עתיד אתם מבטיחים לנו כאן בשדרות?

וכמה זמן עוד תמשיכו לתלות על כתפנו השחוחות את ילקוט הכזבים העמוס לעייפה בכל הקלישאות: אין עם מי לדבר, מלחמת אין ברירה, תנו לצה"ל לסיים את "העבודה", זבנג וגמרנו, למוטט את החמאס ומי לא רוצה שלום. שקר הכוח והבל העוד יותר כוח, כמדריך היחיד לפתרון בעיות האזור.

ואיך קורה שכל ראיון חטוף עם נציגי קול אחרי מתחיל ונגמר תמיד בשאלת המחץ הזלזלנית של העיתונאי התורן: "אתם לא חושבים שאתם נאיבים?". איך קרה שאופציית ההידברות והדיאלוג וניהול מו"מ וחתירה להסכמים והבנות, גם עם הגרוע שבאויבנו, הפכה מילה נרדפת לנאיביות, אבל אופציית הכוח והמלחמה היא תמיד בחירה תבונית ורציונאלית ואולטימטיבית? שמונה שנים של מעגל דמים חסר תוחלת לא לימדונו דבר על הנאיביות של כוח הזרוע? צה"ל כיסח וחיסל וירה וגילח ופגע והחטיא והרעיש - ומה קיבלנו בתמורה? שאלה רטורית.

קשה מנשוא לחיות בשדרות בימים אלו. בלילה צה"ל כותש תשתיות ובני אדם, ומרעיד את קירות הבתים. בבוקר אנו חוטפים קאסמים, כל פעם מתוחכמים יותר. אדם שיוצא לעבודתו עם שחר לא יודע אם ימצא את ביתו שלם בערב. בצהריים אנחנו קוברים את טובי בנינו ששילמו בחייהם על עוד מלחמה "צודקת". לפנות ערב אנחנו מצליחים בקשיים מרובים ליצור קשר עם חבריו הנואשים בעזה. אין חשמל, אין מים, אין גז, אין אוכל, אין לאן להימלט.

ורק מילותיה של נ' בת ה-14 שבית ספרה הופצץ וחבריתה לכיתה נהרגה, והיא כותבת לנו באנגלית רהוטה אי-מייל שהצליחה אמה לשגר אך בקושי: "עיזרו לנו, הרי אנחנו בני אדם", לא יוצאות לי מהראש. לא סומק פושט בלחיי, פואד, לא סומק. טון של עופרת יצוקה רובץ על ליבי, והלב צר מלהכיל.

YNET, דעות, 12.1.2009

מושב 49

ד"ר הלן קלדיקוט
מועמדת פרס נובל לשלום על מאבק נגד סכנות הגרעין:

"מדינות רבות מחזיקות בנשק גרעיני כי
מנהיגיהן זכרים רוויי טסטוסטרון"

איומים אסטרטגיים במזרח התיכון

איומים אסטרטגיים במזרח התיכון

מושב 49

17 באוקטובר, 2007
תל אביב (בית התנועה הקיבוצית)

המושב ה-49 של פרלמנט נשים אמור היה להתקיים במרכז לחקר גרעיני בשורק, אולם הנהלת המכון ועובדיו דרשו את ביטולו.
על מנת למנוע את השתקת הדיון על התחמשותה הגרעינית של ישראל, השתקת קולות הנשים והשתקת החברה האזרחית, בשם הביטחון, הועבר המושב לתל אביב.

ברכות:
סמדר סיני, מנהלת היחידה לקידום נשים בתנועה הקיבוצית
הרמן בונץ, נציג קרן פרידריך אברט

עדות אישית:
נטליה גוטמן - לקווידטורית בצ'רנוביל

הצגת עמדות:
"ותשקוט הארץ ארבעים שנה? בחירות אסטרטגיות למדינת ישראל"
עפרה גרייצר, חוקרת בכירה (לשעבר) במכון לחקר תורת המערכה בצה"ל

כמה הערות פמיניסטיות על איומים אסטרטגיים
ד"ר אראלה שדמי, קרימינולוגית

החברה האזרחית מול העמימות הבטחונית
חדווה אייל, אישה לאישה

מי מפחד/ת מה"גרעין"?
אמאני דעייף, רכזת פרויקט נשים שלום וביטחון, אישה לאישה

מנחות:
לינוי בר-נפן, מגישה בערוץ 10

על הסכנה בנשק גרעיני[1]

ד"ר הלן קלדיקוט[2] - מומחית בינלאומית בנושא הנשק הגרעיני

יש הטוענים כי ישראל היא המדינה השלישית בעולם בכמות הנשק הגרעיני שברשותה. על פי טענה זו יש לישראל בין 200 ל-400 פצצות גרעיניות, רובן פצצות מימן. במציאות המתוחה של המזרח התיכון, נמצאת ישראל בעמדה מסכנת ומסוכנת, משום יכולתה לייצר פצצות מימן. המדובר בפעילות פרובוקטיבית מצידה של ישראל שמעלה את התהייה מדוע לא ינקטו מדינות כמו איראן, עיראק או מצרים בפעילות גרעינית דומה? אכן, לאחרונה דווח כי מצרים מתכוונת לייצר נשק גרעיני וכך גם איראן, לטעמי זו תגובתן של מדינות אלה לפעילות הגרעינית הישראלית במהלך כל השנים.

בהתייחס לפרובוקציה מצד ישראל בתחום הגרעיני יש למקד מבט על הכור בדימונה. הכור נבנה באמצע המדבר ובתוכו מיוצר חומר הפלוטוניום עבור הפצצות הגרעיניות של ישראל. ישראל היא בין המדינות שלא חתמו על האמנה האוסרת הפצת נשק גרעיני. גם פקיסטאן והודו לא חתמו על האמנה נגד הפצת נשק גרעיני. אין אלא לתהות מדוע לא חתמו מדינות אלה על האמנה, זאת כאשר ישראל נוקטת במדיניות צבועה, לפיה היא אינה מכחישה ואינה מאשרת את קיומו של נשק גרעיני בתוכה.

כולם יודעים כי לישראל יש כור גרעיני ויודעים בדיוק את מיקומו. ניתן אף לראותו מהשמים באמצעות לווין. נבצר מביניתי להבין כיצד ישראל, שחלק מתושביה עברו את השואה, מכינה את השואה הבאה? אני יודעת כי גולדה מאיר התחילה בכך ואני יודעת שהיא לא הייתה שלמה עם זה. ייתכן כי מצב זה היה משתנה לולא רציחתו של רבין, שהיה מנהיג בעל ניסיון, אם כי מרבית הסיכויים שגם הוא לא היה מפרק את ישראל מנשק גרעיני.

נשק גרעיני הוא נושא בעל משמעויות גלובליות ולא רק מקומיות. לשם ההמחשה, הנשק הגרעיני של ישראל עלול לעורר מלחמה גרעינית עולמית בין רוסיה לארצות-הברית ולהרוס את כדור הארץ. 97% מתוך 30,000 פצצות הגרעין שיש בעולם מצויות ברוסיה ובארצות-הברית. לשתי מדינות אלה יש נשק גרעיני, שניתן להפעילו תוך שלוש דקות. במילים אחרות, גורל העולם ותושביו יכול להיחתם בהינף החלטה של בוש או של פוטין. לארצות-הברית יש נשק גרעיני שמכוון לעבר כל שטחי רוסיה וסין. לרוסיה יש נשק גרעיני שמכוון לעבר כל שטחי אמריקה, קנדה, אירופה, ישראל, בריטניה וחלק מאוסטרליה. העובדה שלרוסיה יש 2500 פצצות מימן, שמוכנות לשיגור בלחיצת כפתור ולארצות-הברית יש 5500 פצצות כאלו, משמעה שמדינות אלו מסוגלות להרוס את כדור הארץ תוך חצי שעה עד שעה. הן מסוגלות ליצור מידה כזו של אש ונשורת רדיואקטיבית אשר יגרמו לכדור הארץ להתכסות בענן סמיך עד כדי חסימת קרני השמש ויצירת חורף גרעיני.

חורף גרעיני הוא מצב בו לא מתרחשת יותר פוטוסינתזה ונוצרת תקופת קרח של שנה אשר מוחקת את אוכלוסיית בני האדם ובעלי החיים.

ישנן ארבעים פצצות מימן שמכוונות לעבר ניו יורק. על אף נתון זה, השיח הציבורי בארצות-הברית ומחוצה לה מעדיף להתמקד בפיגוע במגדלי התאומים, בה בעת שהנשק הגרעיני הוא הטרור העולמי האמיתי. מעטים המדינאים וספורות הנשים אשר מדברים על נושא זה ומגבשים חזון פוליטי ביחס למיגור נשק גרעיני.

באשר לישראל, זו מדינה המהווה איום מרכזי בתחום הגרעיני. על אף שטענתה של ישראל היא

כי הימצאותו של הנשק הגרעיני ברשותה נועד לצורכי הגנה על קיומה, סביר להניח ששימוש בנשק גרעיני זה יביא לקצה של ישראל ועלול לייצר פאניקה, שסופה בשואה גרעינית שתתרחש על ידי ארצות-הברית ורוסיה.

אין ספק כי ישראל מבינה את משמעותו של הנשק הגרעיני שברשותה. נבצר מביניתי להבין מדוע על אף הבנה זו, ממשיכה ישראל במדיניותה. הבוקר קראתי מאמר, שחזר על מידע שידעתיו כבר שנתיים, שבו נטען כי ישראל מתכננת להפגיז את המתקן להעשרת אורניום באיראן. לאיראן יש 164 צנטריפוגות, מתוך 3000 צנטריפוגות הנדרשות לה כדי לייצר כמות מספקת של אוראניום לשם ייצור נשק גרעיני. במלים אחרות, נדרשות לאיראנים עוד 10 עד 15 שנים על מנת להעשיר כמות מספקת של אוראניום לייצור נשק גרעיני. איראן עושה פעילות זו, על אף עושר הנפט שבתוכה. וזאת על מנת להיכנס למועדון הגרעין ולרכוש עוצמה גרעינית. האיראנים, כמו הישראלים, רוצים נשק גרעיני בעתיד אבל מדינות רבות אחרות, לרבות ישראל, כבר מחזיקות בנשק גרעיני קודם. הסיבה לכך, לפני הכול, היא כי הם זכרים, רוויי טסטוסטרון. הם חשים חדורי כוח וגאווה אם יש ברשותם את הנשק האולטימטיבי שיכול להרוג מיליונים של אנשים ולהרוס את כל כדור הארץ.

בהתייחס לתרחיש הפצצת מתקני הגרעין באיראן על ידי ישראל, הרי שדי בשתי פצצות גרעיניות שיופלו על אחד מהמתקנים הללו כדי ליצור נשורת רדיואקטיבית שתגיע עד פקיסטן ותהרוג שם מיליוני בני אדם. התקפה כזו עלולה להוביל לשואה גרעינית עולמית, אשר תכלול את ארצות-הברית ורוסיה.

אם אכן תפציץ ישראל את המתקנים באיראן, כיצד תגיב על כך איראן, במידה ולא תיהרס כליל בעקבות כך? יש לשער כי איראן תעצור מיידית את הספקת הנפט לארצות-הברית. בנוסף, יכולה איראן לשגר טילים לעבר דימונה. למען האמת, כל שנדרש הוא טיל אחד בלבד כדי להרוס את הכור בדימונה. יש לזכור כי הכור בדימונה מוקף טילים, שאינם מדויקים מספיק על מנת למנוע מהטיל האיראני לפגוע בכור. הכור בדימונה יותך והקרינה תתפזר לעבר אזורים מאוכלסים בישראל. הרעלת הפלוטוניום והרדיואקטיביות תגרום למאות אלפי ואף מיליוני אנשים לפתח מחלות, כמו נשירת שיער, פצעים בתוך הפה, בחילה קשה, הקאות ושלשול דמי. אנשים אלה ימותו תוך שבוע עד שבועיים מזיהום ודימום קשים. בשנים שלאחר מכן רבים יפתחו מחלות כמו סרטן ולויקמיה כתוצאה מהנשורת הרדיואקטיבית.

לישראל אין זכות להחזיק נשק גרעיני. גם לארצות-הברית ולרוסיה אין זכות להחזיק בנשק גרעיני. לאחרונה פרסם קיסינג'ר מאמר בו כתב כי הגיעה העת שארצות-הברית ורוסיה ישמידו את מצבורי הנשק הגרעיני שלהן. ישראל יכולה להיות זו שתוביל מהלך כזה אם היא תיישם את לקח שואת היהודים

כל זה גורם לי לעצב רב. כשהייתי ילדה בשנות הארבעים במלבורן, סיפרה לי אמא שלי מה היטלר עשה ליהודים. גדלתי עם הידיעה הזו שהפכה לחלק מהמבנה הנפשי שלי. העבודה שלי כל השנים מיועדת למנוע מלחמה גרעינית ולמנוע דליפה מכורים גרעיניים, והיא תוצאה של הידיעה על השואה משחר ילדותי.

---

[1] דברים שנשאה הלן קלדיקוט בכנס שארגנו קואליציית נשים לשלום ואישה לאישה- מרכז פמיניסטי חיפה, ב-2007, על "ביטחון וחוסן למיז תפיסות פמיניסטיות על ביטחון". הם לקוחים מפרסום שנערך על ידי אמאני דעייף, דורית אברמוביץ וחדווה אייל, בהוצאת פרדס.

[2] ד"ר הלן קלדיקוט היא מועמדת פרס נובל לשלום. זוכת פרס לאנאן לחופש תרבותי ב-2003 וזוכת פרס הארמון האוסטרלי לשלום ב-2006. ד"ר קלדיקוט היא רופאה במקצועה. היא הקדישה את 35 השנים האחרונות לקמפיין בינלאומי שמטרתו לחנך את הציבור בעולם בנושא הסכנות הבריאותיות של העידן הגרעיני.

"ותשקוט הארץ ארבעים שנה"?! בחירות אסטרטגיות למדינת ישראל

עפרה גרייצר
חוקרת בכירה (לשעבר) במכון לחקר תורת המערכה בצה"ל, דוקטורנטית באוניברסיטת תל אביב

עלינו ליישם גישה מערכתית ובינתחומית לעיצוב, תכנון ויישום של מדיניות המביאה בחשבון את צרכיה של כלל האוכלוסייה ומקשיבה לקולן של כל האוכלוסיות. על הנשים הישראליות להפשיל שרוולים ולהתלכלך בדם המלחמה ובבוץ הפוליטי, כדי שנוכל לייצר יותר תקופות של שלום ופחות תקופות של מלחמה.
כדי ליצור את האווירה החיובית שתאפשר לכוחות השלום ולנשים לבוא לידי ביטוי עלינו להשתית את הקיום הישראלי על שלושה עקרונות - חירות, רעות וסובלנות.

ממשלות ישראל האחרונות מנהלות את המדינה ממשבר למשבר, באופן תגובתי, שלא לומר פסיבי. זוהי התנהלות ההולמת סביבות של פעולה (סביבות טקטיות), הגם שסביבות אלו הן בעייתיות בלשון המעטה. ההחלטה האסטרטגית האחרונה שקיבל ראש ממשלה ישראלי הייתה תכנית ההתנתקות, הגם שהפוטנציאל המדיני שנוצר בעקבותיה, דעך בד בבד עם דעיכתו של אריאל שרון.

באומרי אסטרטגיה, כוונתי לזיהוי מגמות מתהוות (תרבותיות, פוליטיות, כלכליות, חברתיות, אקולוגיות וכו'), המגלמות בתוכן פוטנציאל לשינוי מציאות. מימוש הפוטנציאל משמעו מיצוי המגמות הללו, משהבשילו לכדי מציאות טובה יותר עבורנו. ברוב המקרים נוצר מתח בין שתי מגמות או יותר, אותו צריכה ההנהגה המדינית לאזן. המשחק בין המתחים הללו הוא שיוצר קוים שונים של מדיניות, או במלים אחרות, מעצב מציאות. זוהי גישה פרו-אקטיבית, שמה שמזין אותה הוא החזון אותו התוותה ההנהגה המדינית, גם אם יכולה הייתה לתאר את המתווה שלו בקווים מופשטים בלבד. תפקידן של זרועות-הביצוע של המדינה לממש את החזון הזה בכלים השונים הנתונים לרשותן.

זרוע הביצוע העיקרית במדינת ישראל היא צה"ל, הכפוף לארגון הגדול ביותר במדינה, משרד הביטחון, שגם אחראי על נתח התקציב הגדול ביותר. מקומן של הנשים בסביבה זו הוא זניח וזניחות זו זולגת גם לסביבה הפוליטית-מדינית. היות הנשים נפקדות מהסביבה המדינית אינו ייחודי למדינת ישראל ואינו ייחודי לעידן הנוכחי. הסיבה העיקרית לכך (הגם שיש בכך טאוטולוגיה) היא שההיסטוריה האנושית מאופיינת בעימותים מזוינים הרבה יותר משלומנות וככזו, שחקניה הראשיים הם הגברים. חנה נוה מציינת שהתנ"ך נותן משקל רב יותר למלחמות ישראל ולגיבורים/גברים, לשופטים, לנביאים ולמצביאים. התקופה שבין לבין, בה באות גם הנשים לידי ביטוי, היא תקופת ה"ותשקוט" וזמנה העתי סמלי בלבד (ארבעים שנה). בסביבה של לחימה, נשים הן נטל. אם נזכרות נשים בהקשרי לחימה, הרי שדימויין נע על ציר הזונה-מכשפה (זונות מרגלות, זונות מתנקשות, בעלות אוב...).

נשים קיבלו במובנים רבים את הדיכוטומיה המסורתית הזו של גברים/מלחמה ונשים/שלום ובכך הנציחו את נחיתות השיח האסטרטגי, משום שמלחמה ושלום הינם אפיקי עשייה משלימים ולא בלבדיים. גם בפוליטיקה הישראלית משחקות יותר נשים בשחור', יארבע אמהותי ויקואליציית נשים

לשלום', אך אין נשים בימועצה לשלום ובטחון' או ביחוג הפרופסורים לחוסן מדיני וכלכלי. מקריאה פמיניסטית לפתיחת כל התפקידים בצה"ל לחיילות כחלק מתפישה אזרחית רחבה יותר של שוויון זכויות וחובות, עברנו לקריאה פמיניסטית לביטול שירות הנשים בצה"ל על שום המגבלות שבו.

על הדיכוטומיה הזו אבד הכלח מאחר ושלוש מגמות מתהוות משנות את פני המלחמה באזור:

מעבר ממלחמות סימטריות, מאבק בין צבאות סדירים תעשייתיים של מדינות הפועלות על פי הסדר המערבי, למלחמות א-סימטריות, מאבק בין מדינות לישויות 'אחרות' שקוראות תגר על כללי-המשחק הללו. מאבק זה גרר טשטוש של גבולות והגדרות - בין רגיעה לחירום, בין חזית לעורף, בין לוחמים לחפים מפשע, בין לגיטימי ללא לגיטימי, בין גרעין לצרכי מלחמה לבין גרעין לצרכי שלום.

שנית, טכנולוגיה מתקדמת מאפשרת כיום לאמץ יותר מוח ופחות כוח על מנת להכריע את היריב.

שלישית, הסכמים מדיניים עליהם חתמה ישראל ערערו את תפישת הביטחון המסורתית (הבאה לשינוי גיאו-אסטרטגי באמצעות הפעלת כוח, הלאמה חברתית...) והכניסו שחקנים נוספים לזירה, המהווים שיקול בקביעת מדיניות ישראלית.

מכאן, שגם לחלוקת התפקידים הזו בה הייתה נוחיות מסוימת לשני הצדדים (גברים אחראים למלחמה/מוות, נשים אחראיות לשלום/לייצור חיים), בא הסוף. על הנשים הישראליות להפשיל שרוולים ולהתלכלך בדם המלחמה ובבוץ הפוליטי, כדי שנוכל לייצר יותר תקופות של שלום ופחות תקופות של מלחמה. ואם נגזרה עלינו מלחמה, כיצד לכלכלה ביותר תבונה ובפחות אובדן ומחסור.

אז במה עלינו לבחור? מה הבחירות האסטרטגיות שעלינו לעשות כדי ליצור את הפוטנציאל לאורך זמן לשקט אזורי ולשקט פנימי? כיצד יוצרים את האווירה החיובית שתאפשר לכוחות השלום לבוא לידי ביטוי? שתאפשר לנשים לבוא לידי ביטוי? עלינו להשתית את הקיום הישראלי על שלושה עקרונות - חירות, רעות וסובלנות. עלינו ליישם גישה מערכתית ובינתחומית לעיצוב, תכנון ויישום של מדיניות, כזו המביאה בחשבון את צרכיה של כלל האוכלוסייה ומקשיבה לקולן של כל האוכלוסיות. עלינו ליצור לנשים הזדמנות לפעולה בכל אפיקי החיים על בסיס משוואת זכויות/חובות אזרחיות, בין היתר באמצעות החלת חינוך חובה מגיל אפס ויום לימודים ארוך, ויישום חוק שירות לאומי חובה לכלל האוכלוסייה.

עלינו ליצור תפישת בטחון מחודשת על בסיס הגדרה אחרת של היחסים בין בטחון פנים וחוץ, היחסים בין זרועות הביטחון השונות, ומקומה של ההתיישבות בייצור בטחון. עלינו להרחיב את גבולות המושג 'בטחון' ולהחילו באותה מידה של חשיבות על כל תחומי החיים: בטיחות לסביבה, בטיחות בציבור ובדרכים, בטחון בקהילה ובמשפחה, לזקנים, לנשים ולילדים. עלינו ליצור סביבות אחרות של הידברות ועשייה בינינו לבין שכנינו הערבים על בסיס האקולוגיה המשותפת, עליה יש להגן, כאפיק בונה אמון לשותפויות נוספות. עלינו להיות מוכנות להשתנות על מנת להביא לשינוי.

איומים אסטרטגיים - היבטים פמיניסטיים

ד"ר אראלה שדמי
סוציולוגית של משטרות וחברה ב"אישה לאישה"

בשיח הקורא לעצמו בטחוני, מתערבבות לא מעט פנטזיות מדומיינות ללא בסיס אמפירי ורציונאלי. גורמים שונים מרוויחים מחרדה גבוהה: חרדה מפני פשיעה מאפשרת לפוליטיקאים ואנשי מערכת אכיפת החוק לנקוט באמצעים חריפים כמו חדירה תחת חסות החוק למאגרי מידע אישיים, או להתעלם מבעיות בוערות כמו עוני ואבטלה. כל אחת יכולה ליצור מודל אלטרנטיבי התואם את עולמה, בשיח של סולידאריות וכמובן, בדחיית השיח הכאילו בטחוני, באימוץ שפה של ידידות ושלום, במחאה נגד תרבות החרדה. בכך טמונה התקווה לעולם אחר.

בספרו המרתק החדש "בחוף ציזל" מספר איאן מקווין על שיחה בין החותנת לעתיד, מרצה לפילוסופיה מאוקספורד, אינטלקטואלית אמידה למדי, לבין חתנה לעתיד, היסטוריון צעיר, בן כפר פשוט. והנה הציטוט בקיצורים המתחייבים:

בשעת הנסיעה הקרה אותו חקירת שתי וערב על עניינו בכתות מימי הביניים... מתוך התגרות שאלה אותו, האם מלחמה גרעינית אינה שוות הערך המודרני של חזון אחרית הימים בספר "חזון יוחנן", והאם אין אנו נאלצים בכל ההיסטוריה שלנו מטבענו הרדוף אשמה לחלום תמיד על השמדתנו?

לדעתו, כך טען... זה ההבדל בין פנטזיה מחרידה ומגוחכת פרי דמיוננו אנו... לבין פחד רציונאלי מפני אירוע אפשרי ומטיל אימה שיש בכוחנו למנוע.

בנעימת תוכחה חדה אמרה לו שאכן אנשי הכתות טעו, אבל הם האמינו בלהט בצדקתם ופעלו לפי אמונתם. בדומה לכך, הוא עצמו מאמין בכנות שנשק גרעיני עלול להשמיד את העולם, והוא פועל לפי אמונתו. אין כל חשיבות לעובדה שהוא טועה, ושלאמיתו של דבר הנשק הגרעיני מגן על העולם מפני מלחמה זו. זו אחרי הכול מטרתה של ההרתעה... משתפס אדוארד שהיא משווה את תמיכתו בפירוק הנשק הגרעיני לחברות בכת מילנארית, נסוג בנימוס.

אני לא מוכנה לסגת בנימוס מפני ההתקפה הזדונית של מאציאיסטיים שומרי החותם הביטחוני מנחל שורק ומכל מוסד אחר הקורא לעצמו בטחוני. כמו הפילוסופית היהירה מאוקספורד, הם ניסו להפוך אותי, אותנו, המתנגדים לנשק גרעיני, לכת של תימהוניות, פנאטיות, חסרות דעת, העומדות מטופשות מול אנשי המדע הכול יודעים. ואני רוצה לומר: הפחד שלהם מלהקשיב לנו, לדון עימנו, כשווים בין שוות, מעיד על הסוד שהם מנסים לשמור בכל כוחם: הסוד על בורותם, אי-הידיעה שלהם, חולשת הנפש שלהם. הם לא יודעים דבר! אין להם פיתרון! זו האמת הפשוטה.

הבאתי את הקטע מסיפרו של הסופר החשוב הזה גם משום שהוא מעלה, בפיסקה קצרה וחדה כמה מהסוגיות המרכזיות של הדיון בנשק גרעיני. ראשית, אני חושבת, כמו שאסביר מיד, כי בשיח הישראלי, הקורא לעצמו בטחוני, מתערבבות לא מעט פנטזיות מדומיינות ללא בסיס אמפירי ורציונאלי שיש להם תפקיד חברתי ופוליטי ממדרגה ראשונה. יחד עם זאת, איני מתעלמת, ואני מצטטת, מ"פחד רציונאלי מפני אירוע אפשרי ומטיל אימה שיש בכוחנו למנוע". במילים אחרות, הפחד הוא רציונאלי

אבל יש באפשרותנו למנוע את האירוע. ושלישית, הפילוסופית מאוקספורד אומרת "לאמיתו של דבר הנשק הגרעיני מגן על העולם מפני מלחמה. זו, אחרי הכול, מטרתה של ההרתעה".

איני רוצה להתעלם מהפחדים ומהאיומים, המדומיינים או הממשיים שהעולם מלא בהם ושרבים מהם מתמקדים במזרח התיכון: אלקאידה, טרור מוסלמי, נשק גרעיני באיראן, צפון קוריאה, ערבים שמסוכסכים עימנו על חלקת ארץ קטנה. אמרתי מדומים או ממשיים - משום שאיני יודעת אם לאיראן אכן יש כוח גרעיני או שהיא מפתחת כוח גרעיני. הרי כבר בוש לימד אותנו שהוא יודע לשקר לנו בענייני גרעין, אני יודעת על כאלו המכנים עצמם בטחוניסטים, שממלאים אותנו כל העת בתחושות חרדה ואיום. תרבות הפחד וההפחדה השתלטה על חיינו וברוב המקרים אין לה בסיס מוצק, ודאי ואמפירי.

איני יודעת אם יש ערבים ששוטמים אותנו, אני יודעת ממקור ראשון על יהודים ישראלים שונאי ערבים וכל מה שזז ונראה מזרחי, על כאלו שמכנים עצמם ביטחוניסטים שמופיעים כל בוקר וערב במשך שישים שנה בטלביזיה, ברדיו, בעיתונות, כדי למלא את ליבנו חיל ורעדה.

כאן אזכיר שוב את הציטוט של איאן מקווין "והאם אין אנו נאלצים בשל ההיסטוריה שלנו ומטבענו הרדוף אשמה, לחלום תמיד על השמדתנו?" זהו הבסיס למה שחוקרים רבים קוראים "תרבות הפחד", המשתלטת על החברה: פחד מסוף העולם, פחד מטרור, פחד מהשמנה, פחד מהזר, פחד מאפקט החממה, פחד מטלפון נייד, פחד מבדיקות רנטגן, פחד מהפרה המשוגעת, פחד מהורמונים, פחד מסרטן, פחד מסקס אחר. הפחד הזה, טוען פרנק פיורדי, התיאורטיקן העיקרי של תרבות הפחד, הוא לרוב תוצר תרבותי ולא מדעי. לטענתו תפיסות של סיכון, רעיונות לגבי ביטחון ומחלוקות לגבי בריאות, סביבה וטכנולוגיה מתייחסים אך מעט למדע ולראיות אמפיריות. במקום זאת, הן מעוצבות של ידי הנחות תרבותיות לגבי פגיעות אנושית. הקושי של החברה להתמודד עם סיכונים מקורו בתרבות של בטיחות הרואה בפגיעות את המנדיר העיקרי של מצבנו החברתי.

כנראה שיש גורמים פוליטיים, כלכליים ותקשורתיים שמרוויחים מחרדה גבוהה. חרדה מפני פשיעה מאפשרת לפוליטיקאים ואנשי מערכת אכיפת החוק לנקוט באמצעים חריפים כמו חדירה תחת חסות החוק למאגרי מידע אישיים, פיקוח על האינטרנט, או להתעלם מבעיות בוערות כמו עוני, אבטלה, ואי-ביטחון חברתי. אנשי עסקים צוברים הון מאמצעי אבטחה וניהול חברות שמירה והעסקת מאבטחים שהתרומה הממשית שלהם למניעת פשיעה אינה ברורה כלל וכלל. החרדה מפני זקנה ודחייה מייצרים ניתוחים פלסטיים מיותרים, או את התופעה המתפתחת במהירות המכונה "Mommy makeover" - סידרת ניתוחים פלסטיים לנשים אחרי היריון, להשבת הגוף לצורתו שלפני ההיריון, הגוף, קרי, הרמת השדיים, שיפוץ הבטן וסחיטת השומן מהשפתיים. התקשורת כמובן מרבה לעסוק בסיפורים העסיסיים הללו לסוגיהם ובעצם מעודדת אותם.

בארצות מערביות רבות קיימת מגמה פוליטית לפנות לחרדות מפני פשיעה, מלחמה או איום גרעיני כסוגיה פוליטית, בעיקר לקראת בחירות. זו דרך רווחת בקרב פוליטיקאים לצבור הון פוליטי ולמשוך תשומת לב. אהוד אולמרט עשה בכך שימוש כשהיה פוליטיקאי צעיר ובלתי ידוע ובנה את הקריירה שלו על מאבק מתוקשר היטב נגד הפשע המאורגן של שנות השבעים. למותר לציין שהמאבק לא היה מבוסס על מידע אמין ומלא וכמובן שלא היו לו תוצאות בשטח מבחינת הורדת הפשיעה. כתבים כלכליים מובילים מתמוגגים להפיח בנו חרדות ואימה מפני מהלכים כמו העלאת שכר המורות או הקצבאות, שיאפשרו חיים של רווחה. מגמה זו של שימוש פוליטי בחרדות חזקה במיוחד במדינות שבהן הפערים החברתיים גדולים, אך הנכונות לספק שירותים חברתיים נמוכה. בתנאים

כאלו יש פיתוי רב לחפש סוגיה שתמשוך את לב כל הציבור. פשיעה וחרדה מפשיעה, חיזוק חרדה מפני איום מבחוץ, הן סוגיות כאלו ולעיתים קרובות לא רק משתמשים בה למטרות פוליטיות אלא גם מגזימים בהיקפן ובחומרתן כדי לזכות בתמיכה ציבורית רחבה.

אולי אפשר לטעון כי חרדה ציבורית היא מוצר מניב רווחים. לפיכך יהיו אלו שינסו כל העת להרחיב את השוק שלו, לגוון את המוצר, להעלות את מודעות הציבור אליו וכך להרבות ברווחים. תרבות הפחד מצידה מאפשרת את תרבות הפיקוח, בלשונו של הקרימינולוג הנודע דיויד גרלנד: פיקוח על האינטרנט, פיקוח על המיעוטים, קרי, הערבים, פיקוח על עובדים זרים, פיקוח על הרחובות, פיקוח על הנכנסים לקניונים ועל התנהגותם שם, פיקוח על בתי הספר, פיקוח על גופנו, במיוחד גוף האישה ומה שמכונה צניעותה. הפיקוח הזה חודר לכל אתר ואתר בחיינו והתקשורת כמובן משתפת עימו פעולה בכל סדרות המציאות שמשמשות כהצדקה לחדירה לחיינו.

תרבות הפחד, שבה הם ממלאים את ליבנו, מעלימה מאיתנו את מקורות האימה העיקריים: לא רק שסעים חברתיים, השתלטות ההון והשלטון המושחת אלא בעיקר ציר הרשע: בוש וחבר מרעיו שהשליטו כלכלה גלובלית אכזרית ונצלנית, שפלשו לאפגניסטן לאחר שהקימו את הטאליבן והכשירו את אוסאמה בן לאדן, פוטין הדיקטאטור הרוסי המשיב את ההיסטוריה העקובה מדם להווה ולעתיד וסין ההורסת כל חלקה טובה ומכלה חיים מניבים ובני קיימא למען התעשרות קלה. שם - בארצות הברית, בסין, ברוסיה - נמצא האיום הגדול על החברות שלנו, על התרבות שלנו, על הקיום שלנו. אך אלו כלל אינם מעסיקים את אלו שמכנים עצמם בטחוניסטים.

אם נאמץ את ההיגיון הגברי המיליטאריסטי הקאובואי - אז נעדיף נשק גרעיני בידי אירן, כי אז נגיע למאזן האימה, שיצר הרתעה ושמנע במשך כל המלחמה הקרה שואה גרעינית.

הרתעה: נשק לא מרתיע. נקודה. זו לא אקסיומה. זו אמת היסטורית. נשק מושך נשק, נשק מחרחר מלחמה, לנשק מניבים בנשק. מעולם ישראל לא הצליחה להרתיע - לא את נאצר, לא את סאדאת, לא את אסד, לא את חוסיין, לא את נסראללה ועכשיו גם לא את אחמדינג'אד. מי שמחזיק בנשק גרעיני ובכל עצמה צבאית אחרת, מי שמשתמש בהיגיון המעוות של התרעה באמצעות נשק, מי שמשתמש בנשק שלו כדי לפלוש - הם דווקא בוש, בלייר, הווארד מאוסטרליה וכמובן ישראל.

בקיצור, כל ההיגיון הבנוי על נשק, הרתעה, חימוש, הרתעה ועוד חימוש - מעגל התחמשות בלתי פוסק המאפיין דווקא מדינות הקוראות לעצמן מפותחות ודמוקרטיות - מוביל למלחמות שוב ושוב, להמשך שליטת הפטריארך המיליטאריסטי ולחסימת הפתח לשלום. הנורא בסיפור הזה - שהוא פופולארי, שהוא יוצר עצמה מדומיינת, ביטחון מדומיין, שהוא משקף את כל הפנטזיות הגבריות בנוסח של "שלי ארוך יותר", "יחזק יותר", "חודר יותר".

כפמיניסטית וכאישה התשובה שלי לא נמצאת בפירוק הנשק הגרעיני או בהתפרקות מכל נשק, במצב של תרבות הפחד הקיימת, זה בלתי אפשרי. התשובה שלי נמצאת בשינוי התפיסות המושגיות שלנו ובשינוי השיח והתרבות ובעיקר בשינוי סדרי עולם, כלומר, יצירת מודלים של חיים אלטרנטיביים, המתמודדים עם בעיות מלחמה, עוני וסביבה באופן משולב - כפי שכבר למדנו בכנס קישורים שהיה בשלומי לפי ארבע שנים. מודל הקיום האלטרנטיבי, שהוא אנרכיסטי, מטריארכאלי ומקומי, עליו למדנו מעולם הרוב, עולם המוחלשים בדרום אמריקה, באפריקה ובאסיה, הוא קיום בר קיימא בקהילת קטנות המתקיימות על בסיס ערכי של שיתוף וכבוד לסביבה, על בסיס קבלת החלטות שיתופית ומכילה, קהילה שמפנה גבה לקפיטאליזם, לתרבות הצריכה, לדיכוי ולנשק. רשת של קהילות כאלו החלה כבר להתפרש

בארץ ובעולם והן הבסיס לא רק לחברה אחרת ולסדר חברתי מקומי ועולמי חדש. הן גם "ספינות ההישרדות" מפני הקפיטאליזם הרצחני ומפני הקריסה של כדור הארץ. קהילות אלו נבנות על ידע שקיים אצל כולנו ושהגיע לידיעתנו דרך דורות של אימהות ואבות, כולל האימא שלי שלימדה אותי איך עושים כבד קצוץ מחצילים ואיך עושים אוכל מזין כמו מגידרה בלי להיזקק לסושייה או לטמפורה. לצערנו, ידע זה דוכא במשך דורות על ידי פטריארכיה קפיטאליסטית ואני מציעה לכולנו להתחיל לשחזר אותו. כל אחת מאיתנו יכולה כבר היום להתחיל ביצירת מודל אלטרנטיבי התואם את עולמה: בבנק הזמן, בגן הירק האורגאני הביתי והשכונתי, בנתינה לשכנה נזקקת, בחינוך בניה ובנותיה לתרבות אחרת, בהקמת כפרים וקהילות עירוניות חדשות, בשיח של הכלה, נתינה, סולידאריות. וכמובן, בדחיית השיח הכאילו בטחוני, באימוץ שפה של ידידות ושלום, במחאה כנגד תרבות החרדה. כל אחת יכולה להתחיל היום. ובכך טמונה התקווה של כולנו לעולם אחר.

הרתעה גרעינית

בוטל כנס נשים בכור

מי שקיבל השבוע את ההזמנה למושב ה-49 של פרלמנט נשים, בנוה ירק'ונית לרגל החגים הציבוריים מזוזת בשיח, לא יכול היה שלא לשפשף את עיניו. מילא שנושא הדיון שנקבע ל-17 באוקטובר הוא "אימוים אסטרטגיים במזרח התיכון", אבל הוא אמור היה להיות קרוב במרכז הגרעיני בנחל שורק, בסביבת כמאה עובדים, בהשתתפות פוליטיקאיות ערביות, ולדון בשאלות תרגיות כמו מי בכלל צריך נשק גרעיני. לפי ההזמנה, מנב"ל המרכז אמור היה להשיא דברי ברכה והשתתפות אף הזמנו לסיור במקום.

מאחורי הכוונה הטובה עמדה בתיה שטנר, מזכירה של מועצת הנשים במרכז למחקר גרעיני, שנושבה בעבר לדיוני הפרלמנט. מרכות חברי למנב"ל, הר"ר אסתר הרצוג, ברקה עם הברות'ה והחברה לה שתן מעוניינות בקיום האירוע. הכוכבת הבא היה השתתפותן של מהנשות ערי ניות, הפעילות באופנני נשים. שטנר ברקה עם קבין הביטחון וקיבלה אישור. בהתאם להצעתה של הרצוג, לאנגל אף שהיה מיקית מהמרכז.

"האג, ביום רביעי בבוקר, מניע טלפון מבי תיה, שנשמעת נבוכה ומנמנמת ואומרת שאי אפשר לקיים את הכושב", מספרת הרצוג. בתשובה לשאלתיה של הרצוג, טענה שטנר שהארגון צבע בנתן פוליטי. "הסברתי לה שזו בכה א־פוליטית שמשמיעה רעות מכל הקשת", מספרת הרצוג.

בהמשך טענה שטנר שהקץ הרגעים שמממנת את פעילות הפרלמנט הזמנת במרכז כשביקשה לדבר עם הסנב"ל, הקבירו את הרצוג ליועצת הבטחונית, שהודיה על הטענה כי מדי מניסיוני הישה", שהיתה אמורה לדבר בפאנל, התבוננה לדבר על הזיהר האסקסיזיות של מדי ניות התגרעות ולבסוף את העובדה שלנו פתי קיים בישראל שיח בשאלה אם יכולת גרעינית אכן תמנע הישנות של השואה או שהיא פלילה דוחקה לדחים שהוה נושפת. "כשאין שיח ציבורי והכל סדרי, קשה מאוד לאתגר את החרבות הגי בריה הפטריארכלית שלשה רק נשק ומחנות יבשיח את בישתן ומדיבה", הוא אומרת.

תגובתה של רובות הוועדה לאגריה אסו פיתו "בפגנית הפעילות הפתקיימת במרכז בנושא מעבר השוה, יום הפרכז הנעה לארח את פרלמנט הנשים", כתבה נילי ליפשיץ. "התברר כי הנשאים שנכללו בתוכנית עלולים להעלות סוגיות פוליטיות שאינן קשורות למעבר השוה, בר באיחדע עם שתים פוליטיים. הרצוג סיפרה לה שהפרלמנט כבר התארח בבסיס בנאי, אבל הוועדה לא התרשמה.

"זן מאחר הנפגלו הוו והתברר שישנם עוב רים, בעלי השקפות "מבויות", שמועניים שאנחנו מקבוצת נשים בשתר והם מאיימים שאם ייתנו לנו לדבר, הם יעשו הפגנה ויהות סביב זה רעש גדול שיניע לתקשורת", סיפרה הרצוג.

"אני לא הברת מרצ, אבל אני לא "מלך לקבל שקיפים כזו ויה־לגיטימציה לנוף אחד וה. שיגידו שהם רוצים להביע דעה על הבמה אחרת", אומרת הרצוג. "הם יתר מסדרים פרד בדים על האנום מאשר מפצצת אטום. זה לץ יאמן, ממש מפתיע".

אמנגי רעיף מארגון "אשה לאשה – מרם דבר שאינו ראוי שייעשה במרכז ממשלתי". דניין "תקיים בכל זאת – בבית הקיבוץ המאוחד בתל אביב. האימרים עליהן שתן שמאי לניתה, גר באמת.

רותי סיני, הארץ, 12.10.07

חברה אזרחית ועמימות בטחונית

חדווה אייל
חברת הנהלת אישה לאישה

העמימות והחשאיות האופפים את נושא הנשק הגרעיני מייחדים את האליטה האוחזת במידע ומעניקות לה מכובדות ואחריות בלעדית. בתרבות זו כל מידע ממקור זר נתפס כמקור שאינו בהכרח אמין, או שטובת המדינה אינה עומדת מול עיניו.
האתגר הגדול העומד בפנינו כחברה אזרחית הוא לייצר מקורות ידע בלתי תלויים, לא בזרים ולא בממסד. טלי פחימה ומרדכי וענונו היו מקורות ידע, שאינם זרים ואינם ממסדיים, וראו מה המחיר שהם שילמו.

הטמעה של השיח הסודי בישראל, כשהנוסחה היא פשוטה: המדינה היא מקור אמין ואין בלתה - מקורות זרים מתקבלים בעירבון מוגבל ויש אפשרות שהם עוינים ולפיכך אינם אמינים; המדינה שומרת על עמימות וסודיות ולא מאפשרת נגישות וחשיפה למידע. כל זה יוצר השתקה וחוסר ידע על המתרחש סביבנו, מתחת לאפנו, בשם ביטחוננו ובשמנו.

מה עומד מאחורי המושג "נשק גרעיני"?

על פי מקורות זרים, יש לישראל נשק גרעיני. כמה פעמים שמענו או השתמשנו במשפט הזה, ואליו הוספנו קריצת עין או חצי חיוך?! זאת משום שרבים מאתנו תופסים אמירה כזו כשבירה של העמימות האופפת את הנרעין. אני טוענת כי זוהי דוגמא טובה להמחיש כיצד העמימות חדרה לשיח שלנו ומשרתת את צרכי המדינה ולאו דווקא אותנו כחברה.

מה עומד מאחורי מטבע לשון זה? ראשית - המקורות שיש לנו הם זרים, פשוטו כמשמעו. הרבה מהמידע והידע שיש לנו 'מיובאים' אלינו מחוץ לישראל, כאשר אין כמעט מקורות רשמיים או מקורות ממסדיים האחראים על הנושא ומאפשרים נגישות לידע. למעשה, המדינה אינה רואה עצמה אחראית או מחויבת למתן מידע ויצירת שיח בנושא. יתרה מזו, העמימות והחשאיות האופפים את הנושא מייחדים את אותה אליטה, האוחזת במידע, ומעניקות לה ארשת מכובדות ואחריות השייכת רק לה.

שנית - אותם מקורות זרים המאפשרים לנו את הידע ובעקבותיו את השיח, גם אם מצומצם - נתפסים בחברה הישראלית כלא אמינים דיים. כלומר, בתפיסת התרבות הציבורית שלנו כל אמירה ממקור זר, גם אם דיפלומטי, נתפס תוך הסתייגות, כמקור שאיננו בהכרח אמין, או שטובת המדינה, כלומר טובתנו, אינה עומדת אל מול עיניו. פעמים רבות, מקורות כאלה יבוטלו בהינף יד ויזכו לכינוי - עוכרי ישראל.

התקשורת בישראל אימצה את אותו "ינוהל אמינות" וכאשר היא מקבלת דיווחים ממקורות חיצוניים למדינה הם מוצגים בהסתייגות או כמצריכים בדיקה נוספת. דוגמא טובה לכך אפשר לראות מדיווחים מהשטחים הכבושים. ברגע שהתקשורת מוסרת מידע שנמסר לה מגורם פלסטיני, היא מייד מסייגת אותו כאמירה שיש להטיל בה צל של ספק, כי הרי על פי התקשורת הישראלית, אין זה מידע אמין כמו זה המגיע מהצבא או מהממשלה.

יוצא מכך - שבשיח שלנו על הנרעין אנו מסתמכים על מקורות זרים, שאינם נתפסים בציבור כאמינים ועל כן כל המידע שיש ברשותנו אינו מתקבל כבר סמכא וכאמין מבחינת החברה. כך נמנע דיון

ציבורי על מידע זה.

בינואר 2007, קיימו קואליציית נשים לשלום ביחד עם "אשה לאשה", כנס שכותרתו "חוסן וביטחון למי?". הכנס דן בתפיסות פמיניסטיות לגבי מושג הביטחון. אחד מתוצרי כנס זה היה הוצאה של קובץ מאמרים - הרצאות שהועלו בכנס. שני מאמרים בקובץ עסקו בנשק גרעיני: האחד של ד"ר הלן קלדיקוט מאוסטרליה, מומחית בעלת שם עולמי בכל הקשור לנשק גרעיני ובריאות, והשני הוצג על-ידי מרב דתן, ישראלית מומחית בתחום הגרעין מטעם גרינפיס העולמי. בשל הנושא הוכרחנו להגיש את החומרים לבדיקת הצנזורה. הופתענו לגלות כי הצנזורה אינה עוסקת בהכרח בביטול חומרים, אלא שותלת בהם ביטויים או מילים שתפקידם להטיל ספק במידע שמופיע בהם. שתי הנשים המכובדות זכו ליחס שונה מצד הצנזור. הלן קלדיקוט לא הייתה צריכה לעבור דרך הצנזור מאחר והיא איננה ישראלית ועל כן היא נחשבת מקור זר. כמקור זר היא כבר מתויגת כמקור חיצוני ועל כן לא אמין, או כזה שאין צורך להתמודד איתו.

התוצאה של כל הנאמר לעיל היא הטמעה של השיח הסודי בישראל, כשהנוסחה היא פשוטה: המדינה היא מקור אמין ואין בלתה; מקורות זרים מתקבלים בעירבון מוגבל ויש אפשרות שהם עוינים ולפיכך אינם אמינים; המדינה שומרת על עמימות וסודיות ולא מאפשרת נגישות וחשיפה למידע. כל זה יוצר השתקה וחוסר ידע על המתרחש סביבנו, מתחת לאפנו, בשם ביטחוננו ובשמנו.

שאלה נוספת שצריכה להעסיק אותנו היא - כיצד המקורות הזרים הללו יודעים כל כך הרבה? האם המדינאים שלנו הם פטפטנים גדולים או שמא סודיות וחשאיות היא מדיניות פנים מכוונת מצדם. מתוך כך, נדמה כי המקורות הזרים ואנחנו הופכים לכלי של מדיניות זו, כלי לניהול פנימי, המשמש את מדיניות העמימות וההשתקה שלנו כחברה, כדרך לכינון חברה שומרת סוד וסודית.

מה משרתת סודיות זו?

- הסודיות האופפת אותנו כחברה מעניקה תחושה של שותפות גורל. אנו ממתיקים בינינו סוד המגדיר אותנו, את השייכים לקבוצה - החברים בה מקבלים על עצמם את הסוד, ומתוך קיומו הם גם מגדירים מי לא נכלל בקבוצה - מי אינו חלק מאתנו ועל כן הוא בוגד או מאיים עלינו.
- הסוד הוא נחלת המקורבים או המעוניינים להיחשב ככאלה - ובשיח כה מיליטריסטי-ביטחוני, רבים רוצים להיחשב כשותפים לסוד.

שמעון פרס אמר ב-1999, סביב פרסום חלקים של פרוטוקול ממשפטו של מרדכי וענונו: "הציבור יודע שישנם דברים שהוא לא רוצה לדעת על אודותיהם". והוא צודק - זה סוד, אנחנו המקורבים יודעים את הסוד, ומאחר ואנו לא מלשינים ולא שוברים את הכלים, אנו משאירים זאת כך מבלי לשאול שאלות מיותרות.

ומכאן שזהו הכישלון שלנו כחברה אזרחית!!!

החברה האזרחית נמדדת ביכולת שלה להעביר נושאים מן התחום הפרטי אל התחום הציבורי ולהופכם לפוליטיים, או כפי שאנו הפמיניסטיות קוראות לזה: **האישי הוא הפוליטי**. בארץ, לעומת זאת, יש הקפדה על הא-פוליטי. פעילים ופעילות במאבקים כלכליים סביבתיים ואחרים, של תנועות חברתיות, מקפידים שלא "לשבור את הכלים" לא לשבור את הסוד והסמכות האוחזת בו, לא לצאת כנגד הממסד. כך קמים ועולים הרבה מאוד ארגוני תמיכה וסעד, כמו בסיפור מאבקם החשוב של אנשי השייטת והקישון. מאבקים חשובים כאלו אינם מוחים על המבנה החברתי-פוליטי, שאפשר את המצב, אלא מתנהלים בתוכו.

להשקפתי, תפקידנו והאתגר הגדול העומד בפנינו כחברה אזרחית הוא בראש ובראשונה לייצר מקורות יידע בלתי תלויים, לא בזרים ולא בממסד. יתרה מזו, עלינו להישמר ממסגרות של פרשנות המכתיבות את השיח הציבורי. עלינו לייצר ידע

ולשאול שאלות. במובן הזה - טלי פחימה ומרדכי וענונו היו מקורות ידע, שאינם זרים ואינם ממסדיים, וראו מה קרה להם: איזה מסר העביר הממסד בנוגע לשניהם ומה המחיר שהם שילמו.

ראו מה עשה הציבור כתגובה מיידית - הם לא ידעו לשמור על הסוד ועל כן הפכו לבוגדים ומוקצים.

עלינו לבדוק עם עצמנו: אלו שאלות אנו שואלות, כמה פעמים דרשנו מידע בנוגע לעובדה שלישראל יש נשק גרעיני, מה אנו יודעות על ההשפעה שיש לחיים בקרבת תחנות מסוג זה על חיינו ובריאותנו?

הדבר מזכיר בעיני את החוויה הבסיסית שלנו כנשים - השומרות סוד בכל הנוגע לאונס, הטרדות מיניות וגילוי עריות. החשש הגדול הוא כי ברגע שייוודע הסוד, גילויו על ידינו יגרום לפירוק ואובדן המשפחה או שנהיה כולנו אי (ראו ערך קצב והנשיאות). הנה המבנה הפטריארכאלי ועמדתו לגבי הסוד וכיצד הוא זולג לכל תחומי חיינו.

כיחידות, שבירת הסוד ודרישה למידע הינה לעיתים עול קשה מנשוא. כחברה אנו מחויבות להקשבה, לדרישת מידע, לסולידריות, לתמיכה ולאמירה פוליטית ברורה.

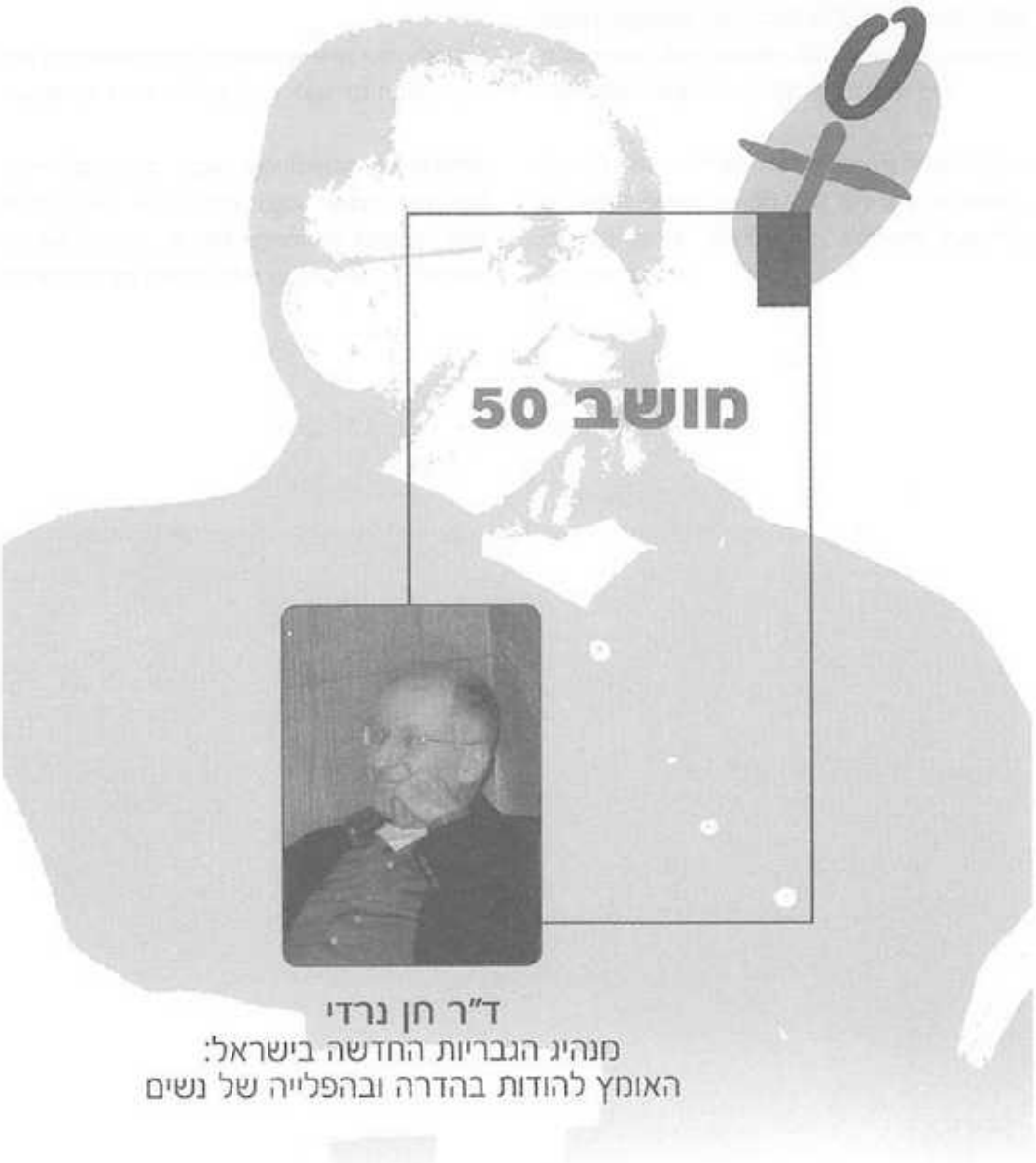

ד"ר חן נרדי
מנהיג הגבריות החדשה בישראל:
האומץ להודות בהדרה ובהפלייה של נשים

גברים מתמודדים עם אלימות

גברים מתמודדים עם אלימות

מושב 50

20 בנובמבר, 2007

בת ים (אודיטוריום)

ברכות:

שלומי לחיאני, ראש העיר

ענת לבנת, יועצת ראש העיר למעמד האישה

נציגת קרן פרידריך אברט

הצגת עמדות:

עיר ללא אלימות - האפשר?

שלומי לחיאני, ראש העיר בת-ים

אלימות - חייבים לדבר

אורי בוסקילה, מ"מ ראש העיר

זליגת האלימות הצבאית אל החיים האזרחיים - עדות אישית

ד"ר חן נרדי, התנועה לגבריות חדשה

האלימות שבתוכנו ואחריות אישית

רוני ויינברגר, אבא, בן-זוג, מנהל בהייטק

מה למסורת ולרצח נשים?

סעיד מחאמיד

האם יש אלימות נסבלת?

בן-דרור ימיני, עורך מדור "דעות" במעריב

הנחייה וקטעי אמנות מתוך "דרך הלב":

יובל דור, אמן ויוצר

גברים מתמודדים עם אלימות

רישומים ורשמים ממושב הפרלמנט אשר התקיים בבת-ים, במעמד ראש העיר שלמה לחיאני. גברים מדברים מהבטן על כאבן של הנשים ודרישתן לשוויון. נושאי הדיון עוררו ציפייה להרצאות מעניינות על אלימות מפי המלומדים. במציאות קרה דבר לגמרי אחר. לא נשמעו נאומים ולא הרצאות. המשתתפים דיברו מהבטן. לא היו כאן פתיחה, גוף וסיכום הרצאה. היו דברים קצרים מלאי עצמה.

סיכמה: זהבית אורלב, מנהלת אתר פרלמנט נשים

אסתר הרצוג

ייחודו של המושב - גברים מתמודדים עם אלימות. בעבר הדגישו כל מושבי הפרלמנט את ההיבט הפמיניסטי וכמעט כל הדוברות היו נשים. במושב הזה - רק גברים וזה בהחלט חידוש. גברים צריכים להיות שותפים לדיון ולמאבק למען מיגור האלימות הגואה בכל תחומי החיים שלנו, ובמושב זה ניתנת להם במה.

רינת גימפל

שמחה על כך שהפעם הפרלמנט הוא "פרלמנט גברים". ייתכן שיש כאן דרך חדשה לשינוי בדרכי המאבק לקידום מעמד הנשים, מתוך פעילות של גברים ונשים יחד.

תן נרדי

לפני שבועיים יצאתי מביתי ביישוב קדימה, עצרתי ביעצור, ומכונית נכנסה בי מאחור. אחרי שניות הבנתי שלא קרה כלום, יצאתי ממכוניתי ופגשתי נהגת צעירה. לאחר החלפת פרטי הביטוח נכנסתי למכונית ונסעתי. אחרי שניות של נהיגה הרגשתי שמחה וזה הפליא אותי. סיכנו את חיי ואני שמח. מצאתי את עצמי מבסוט להיות הקרבן. הרגשתי משונה. המחשבה של השמחה בלהיות קרבן מעסיקה אותי רבות. אילו אני הייתי הפוגע, הייתי שייך למין הגברי הפוגע, והיה קשה לשאת את האשמה. אני גבר שנשוי לפמיניסטית שנים רבות ומנסה להרוס את "הקירות שבי" בנושא אלימות גברים. אני עובד בפרך לתקן ולא תמיד מצליח. כל הזמן מרגיש אשם. אני פעיל בעמותה לשוויון בין המינים, ובכל זאת אני עצוב, כי אני מרגיש שכל בדיחה שצוחקת מהאישה או מיילים שעוברים ברשת ונושאים מסר שמבזה את האישה - הם מקוממים ומן הראוי שאעשה דבר מה.

סעיד מחמיד

אפתח בסיפור: אני זמר. הופעתי לפני אלפיים איש והרגשתי ענק. בתוך זמן קצר החלו אנשים לקום ולצאת מהאולם. לבסוף נשאר בן אדם אחד. ניגשתי ללחוץ את ידו ולהגיד לו תודה על שנשאר כל הערב. התברר שהוא כלל לא שמע את השירה שלי. הוא היה השומר שהיה צריך לנעול את המקום. הוא פשוט חיכה שאסיים. אנחנו חייבים **להקשיב** ולא רק **לשמוע**. מי שרק שומע ולא מקשיב הוא בעצם חירש. בחברה הערבית חייבים להקשיב לבנות ולאפשר להן ללמוד ולרכוש השכלה ולא רק לבנים. נערה שאוסרים עליה ללמוד ולא להגשים חלום - זו בעצם אלימות.

בן-דרור ימיני

התחתנתי בגיל יחסית מבוגר. היום אני בן למעלה מחמישים ואני אבא לשני ילדים, בת ובן, מתחת לגיל ארבע. למה התחתנתי מבוגר כל כך? גדלתי בבית מאוד שוביניסטי. רק באוניברסיטה החלה להתגבש המודעות הפוליטית שלי. בזכות שני חברים קרובים הגעתי להבנה שהכול תלוי באישה. מי שלא ישחרר את האישה הוא עצמו לעולם לא יהיה משוחרר. שנים לא הצלחתי לשחרר את האישה שבי. הייתי שוביניסט גדול ובהיותי כזה לא היה טעם שאתחתן. לקח לי הרבה שנים לשחרר את עצמי. היום אני נשוי

לאישה שהיא מרצה באוניברסיטה, חכמה ממני, יפה ממני ואני מאושר. כשאשתי הייתה בהיריון ראשון קיוויתי שזו תהיה בת, ואכן כך קרה. חלק מהשחרור שלי היה הרצון לבת. גבר מזרחי רוצה בן כי הוא לא משוחרר, הוא שוביניסט. הנטיה העיקרית לשוויון נמצאת במקום אחר: תרבות. ובעיקר במעמד האישה. לפני כמה ימים קיבלתי שיחת טלפון מדודי והוא שאל לשלום הבן. רתחתי מזעם. מבחינתו של הדוד אין לי בת.

שלומי לחיאני

שורש האלימות בא מהכעס. הכעס הוא יצר שחזק מהבן אדם. מחולל האלימות הגדול ביותר. הוא הדיבור, השפה, הלשון. מי שמצליח להתגבר על הכעס שולט ביצר. קשה לנו להתייחס לענווה ולצניעות. היכולת ליצור מציאות של מודעות היא קריטית לביעור האלימות. אין דרך אחת. זו צריכה להיות פעולה משולבת עם ילדים, הורים, משפחה ומערכת החינוך. בקצה חייב להיות אלמנט ודאות העונש. חייבים לערוך סדנאות שיעלו את הנושא כי הדיבור הוא המשחרר. גדלתי בבית שבו גם סבתי וגם אמי היו החזקות. בנוסף יש לי בת שכזאת. אני מבין על מה אתם מדברים. כיום אנו חיים בחברה שיש בה דיספרופורציה נוראית בחלוקת משאבים. אנו לא רחוקים ממדינות העולם השלישי. יש תחושה שתל אביב היא המדינה. יש הזנחה עצומה של הפריפריה בצפון ובדרום. המצב ביישובי הבדואים בדרום והערבים בצפון הוא ברמה של הזנחה לאומית. על אי השוויון הזה אנו נשלם בעתיד הלא רחוק ביוקר. אנחנו משתדלים, התובנות יוצאות אל הפועל אך עדיין לא מגרדים את הקצה.

בן-דרור ימיני

אני מבלה הרבה עם ילדיי הקטנים בבת ים ובחולון כי יש להן מה להציע למשפחות עם ילדים קטנים יותר מתל אביב.

אני חוזר ואומר ששחרור האישה הוא המפתח לכול. שלומי לחיאני דיבר על האוכלוסייה של הבדואים והערבים. הוא דיבר על פחד. ואני טוען שאם החברה לא תתייחס אל האישה כנחותה, כי אז יש סיכוי שנוכל להכיל את השונה ולהתייחס אליו בשוויון ולא בעוינות. הבעיה בעולם הערבי המוסלמי - וזה כולל את המזרחים בחברה שלנו - היא היחס לאישה. אם האישה בכפר הערבי פרדיס תהיה שווה לגבר, כי אז גם המצב של פרדיס יהיה טוב יותר בכל המובנים. חברה שמשחררת את עצמה מדיכוי האישה משחררת גם את עצמה. ההינדים בהודו יצרו חברה שוויונית ולכן הם זינקו קדימה - ברמת השכלה, בהשתתפות במעגל העבודה ועוד. הם השתחררו מדיכוי. המצב אצל ההינדים הוא הטוב ביותר, יותר מהלבנים ומהיהודים. המוסלמים נשארו למטה. גם החרדים וגם הערבים בארצנו נמצאים למטה. מצב הערבים הנוצרים בארץ מצבם טוב יותר מזה של היהודים. המפתח ליצירת חברה טובה יותר הוא השגת השוויון לאישה.

סעיד מחמיד

צריך להבדיל בין האסלם לבין המוסלמים. המוסלמים למטה מכיוון שהם עדיין הולכים לישון עם הסיפורים של סבא וסבתא. דיכוי האישה בחברה הערבית הוא בגלל אי-הבנת המסורת, התרבות והחינוך. האסלאם חף מפשע. לא צריך להיות שום מחסום בקידום האישה. הבת שלי היא שוות זכויות לבן.

חן נרדי

אחת המלכודות שלנו כגברים היא תפיסת המיניות שלנו. השבוע נתתי סדנה באחד המקומות המכובדים בארץ. הלכתי לשירותים בקומת הבכירים. על הקיר, עם לוגו של החברה היה שיר קצר:

הוראות שימוש בנשק
עמוד יציב
כוון, רכז מבט, צלוף.
נער היטב, החזר הנשק למקום.

אין סיכוי שבכירי הארגון לא ראו את הכתוב.

לאיש זה לא הפריע. בשיחות עם חברים אומרים שאין לי חוש הומור. האמת, לדעתי, שמי שיכול לתפוס את איבר המין שלו ככלי לכיבוש, כנשק, זה אומר המון. אם יזיינו, ידפקנו, יכבשנו - הן מילים שנתפסות כחיוביות אז יש לנו בעיה. כל עוד איננו לוקחים אחריות על השפה יש לנו בעיה קשה. אני אפילו פוחד לומר את שם הארגון כי אולי לא יזמינו אותי בעתיד, אני מרגיש בודד במערכה. לכן הפעילות שלי בעמותה של גבריות אחרת היא בין היתר כדי לא להרגיש לבד במאבק הזה.

בן-דרור ימיני

בביקור שערכתי לא מזמן בטוניסיה המוסלמית למדתי על ניסיון הגותי פמיניסטי. בטוניסיה המוסלמית יש פמיניזם שלטוני. קיימים שם גם זרמים רדיקלים אבל השלטון הוא עם אוריינטציה פמיניסטית. הגיע אל שולחן עבודתי בימים אלה מחקר מצרפת והמסקנה שם שהזרם המנצח בצרפת הוא של האסלאם הרפורמי המתון.

ציפי קריזלמן

אתם, הגברים שעל הבמה, עופות מוזרים, עדיני נפש, מדברים כמו נשים. כל הכבוד לכם. הצלחתם לבלבל אותי, אני במבוכה ואני לא כועסת. תודה! תודה לכם בן דרור ימיני, ד"ר חן נרדי, סעיד מחאמיד ושלומי לאחיאני על מושב מספר 50 של פרלמנט נשים.

ולסיכום (זהבית אורלב):

מי שהייתה בפרלמנט שמעה קולות של גברים שמבינים את כאבן של הנשים ואת דרישתן לשוויון. אנו, הפמיניסטיות, נשארנו בסוף הערב עם טעם של עוד. הבנו ששמענו משהו חדש, שונה ולא רגיל מאנשים רציניים מאוד שיש להם השפעה גדולה מאוד על החברה כאן בארץ. יכול להיות שלאור העובדה שלועדה למעמד האישה בכנסת יש יו"ר גבר ושיש גברים שמודים בקול גדול שהם פוגעים ושוביניסטים וחשים לא בנוח - אנו בפתחה של תקופה חדשה. יכול להיות שיש לשתף את הגברים בארגוני הנשים. אני מתחילה לחשוב שכן!

מימין: חן נרדי, בן-דרור ימיני, סעיד מחמיד

הגבר הנואש והגבר החדש

ד"ר חן נרדי
יועץ, מטפל ומנחה קבוצות גברים במסגרת מכון דיאלוג. ממקימי התנועה לגבריות חדשה והתנועה לשוויון ולשלום בין המינים

הגבר הנואש אינו רוצה ואינו יכול להיות אמפאטי למצוקת נשים, ובודאי לא שותף למאבקן לשוויון. זהו גבר שאינו מודע למצוקתו, ולכן במקום לבטאה ישירות ובאומץ הוא מתרגם את כאבו לכעס ושנאת נשים.
אני מייחל בכל ליבי שיהיה לנו האומץ להתגבר על רתיעתנו מהגבר הנואש ולחבור אליו, האומץ להודות בקיומו בתוכנו ושנדע כיצד להזמינו לשותפות אמת במאבק לשוויון בין המינים.

זהו יום המאבק נגד האלימות כלפי נשים. אני מזדהה עם המאבק ומרגיש שותף לו. ולמרות זאת, אני עומד על הבמה מולכן היושבות באולם, מאות נשים, ואני חש בושה וגם פחד. הדרתי והפליתי נשים, הייתי שותף במודע ולא במודע להטרדות מיניות. אני חש אשמה ובושה על כך וגם פחד. אני פוחד מעוינות, נקמנות והתחשבנות איתי כגבר. כן אני פוחד מנשים. במיוחד מנשים חזקות.

גם מהגברים היושבים באולם אני פוחד. בעיקר מהציניות כלפי הגבר שמדבר על רגשותיו. שחושף את עצמו: מה לכל הרוחות הוא רוצה?

האם נכון היה לפתוח את דבריי בתיאור הפחדים שלי? להסיר את מסיכת הגבר הבטוח בעצמו ונטול הפחד?

פעם ראיתי סרט יפני בשם 'מסיכה'. גבר הולך עם מסיכה על פניו וכשהוא חוזר הביתה הוא מנסה, אך לא מצליח להסיר את המסכה. לבסוף כאשר הוא מסיר אותה בכוח, הוא מגלה שאיבד את תווי פניו האמיתיים.

מיהו הגבר האמיתי שמתחת למסכות השונות? האם יש לו האומץ להיות מה שהוא רוצה להיות ולא רק מה שהוא אמור להיות כ"גבר אמיתי"? האם יהיה לי האומץ לספר לכן את האמת? על הגבר השוביניסט והנואש המקנן בי?

אני מדיח כלים, מכבס ומייבש את הכביסה, מכין ארוחה, שוטף רצפות. אני עושה זאת מתוך בחירה. אני מאמין בשוויון. אבל לפעמים, במיוחד תוך כדי או אחרי מריבה עם רעייתי, אני מרגיש אותו בפנימיותי, את הגבר ההוא. "אתה פראייר" הוא אומר לי. "אתה עוזר לה וככה היא מתנהגת? היא הייתה צריכה לנשק את הרגליים לגבר שוויוני כמוך. שים אותה במקומה. תן לה להתמודד עם כל עבודות הבית לבדה ואז היא תקרוס ותרוץ אליך על ארבע".

ביקורם הראשון של קרובי משפחתי בביתנו לאחר נישואינו. אני עומד ליד הכיור ומדיח כלים. הוא, דוד נערץ עלי בילדותי, מביט בי מודאג. בהמשך הביקור הוא לוקח אותי הצידה ואומר ברצינות ובדאגה. "אתה עובד מספיק קשה. אתה לא צריך להכביד על עצמך עם עבודות בית. זה התפקיד שלה. שמע לי אל תיצור תקדימים".

כאשר אני מספר את סיפורי זה בקבוצות הגברים שאני מנחה, מתוודים גברים: "אני תולה כביסה ועושה הכול בבית אבל רק כשאין אורחים", אנחנו צוחקים צחוק של שחרור, פורקן, נעים להסיר מסיכות. משתרר שקט ומישהו אחר אומר "הרגע היחיד שאני מרגיש גבר הוא הרגע שבו גיוק נכנס הביתה" שוב אנחנו צוחקים. כולנו מבינים בדיוק. "בבית אני פנתר... שקט ומתחת לשולחן".

שוב צחוק.

נשים וגברים כאחד מתלוצצים על חשבונו של גברים שוויוניים, הצחוק אינו רק פורקן, הוא גם מנגנון של פיקוח חברתי, סנקציה על חרינה מהנורמה.

כאב לילדים קטנים בשנות השמונים והתשעים, וכאיש צבא קבע התנסיתי לא אחת בהומור הזה. באחד הבקרים לקחתי את בני בן השלוש לרופא וכתוצאה מכך איחרתי לישיבת מטה במחלקת בריאות הנפש בצבא. כשנכנסתי לחדר הישיבות, הביט בי המפקד, קצין בכיר פסיכיאטר במקצועו, ונזף בי על כך שאיחרתי. התנצלתי ואמרתי שבני חלה ולקחתי אותו לקופת חולים. הוא העלה חיוך ציני על פניו ואמר בפני קציני המטה: "ינרדי, ואני חשבתי שאתה נשוי" כולם צחקו. הומור עוקצני הרומז כי משהו לא תקין בהתנהלותו של גבר הלוקח את ילדו לקופת חולים, הרי התנהגות תקנית של גבר היא להשאיר לאשתו את הטיפול בילדים, לא נורא אם תאחר לעבודתה שאינה חשובה כעבודתו. הלא כן?

גברים הרוצים לחיות חיים שוויוניים חווים שני סוגי לחצים: האחד, הפחד מביקורתיות וציניות כל אימת שאנחנו חורגים מהגדרות התפקיד הפטריארכליות. הלחץ השני הוא הלחץ שמפעיל ה"גבר הנואש" בתוכנו. אספר על הגבר הנואש.

הגבר הנואש

בהיותי בצבא הקבע, הצטרפה קצינה חדשה למחלקה שבה שימשתי כראש מדור. תוך זמן קצר התברר לכולנו כי מדובר באישה מוכשרת ביותר, עילוי של ממש. המצוינות שלה הניבה עד מהרה הישגים מרשימים. קינאנו ויצאנו לקרב. סיפרנו בדיחות מיניות בחברתה, להזכירה את מקומה כאומרים "לא יעזור לך כלום, את יכולה להיות נאונת הדור, בשבילנו את בסך הכל אובייקט מיני".

יום אחד היא בקשה שאשאיל לה את רכב תנאי השירות שלי לצורך נסיעה דחופה. אמרתי "רגע, תני לי לראות ביומן שלי אם אני לא צריך את הרכב" עשיתי את עצמי מעיין ביומן ואז אמרתי: "לצערי אני צריך את הרכב היום". שיקרתי לה. במשך השנים חשבתי על הסיבות שהובילו אותי להתנהגות הנבזית כלפיה. אני חושב שהייתי נתון אז לשליטתו של "הגבר הנואש" שבתוכי. הגבר הנואש הנו גבר המגלה כי בשני התחומים החשובים ביותר בחייו - הן בביתו והן במקום עבודתו - הוא הובס על ידי נשים ואיבד את מעמדו ההגמוני.

עם הגעתו מהעבודה הוא נכנס אל המהומה המשפחתית ומופעל על ידי בת זוגו ואם ילדיו. לא רק שאינו חש "ראש משפחה" כפי שדמיין לעצמו, אלא שהוא אף אינו דמות משמעותית עבור ילדיו ורעייתו. הוא מקבל הוראות והנחיות מבת זוגו המעודכנת בצרכי הילדים והבית, וחש מושפל. שוליותו בביתו שלו, ומנהיגותה של אשתו, הופכות אותו לממורמר וכועס. הוא מסתגר בשתיקות מעיקות או מתפרץ בזעם, מתנה עזרה ב"התנהגות טובה" של בת זוגו, מחזיק את היד על הארנק ועוד, כל זאת כדי להחזיר לעצמו את תחושת השליטה.

עם בוקר נמלט הגבר הנואש אל הטריטוריה שאמורה לספק לו הזדמנות להחזיר לו את כבודו האבוד. טריטוריה שעליה ביסס את זהותו הגברית, נחמה ופיצוי על אבדן השליטה בביתו. והנה עד מהרה מתברר לו שבנוסף לעמיתיו הגברים עמם הוא מתחרה על מעמדו, הוא פוגש שם את בת דמותה של בת זוגו. אישה אסרטיבית ושאפתנית לא פחות ממנו הנלחמת על הקריירה שלה, אישה שאינה מוכנה להיות בצילו, שגם עבורה הקריירה היא חלק הכרחי בזהותה כאדם. "אבל את יכולה לעשות קריירה, אני חייב לעשות קריירה" כך לוחש הגבר הנואש ויוצא למלחמת המאסף שלו ברעיון השוויון בין נשים וגברים.

כך הפך הגבר הנואש לחלק מתקרת הזכוכית הבולמת את המאבק לשוויון בין המינים. הוא נאבק במרירות, בשנאה, בנקמנות ובכל האמצעים: "אתן רוצות חיילות בקומנדו הימיז בסדר, אתן

רוצות טיסות קרביות בחיל האוויר? בסדר. אתן רוצות עוד אישה או שתיים במקום ריאלי ברשימת המועמדים לכנסת? אין בעיות. אבל דעי לך אישה פמיניסטית שלי, כי מבחינתי שום דבר לא השתנה. לא תוכלי להבריח אותי באפן אמיתי לתמוך בשוויון. מחר בבוקר, כאשר נגלה שהילד חולה, אני אלך לעבודה ואשאיר אותך לבד אתו, וכשתבקשי שאשתתף יותר בעבודות הבית - אעשה לך טובה ו"אעזור" לך - כשיהיה לי זמן, כמובן. אני אהיה ראש קטן עם הקניות בסופרמרקט, לא אתן לך לגשת למחשב שלי, אעיר לך בהתנשאות על הנהיגה הגרועה שלך, לא ארשה לך לנהוג במכונית שלי, אספר בדיחות גסות, אשלח מבטים גסים וכשתדברי על פוליטיקה אומר לך - "מה את בכלל מבינה בדברים האלה"!

הגבר הנואש אינו רוצה ואינו יכול להיות אמפאטי למצוקתן של נשים, ובודאי לא שותף למאבקן לשוויון. זהו גבר שאינו מודע למצוקתו, ועל כן במקום לבטאה ישירות ובאומץ הוא מתרגם את כאבו לכעס ושנאת נשים.

כיצד להתמודד עם הגבר הנואש

"ספרו בבקשה על משחק שאהבתם בילדותכם והסבירו מה אהבתם בו" כך פתחתי עוד מפגש של קבוצת תמיכה לגברים. "אהבתי לבנות מטוסים קטנים מעץ בלזה" סיפר גבר כבן חמישים שישב לידי. "אבי ישב איתי שעות והסביר לי איך להרכיב את המטוסים. אחר כך עזר לי להטיס טיסנים. היינו יוצאים יחד לחוף הים להטיס אותם..." הגבר בן החמישים הפסיק את סיפורו. ניסה להמשיך וקולו רעד. "אני כל כך מתגעגע לאבי שנפטר לפני כמה שנים, הוא כל כך חסר לי". הוא הרכין את ראשו ובכה. רציתי לשים את ידי על ברכו, לחבק את כתפו אך לא עשיתי זאת. עברנו לנושא אחר. כמה דקות לאחר מכן אמר אחד הגברים: "ברחנו מהדמעות. אף אחד לא התייחס לבכיי". פניתי אל הגבר שבכה: "פחדתי להניח יד על רגלך או לחבק את כתפיך. פחדתי שתכעס, שזה יאיים עליך. אם הייתי מניח את ידי על רגלך כשבכית, האם זה היה רצוי לך?" הוא השיב ללא כל התלבטות: "זה היה רצוי לי מאוד". "אני רוצה להציע משהו" אמר גבר אחר. "אולי נוכל להסכים ביננו שכאשר מישהו מאיתנו בוכה או מביע כאב, אפשר לגעת בו?" כל הגברים הנהנו בראשם לחיוב.

פתחתי בתיאור הזה מפני שהוא מסמל עבורי את הדרך לליבו של הגבר הנואש. דרך זו מצריכה אומץ מסוג חדש. לא גבורת הלוחם הקשוח, לא מבצעים עוצרי נשימה של ספורט מסוכן, אלא אומץ להחליף את הכעס והאלימות בדרך תקשורת אחרת: לעודד גברים לשתף את בנות זוגם בעולמם הפנימי. לעודד אותם לסוג אומץ חדש:

- האומץ לבקש ולתת עידוד ותמיכה במקום להסתגר.
- האומץ לומר "טעיתי, את צדקת" ולהתנצל במקום להוכיח שצדקתי.
- האומץ לומר "אני לא יודע" במקום להעמיד פני כל-יכול.
- האומץ לומר "אני אוהב אותך", ולחבק בלי קשר לסקס.
- האומץ לומר אני פוחד ולהסיר מסיכות של קשיחות מזוייפת.
- האומץ לחלוק "עבודות בית נשיות" עם רעייתי.
- האומץ לבחור מקצוע או עיסוק שמתאימים לי.
- האומץ להודיע לבוס שאני רוצה לעבוד פחות שעות כדי להיות עם משפחתי.
- האומץ להיפתח רגשית בפני גברים, לחבק גבר מבלי לחשוש לזהותך המינית.

האם יהיה לנו האומץ להתגבר על רתיעתנו מהגבר הנואש ולחבור אליו? האומץ להודות בקיומו בתוכנו? האם נדע כיצד להזמינו לשותפות אמת במאבק לשוויון בין המינים?
אני מייחל לכך בכל ליבי.

חן נרדי חיבר שלושה ספרים עם רבקה נרדי: "גברים בשינוי - בדרך לגבריות אחרת", "ימים נוגים - על גברים ובגידות", "להיות דולפין - התמודדות עם תוקפנות וחולשה" (כולם בהוצאת נרדן).

מושב 51

ענת שניידר
מורה ללא מורא:
במאבק נגד ראשי הסתדרות המורים

המורות לשלטון -
על חינוך, נשים ופוליטיקה

המורות לשלטון
על חינוך, נשים ופוליטיקה

מושב 51

24 בינואר, 2008

כפר סבא (אשכול פיס)

מושב הפרלמנט התקיים במעמד יו"ר הכנסת, דליה איציק

ברכות:
דליה איציק, יו"ר הכנסת
יהודה בן חמו, ראש העיר
עו"ד אפרת לב, יו"ר מועצת נשים
הרמן בונץ, מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

הצגת עמדות:
למה נכשל המאבק של אדגון המורים?
ד"ר לינדה עפרוני, כלכלנית ומשפטנית

להוביל שינוי חינוכי וחברתי בסביבה שמעדיפה גברים בתפקידי מנהיגות
חדיג'ה טאהא, מנהלת בי"ס בג'לג'וליה

הזווית הנשית בקביעת מדיניות חינוך עירונית
ד"ר טל קוגמן, אוניברסיטת תל אביב

תובנות אידיאולוגיות, חברתיות ופוליטיות משביתת המורים
דרורית נדר-ליליאן, מנהלת תיכון בכפר-סבא

מי תציל את המורות ואת החינוך בישראל?
ענת שניידר, מורה בבי"ס בנתניה

מנחות:
נסיה שטרסבורג-קיסר, יועצת ראש העיר
לינוי בר גפן, עיתונאית

מדוע נכשלה שביתת ארגון המורים העל-יסודיים?

ד"ר לינדה עפרוני
משפטנית וכלכלנית, חברת הוועדה המייעצת של פרלמנט נשים

שביתת ארגון המורים העל-יסודיים הייתה מוצדקת בשל שחיקת השכר הקשה. בשונה מהשביתה של ראשית העשור הקודם שהביאה לתוספת של כ-70% בשכר, בשביתה הנוכחית הצליחה שרת החינוך, יולי תמיר, להפריד בין הארגונים בשיטת ה"הפרד ומשול". הסתדרות המורים שיתפה פעולה עם משרד החינוך והכריזה על הסכם שמורים רבים התנגדו לו, אך השתיקו אותם.
השביתה נוהלה בעיקר כקמפיין אישי. המורים חזרו לכיתות מושפלים וכנועים כאשר כמעט ולא שיפרו את תנאי עבודתם ושכרם.

מדובר באחת השביתות הארוכות והיקרות אשר הוביל ארגון המורים העל יסודיים. במהות, השביתה הייתה מוצדקת. שכר ותנאי העבודה של המורים בכלל ומורי הארגון בפרט, נשחקו וכמעט לא נותר דבר מהישגיהם בשנים 1994-1991, כאשר זכו לתוספות שכר מצטברות בשיעור של כ-70%.

למען השקיפות אציין, כי בתקופה ההיא שימשתי יועצת כלכלית לארגון המורים אשר בראשו עמדה אז גב' שוש אורן. גם אז נוכחו המורים לדעת שהוליכו אותם שולל וכי תוספת השחיקה אשר הגיעה להם מתוקף הסכם הצמדה למהנדסים, המכונה "הסכם עציוני", כמעט ונעלמה.

אלא שבשביתה של שנת 1994 שני ארגוני המורים איחדו כוחות ואז השביתה הייתה אפקטיבית. בעוד שבשביתה הנוכחית הצליחה שרת החינוך, תמיר, להפריד בין הארגונים. שיטת ה"הפרד ומשול" פעלה והסתדרות המורים שיתפה פעולה עם משרד החינוך והכריזה על "אופק חדש" - הסכם שמורים רבים ששייכים להסתדרות המורים התנגדו לו, אך השתיקו אותם.

רן ארז טעה בחשיבות איחוד הקולות ושם יהבו בקמפיינים יקרים שנפלו על אוזניים ערלות, כי הציבור עיף מהכאוס החברתי-כלכלי. שנת 2008 שונה לחלוטין משנת 1994. אז היה יותר אמון במערכות השלטון והמשפט. ואכן, גם בית הדין הארצי לעבודה, בראשותו של השופט סטיב אדלר, גרר רגליים. במקום להכריע בסוגיות משפטיות, ניסה לפשר ולגשר בין הצדדים. כאמור, הזמן אזל, ובית הדין פסק כי השביתה לא חוקית מאחר והיא נגועה באלמנט פוליטי.

זו הייתה טעות מצד יועצי התקשורת של רן ארז, להתמקד באישיות השרה ולגלוש לויכוח פוליטי, במקום לשים דגש על שחיקת השכר ותנאי העבודה.

גם התקופה הארוכה שלגביה נתבעה תוספת השכר, היוותה משגה טקטי. קשה להשיג תוספת שכר גדולה, למרות שהיא מתייחסת לעשור שנים, מאשר לעמוד על המשמר כל 4-5 שנים ולמנוע שחיקת שכר, ואף להשיג תוספת שכר ריאלית מסוימת. גם ההסתדרות בראשות עופר עיני ניסתה לרכוב על גל השביתה, במסווה של מתווכת. זו אותה ההסתדרות שלא דאגה להשיג את הראוי והמגיע לעובדי המגזר הציבורי, שאותם היא מייצגת.

וכך קרה, שהשביתה נמשכה ונוהלה בעיקר כקמפיין אישי, כאשר הנוגעים בדבר דואגים כל אחד מצידו

לאגו ולא למהות, למראית העין ולא להישג אמיתי. המורים חזרו לכיתות מבוישים, מושפלים וכנועים. הם אף נדרשו להחזיר ימי עבודה, למלא דפי נוכחות וכו'. זאת כאשר כמעט ולא שיפרו את תנאי עבודתם ושכרם ומימנו מכיסם הוצאות יקרות ומיותרות של מסע יחסי ציבור.

החמור מכל הוא שיתכן שבעתיד לא יוכל ארגון המורים לנקוט צעדים ארגוניים עקב חוסר האמון של המורים בשליחים שלהם ואובדן האמון במערכות המשפט והשלטון בישראל.

בשורה הראשונה מימין: עו"ד אפרת לב, חדיג'ה טאהא,
דליה איציק, יהודה בן-חמו ורעייתו

הזווית הנשית בקביעת מדיניות חינוך עירונית

ד"ר טל קוגמן
מרצה וחוקרת של תרבות הילד באוניברסיטת תל אביב, לשעבר חברת מועצת העיר כפר סבא ויו"ר מועצת הנשים

הדיון החשוב היחיד שהתקיים בוועדת החינוך של עיריית כפר סבא, בתקופת כהונתה של טל קוגמן כחברת מועצה (2003-2006), היה קשור לסגירת בתי ספר יסודיים. הטיעון שהציגה הפך לאחרונה ללגיטימי: אי אפשר לקיים חינוך אמיתי בכיתות עמוסות. תקוות החינוך היא כי יקום ארגון "ארבע אמהות" לחינוך שישתף את המורות עם האמהות, ויציג מטרות הנוגעות במהות החינוך ובמטרותיו.

שביתת המורים האחרונה הסתיימה בלא הישגים ויצרה תסכול גדול ומוצדק בקרב אלפי מורים, ובעיקר מורות. אך הדחיקה לפינה הובילה גם לתובנות ולראייה חדה יותר של המצב. מזה שנים רבות מניחים כי המורות תהיינה ממושמעות וצייתניות ותיכנענה לכל תכתיב, כלכלי או חינוכי. בתהליך שנמשך זמן רב שחקו לא רק את שכרן ואת מעמדן, אלא גם את סמכותן המקצועית.

במאבק האחרון העלו המורות, בפעם הראשונה, דרישה שקשורה בסמכותן המקצועית: הקטנת מספר הילדים בכיתות. זוהי אמת הידועה לכל מי שעוסק בחינוך: אי אפשר להשיג הישגים לימודיים, ויותר מכך, לחנך, כשאין מגע אישי. אמת זו ידועה במערכת החינוך כבר זמן רב, ועד היום נתפס הצורך להגדיל את הכיתות כאילוץ שיש להיכנע לו. אך לא עוד. בהתקוממותן של המורות אני רואה סימן מעודד לכך שהן לוקחות על עצמן שוב את הסמכות של הובלת החינוך. הן, שאמונות על החינוך ועוסקות בו באופן מעשי יום-יום, צריכות לומר איך עושים את זה נכון. ואנחנו, הציבור, צריכים להקשיב וללמוד מהן. סוף-סוף הן אמרו בפה מלא את מה שידוע כבר בעצם מזמן: אי אפשר לעשות את הדברים כראוי בכיתות עמוסות. התוצאה של כיתות עמוסות היא עלייה באלימות, ירידה בהישגים וחינוך לקוי.

אחת הרעות החולות של מערכת החינוך היא החשש לערוך דיון גלוי ואמיץ בבעיות, וההתנגדות לקיומו מחוץ לכותלי המערכת עצמה. וועדות החינוך של הרשויות אמורות להיות מסגרות בהן מתנהל דיון מפרה בין נציגי מערכת החינוך, הרשות והקהילה, לטובת החינוך ברשות וצרכיו. לצערי, ועדת החינוך העירונית של כפר סבא, בה ישבתי כחברת מועצה במשך שלוש שנים (2003-2006), לא עסקה בנושאים חשובים ומהותיים ולא צמחו ממנה תובנות כלשהן לשיפור החינוך בעיר. הדיון החשוב היחיד שהתקיים בה היה במסגרת המאבק כנגד סגירת בתי הספר היסודיים "ארך" ו"השדון". אני הייתי חברת הוועדה היחידה שהצביעה נגד, והצגתי את הטיעון, שהפך לאחרונה ללגיטימי - שאי אפשר לקיים חינוך אמיתי במסגרות צפופות ובכיתות עמוסות. אך למולי הועמדה סוללה של אנשי חינוך שטענו כי אין הדבר כך, והם ייחלו לסגירתם של אותם בתי הספר. התחרות על התקציבים הדלים מביאה לרעה חולה נוספת של המערכת - העדר סולידריות בין אנשי חינוך.

תקוותי היא כי מעט יצא מתוך. אולי עברנו כעת את נקודת המסה הקריטית, ומכאן יצמח השינוי. השינוי לא יגיע כנראה באמצעות ועדה או רפורמה חדשה-ישנה, אלא דווקא מן השטח. ארגון "ארבע אמהות", שקם ב-1997 היה תוצר של מצב דומה - בלבול ואובדן דרך. באופן מפתיע ביותר, דווקא במרכזו של השיח המיליטנטי, צץ והופיע קולן של נשים באופן ברור, והראה את הדרך הנכונה - היציאה מלבנון. ארגון "ארבע אמהות" לחינוך - כזה שישתף את המורות עם האמהות, ויציג מטרות שאינן רק בתחום השכר אלא נוגעות גם במהות החינוך ובמטרותיו - הוא הכוח הדרוש לנו כעת.

תובנות אידיאולוגיות, חברתיות ופוליטיות משביתת המורים 2007

דרורית נדר-ליליאן
מנהלת תיכון כצנלסון, כפר סבא

אין ספק שהממשל ניצח בשביתת המורים האחרונה. המורים קיבלו כמה שקלים כתוספת לשכר וחזרו מושפלים וכועסים לכיתות. הסיבה קשורה לכך שהמורים הם נשים.
המורות חזרו מהשביתה עם תובנות מפחידות: מערכת החינוך היא במצב של אסון לאומי; הממשל במדינת ישראל לא בחל בשום אמצעי כנגד המורות השובתות; הפוליטיקאים התנהגו בציניות ובצביעות; שרת החינוך לא יצאה נגד הכוחנות של האוצר.
התקשורת הפכה כלב השמירה של הרייטינג, המבוסס על סנסציה.

בידם של המורים יש כוח להשפיע על צעירים וצעירות, על השקפת עולמם, על מערכת הערכים שלהם, על תרבותם ולמעשה על עתידם ועל עתיד החברה הישראלית. המורים הם ברובם מורות ומכאן שיכולת ההשפעה הזו מצויה למעשה בידי סקטור נשי מובהק.

כיצד נוכל להסביר את חוסר ההלימה בין העוצמה הזו לבין היחס המבזה של החברה הישראלית, ההורים, חברי כנסת ושרים, כלפי העוסקים בהוראה? התשובה טמונה בחלקה במגדר - בהיותן של המורים - מורות, בהיותן נשים! מציאות זו, הגיעה לשיאה בשביתה המורים האחרונה.

שביתה של אינודים מקצועיים אינה חזון נפרץ במדינה. סקטורים מקצועיים נוספים נקטו בצעד של שביתה בניסיון לשנות את מדיניות הממשלה, את שכרם ועוד. אך מעולם לא הייתה התייחסות מבזה כל כך לשובתים כפי שבאה לידי ביטוי כאשר המורות, נשים, הן ששבתו. השביתה לא השיגה את מטרותיה. בסופה של השביתה, פרט למעט סימפטיה ואמפטיה שלה זכו המורות, אין ספק שהממשל ניצח. המורות קיבלו כמה שקלים מבזים כתוספת לשכרן, התלמידים חזרו לבתי הספר, המורים חזרו מושפלים, כועסים, מבוזים, כולם מחזירים שעות הוראה וממלאים טפסים של מס הכנסה על כל שעה שהם עובדים, בתום כל יום המורה ממלא רישום של מספר השעות.

אוי לניצחון הזה, אוי לכולנו.
ראשית - לא יחול בקרוב שום שינוי של ממש במערכת החינוך .
שנית - אנחנו, המורות, חזרנו עם תובנות מפחידות שאותן אסביר:

1. תובנות על איכות השלטון הארצי והמקומי

מזה שנים אני מלמדת את התלמידים על מהותו של שלטון, על סוגי משטרים בעבר וכיום. אני עושה זאת מתוך גאווה על הדמוקרטיה הישראלית, שגם אם היא מיטלטלת, מתחבטת, מותקפת, היא עדיין שורדת בזכות אנשים כמונו, המורות, שמבינות את ערכיה, מקנות אותם לתלמידים ובעיקר מאמינות שמדינת ישראל מקיימת את מהותה ותוכנה האמיתי של הדמוקרטיה.

אך לא עוד!!! אני איבדתי את הביטחון הזה כשנוכחתי כיצד השלטון במדינה הדמוקרטית שלי הפעיל את הכוח נגדנו, במלוא עוצמתו, ובציניות מקוממת. הממשל במדינת ישראל משתמש בכוחו לרעה!!! הוא לא בחל בשום אמצעי כנגד המורות השובתות:

- אי-הכרה בימי מחלה למורה שחלתה בזמן השביתה.
- אי-תשלום שכר על עבודה כממלאי מקום בבתי ספר יסודיים.
- איומים על הרשות המקומית שביקשה לתת מקדמות שכר.
- הכרזה כפויה על חל"ת.
- גיוס אמצעי התקשורת, ייזום כתבות מתוזמנות כנגד הארגון שהנהיג את השביתה ובעיקר מימון פרסומות מגוחכות על רפורמה (שמורות בהסתדרות המורים מסרבות לחתום עליה). אלו הזכירו לי את ניצול אמצעי התקשורת לשטיפת מוח ההמון במשטרים אפלים.
- אמירות יהירות ומעליבות של אנשי האוצר כמו: "הם לא יראו שקל", "נראה אותם כשלא יקבלו משכורות". הציגו אותנו כמי שלא עובדות, שהולכות הביתה בשעה 12.00. לאורך כל הדרך אמרו שאנחנו לא רוצות רפורמה (לא אמרו שאנחנו רוצות רפורמה, אך אחרת).
- הונאת הציבור הייתה כלי מרכזי בידי האוצר שחזר על האמירה שיש להם 6 מליארדים. הם הצהירו בראש חוצות על רפורמה, שיש להם המון כסף, שאנחנו המורות הרעות לא רוצות לקחת. אך בו בזמן הציעו פרוטות והיד שלהם לא יכלה לחתום על התחייבות מיידית להפחתת מספר התלמידים בכיתה והחזרת שעות לימוד. לשיא הגיעו הדברים כשהחלה הפחדה של ראשי המשק, ששיאה באמירה: "דרישות המורים ירסקו את הכלכלה". שינוי אמיתי ורפורמה מהותית בחינוך הוצגו כמאיימים על חוסנה הכלכלי של ישראל.
- כאשר האוצר וחלק מראשי הרשויות הופתעו מנחישותן של נשים העומדות בצמתים עם מקל ועליו בריסטול, הם פנו לבית המשפט, שהוציא צווי מניעה נגדנו.

האם אתם חושבים שהיו מעיזים לנקוט באמצעים כאלה כנגד תקע ושקע? האם אתם חושבים שהיו מתנסחים כך כלפי עובדי רשות הנמלים? כלפי המרצים? כלפי סקטורים המזוהים עם גברים?

אמצעים אלו, הם רודנות ממוסדת, בחסות החוק, ברשות הדמוקרטיה, ואני לא אוכל יותר לומר בשיעור על מהותה של הדמוקרטיה הישראלית, שהיא מכבדת את כל זכויות האזרח. בישראל זכות ההתאגדות, למשל, קיימת פורמאלית, אבל היא ריקה מתוכן. הפגמה של תובנה זו מחוללת אצלי משבר עמוק.

האכזבה שלי אינה מופנית כלפי מפלגה מסוימת אלא לכל הקשת הפוליטית. אני פגשתי חברי כנסת רבים. כאשר פרופ' ברוורמן הקים את השדולה למען החינוך והזמין מורות ומנהלות לכנס הראשון, נכחו בכנס זבולון אורלב, הרב מלכיאור, רונית תירוש, רובי ריבלין, יוסי ביילין, יורם מרציאנו, חיים אורון, חיים כהן ועוד רבים אחרים. בלטה היעדרותה של שלי יחימוביץ, כמו שתיקתה לאורך כל השביתה. אתאר בפניכם איך נראה הכנס. במהלך שעה וחצי עלו חברי הכנסת על הבמה ובמשפטים נבובים הסבירו כמה החינוך חשוב למדינת ישראל. אחרי שעה וחצי של הצהרות דמגוגיות, היו המורות אמורות לעלות לבמה ולדבר. והנה, הפלא ופלא, חברי הכנסת החלו לעזוב את האולם בזה אחר זה. נשארו שם פרופ' ברוורמן, יוזם כנס הפתיחה של שדולת החינוך, רונית תירוש (שהתנצלה על עמדתה בתקופתה של השרה לימור ליבנת ואמרה שוב ושוב: "מודה ועוזב ירוחם"), ואולי עוד חבר כנסת אחד. עליתי ראשונה לבמה, לא הספקתי לומר את שמי ופרופ' ברוורמן טפח לי על השכם ואמר לי לקצר כי אין זמן. הם שדיברו שעה וחצי, נתנו לשלוש מורות לדבר מספר דקות. כך הסתיים הכנס של השדולה המפוארת למען החינוך. אגב, ליד הדלתות עמדו אנשי ימ"מ ויס"מ ושמרו עלינו, הם חששו שנפגין במסדרונות הכנסת. המורות החמושות במשקפיים וקלסר הפכו למסוכנות. לקחתי שני כדורים נגד בחילה ועזבתי את משכן הכנסת.

ועוד דוגמא ליחסם של פוליטיקאים לחינוך ולמורים: כאשר שאול מופז (שהוצג כפרסי קמצן) נשאל ב"שירותרום" כמה הוא מוכן לתרום לצה"ל, הוא ענה שהוא מוכן לתרום "שכר של מורה". כמה

ימים לפני כן בתכנית של יצפאן, הוא התחפש למורה בדמותה של לימור לבנת, שעונה להורים במפגש הכנה לחופשת חנוכה: "אל תדאגו, אצלי הם ילמדו מה זה אלימות, איך להרביץ למורים..."

2. תובנות על איכות התקשורת

אני מסבירה פעמים רבות לתלמידי את חשיבותה של התקשורת במשטר הדמוקרטי. לא עוד !!!

מה שהרגשתי מזה זמן רב, חשתי במלוא העוצמה כאשר בחנתי את התייחסות התקשורת לשביתת המורות. אני לא בוחנת מי היה בעד ומי היה נגד השביתה, אלא על מה התבססו עמדות אנשי התקשורת. איזה מידע היה בידם, האם הם למדו את הנושא, האם הם בדקו בצורה יסודית ומעמיקה את הנושא לפני שהביעו עמדה? ממש לא!!!

מה שמשודר ומה שמתפרסם הוא רק מה "שמדמם". אם אין בזה סקופ או דרמה, זה לא מעניין. התקשורת המתיימרת לפעול בשם העיקרון של "זכות הציבור לדעת" והמצהירה על עצמה כ"כלב השמירה של הדמוקרטיה", הפכה כלב השמירה של הרייטינג והוא מושג על ידי סנסציה ולא על ידי האמת.

העיסוק בנושא החינוך לימד אותי איך להתייחס אל התקשורת בכל עניין ונושא. התקשורת הישראלית הפכה רדודה, שטחית מאין כמוה, ותלויה עד כלות ברייטינג. רייטניג לא מושג על-ידי ניתוח רציני של בעיה ציבורית, בשביל זה צריך חתול ב"טיב טעם".

לתקשורת גם אין זמן לעסוק בסוגיה ציבורית באופן מעמיק ויסודי. אילנה דיין, בלטה בשתיקתה בנושא החינוך לאורך כל זמן השביתה. בתוכניות אחרות זמן שידור הוא יקר ואת נדרשת להתייחס לנושאים מורכבים וכבדי משקל בדקת שידור אחת. לא ניתן להתייחס לחינוך ב-30 שניות. הזמן שמתאים לתיאור יתרונותיה של הבמבה אינו מתאים לדיון במעמד המורה בישראל. זו הסיבה שבעטיה סירבתי להתראיין, ולשמש שחקן במחזה, שמביים כתב יהיר ובור.

הציבור הישראלי שבוי היום בידיה של תקשורת בעלת איכות ירודה, שאין עליה שום ביקורת (בניגוד לכל רשות אחרת). היא אינה נבחרת על-ידי הציבור ומניעים אותה תקציבאים ופרסומאים.

איני טוענת שהתקשורת אשמה בבעיות החינוך, אני מבינה היטב שאלו כללי המשחק שלה, אך לעולם לא אומר עוד ש"התקשורת היא ינשמת אפה של הדמוקרטיה". התקשורת בישראל הפכה לנשמת אפה של הבמבה. בתום השידורים אני לוקחת כדורים נגד טמטום וקוראת ספר טוב.

3. תובנות מאכזבות ממשרד החינוך

אני ציפיתי שמשרד החינוך יעמוד הפעם בראש השביתה למען החינוך, ולצידן של המורות. משרד החינוך הוא שצריך היה להשבית את המערכת כדי להוסיף שעות לימוד, להקטין את מספר התלמידים בכיתות ולהעלות את שכר המורה, כל אלו כדי למשוך למערכת אנשים טובים.

האכזבה ממשרד החינוך היא תובנה כואבת.
אני ציפיתי שמשרד החינוך יפרסם את העובדות הבאות:

- שבבתי הספר יש בריחת מוחות, מגיפה של בריחה אל הפנסיה המוקדמת, של מורים שהם האיכותיים ביותר.
- שכל מורה צעיר שנכנס למערכת החינוך עוזב אחרי 3 שנים.
- שבחברות כוח אדם ממליצים לצעירים שמחפשים עבודה לא לציין בקורות החיים שלהם שהיו כמה שנים מורים, כי זה מוריד מערכם.
- שעל פי דבריו של ד"ר נמרוד אלוני העוסק בהכשרת מורים, צעירים המגיעים ללמוד הוראה עושים זאת כברירת מחדל ושאם היה יכול לא היה מקבל את רובם ללימודי הוראה.
- שבעוד תקופה קצרה לא יהיו מורים טובים. אולי לא יהיו מורים בכלל, פרט ל-3 טייסים שהחליטו להיות מורים. אבל, לצערי, רוב הטייסים עדיין הולכים להיות מנכל"יים של חברות נדל"ן.

לכן, אמירות ששינוי יחל עתה, אך זה לוקח זמן, כ-5 עד 6 שנים, לא מובנות לי. **המצב במערכת החינוך הוא בבחינת אסון לאומי, ומציעים לי רפורמה אבולוציונית, איזושהי מהפכת קטיפה.**

השביתה זימנה למשרד החינוך הזדמנות מצוינת לשינוי אמיתי במערכת החינוך. האהדה הציבורית, הנכונות של המורות לשבות לאורך זמן, אלו יכלו לשמש מנוף ובסיס לנחישות כנגד משרד האוצר. שרת החינוך שהיא אדם איכותי ומשכיל, שיש לה ללא ספק כוונות טובות, לא הצליחה לצערי, לעמוד מול כוחנותו של שר האוצר.

ניתן האות - סוף החינוך הציבורי

אין לי ספק שבתי ספר פרטיים איכותיים יקומו כעת בקצב מהיר. יהיו בתי ספר לבעלי אמצעים ובתי ספר לחסרי אמצעים. כמו במערכת הרפואית. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו הפרטה כמו באמריקה. אנחנו עדיין שולחים את התלמידים להיות חיילים בצבא העם. אם לא יהיה חינוך ציבורי איכותי - לא יהיה צבא העם.

הזלזול המוחלט בכבוד אנשים הוא בעצם האידיאולוגיה של הממשלה הזאת השולטת בנו.

לסיום

1. מילה מהנאמר כאן לא נאמרה לתלמידים.
2. המורים חזרו לבתי הספר מושפלים מבוזים ושבורים. עופר עיני ניצח, עדי אלדר ניצח, רוני סופרסטאר בראון ניצח.
3. אל תשכחו לבלוע כל בוקר כדורים נגד מצפון!!!

מימין: ענת שניידר, ד"ר לינדה עפרוני, חדיג'ה טאהא,
לינוי בר-גפן, ד"ר טל קוגמן, דרורית נדר-ליליאן

מי תציל את המורות והחינוך בישראל?

ענת שניידר
מחנכת, מורה למתמטיקה ורכזת שכבה בבית הספר טשרניחובסקי, נתניה

לפני שנתיים הצטרפה ענת שניידר לרשימה אל-מפלגתית לבחירות להסתדרות המורים, על מנת לשפר את מעמד המורים בישראל. היא האמינה שמאחר ורוב המורים הם נשים, השינוי יבוא כאשר בראש הפירמידה בהסתדרות המורים תעמוד מורה אישה.

בהסכם "אופק חדש" אין רפורמה בחינוך, אלא השפלת המורים בהסכם שמוריד לטמיון הישגים של שנים בתנאי עבודת המורה. מורים רבים בבתי ספר דיווחו על איומים ולחצים בלתי פוסקים כדי שיחתמו על ההסכם.

אני מחנכת מזה 28 שנים, מלמדת במשרה מלאה מתמטיקה ומחשבים, רכזת שיכבה בחטיבת ביניים בבית הספר טשרניחובסקי בנתניה. לפני שנתיים החלטתי להפסיק לקטר על מצב החינוך בחדר המורים. הצטרפתי לרשימה אל-מפלגתית בבחירות להסתדרות המורים, על מנת לשפר את מעמד המורים בישראל. ראיתי ששכרנו הוקפא משנת 1999; החינוך בארץ בשפל; מורים חדשים כמעט לא נכנסים למערכת ואלה שנכנסים לא שורדים; הנוער לא רוצה ללכת להוראה, הנחשבת בעיניהם מקצוע נחות. האמנתי גם שאם רוב המורים הם נשים, השינוי יבוא כאשר בראש הפירמידה בהסתדרות המורים תעמוד מורה אישה, ולא עסקן פנסיונר שפעם היה מנהל. יצאנו ברשימה חדשה, במטרה שמורים יובילו את הארגון ויעשו שינוי במעמד המורה, תנאי עבודתו ושכרו.

כשהגעתי להסתדרות המורים הבנתי שהמשימה היא כמעט בלתי אפשרית. כבר בישיבה הראשונה ראיתי שאין ערעור על דברי המזכ"ל. כל אשר יחפוץ הוא יעשה וכל הנבחרים מצביעים פה אחד, מלבדנו: אני וחברי לסיעה, האופוזיציה היחידה ליוסי וסרמן. גיליתי שבכל שנה נכנסים כמאה מליון שקלים לקופת הארגון, אך אין לו ועדת ביקורת, המתבקשת לצורך ניהול תקין. גיליתי לתדהמתי שלא טובת המורה לנגד עיני ראשי הארגון אלא טובת התפקיד.

כחצי שנה אחרי היכנסי לתפקיד כחברת מרכז הסתדרות המורים, התחילו הדיבורים על מגעים לרפורמה בחינוך. שמחתי על כך שאהיה שותפה לשינוי וחשבתי לתומי שייערכו ישיבות מרכז רבות בנושא. אך הופתעתי לגלות שישיבות במרכז כמעט ולא מתכנסות. על-פי התקנון, היה המרכז אמור להתכנס כל חודשיים לפחות אך לא כך היה. במשך תשעה חודשים של מגעים בין הסתדרות המורים למשרד החינוך ומשרד האוצר, על הסכם "אופק חדש", המרכז כונס פעמיים בלבד. בשתי הפעמים לא הביאו את המתווה להסכם בכתב למרכז ורב היה בו הנסתר על הגלוי.

המתווה הראשון שנחתם במאי פורסם רק באמצע יוני, לאחר הפגנה שארגנו מול בית הסתדרות המורים, בדרישה לפרסם את המתווה. המתווה הודלף לנו וראינו את הרעות התנאים למורים. ראינו שבמקום שתהיה רפורמה בחינוך אנחנו מקבלים הסכם תעסוקה חדש למורים, הסכם שלא לוקח בחשבון את שחיקת המורים, לא דואג להביא מורים חדשים למערכת. יומיים לפני ההפגנה קיבלתי את הצעת התפקיד הראשונה של וסרמן, הצעה מאד מכובדת, להיות יד ימינו, אך מותנית בכך שאבטל את ההפגנה. התנאי השני היה שלא אערער על דבריו ואסכים לכל דבר שיבקש. כמובן שסירבתי לקבל על עצמי תפקיד בתמורה להשתקת התנגדויות.

וסרמן זימן ישיבת הנהלה וכמו כן זימן את חברי לסיעה כדי לשכנע אותנו שההסכם טוב. אמרתי לו שאנחנו זקוקים לרפורמה בחינוך ולא זקוקים להסכם תעסוקה חדש ורע למורים. סיפרתי לו שאני פותחת שכבת כיתות ז' בחטיבה עם 40 תלמידים בכיתה כיון שחסרים 3 ילדים ברישום. שלום גרניט אמר שהקטנת מספר התלמידים בכיתה היא בגדר סיסמה יפה שאינה ניתנת לביצוע. הסברתי שלמורים ולחינוך זהו צורך ראשון במעלה ולא סיסמה.

דיברתי על כך שחייבים להחזיר למערכת את שעות ההוראה שקוצצו בחמש השנים הקודמות, אם רוצים להחזיר את החינוך לדרך המלך וכי יש להעלות את שכר המורה ללא הרעת תנאים.

בספטמבר נחתם המתווה להסכם הקיבוצי של אופק חדש. לאחר לחצים שהפעלתי בפורום המורים לפרסם את ההסכם, פרסמו אותו באתר הסתדרות המורים במשך שבוע. כאשר ראיתי את ההסכם המלא חשכו עיני, גיליתי שבהסכם אין רפורמה בחינוך, יש פשוט השפלת המורים בהסכם תעסוקה חדש, שמוריד לטמיון הישגים של שנים קודמות בתנאי עבודת המורה. קמה מחאה של המורים נגד ההסכם ואז החליטו בהסתדרות המורים להוריד את הקישור להסכם המלא.

החלטתי שיש גבול להטעיית המורים. לא יתכן שמורה יידרש להצטרף להסכם בלי לדעת את תנאיו. לכן החלטתי לחשוף את ההסכם המלא למורים. פתחתי אתר אינטרנט ובו פרסמתי את ההסכם המלא. הוספתי טבלה ארוכה ארוכה של הרעות התנאים לפי ההסכם, ופורום לתגובות מורים על ההסכם. הופתעתי מההצלחה הבלתי רגילה של האתר. מאות אלפי כניסות לאתר הפתיעו גם את הסתדרות המורים וגם את משרד החינוך. פורסמו כתבות בעיתונים על האתר ועל הפופולאריות שלו, הגדולה מזו של הרפורמה. תמר טרבלסי בידיעות אחרונות פרסמה שתי כתבות על מחאת המורים הגוברת נגד ההסכם. היא כתבה על האתר ועל כך שוסרמן ביטל הופעתו בכנס בקיסריה לכבוד תחילת השנה, מחשש לתגובת המורים. באותו יום קרא וסרמן ליושבת ראש סיעתי, כדי לצרפה לקואליציה. הוא נתן לה תפקיד מכובד ביותר ודרש ממנה, בתמורה, שתדרוש ממני לסגור את האתר, ואם לא אסכים - שהיא תוציא אותי ממרכז הסתדרות המורים. כמובן שסירבתי להיות שותפה להצטרפות לוסרמן נגד כל העקרונות שלנו.

מורים סירבו להצטרף להסכם "אופק חדש". שבועיים לפני התאריך האחרון להצטרפות הוזמנתי לועדת החינוך בכנסת ואז הסתבר שמתוך מאות בתי ספר הסכימו להצטרף רק 27 בתי ספר. בגלל המבוכה החליט משרד החינוך לשנות כיוון. נפתחה האפשרות להיכנס ל"אופק חדש" כמעט לכל בתי הספר בארץ, רף ההצטרפות הורד מ- 70% ל-50% ממורי בית הספר, ובשבוע האחרון אף הסכימו לשנות את ההסכם ולהבטיח שמי שירצה לפרוש מההסכם, עד שנה אחרי ההצטרפות, יוכל לפרוש.

מורים רבים בבתי ספר בארץ דיווחו על איומים, לחצים בלתי פוסקים כדי שיחתמו. הוסיפו שבועיים לתאריך האחרון להצטרפות. כך הגיעו ל-313 בתי ספר, שמתוכם 40% בתי ספר של מיעוטים. המשכתי להוביל את המאבק נגד אופק חדש. קיימנו הפגנה של 1000 מורים מול בית הסתדרות המורים, ששודרה בשידור ישיר בערוץ 2. בגלל החשש של וסרמן מהמפגינים, בית הסתדרות המורים נסגר. העובדים נשלחו הביתה מוקדם מהרגיל.

נודע לנו שוסרמן מכנס ישיבה דחופה של מועצת הסתדרות המורים כדי לשנות את התקנון, שלא אפשר להרחיק אותי ואת תמי, שותפתי למאבק, מהמרכז. שוב הגענו כ-200 מורים להפגין נגד סתימת הפיות. וסרמן הביא שומרים רבים לבניין, שימנעו כניסת מורים לתוכו. שומרים אלה פצעו גמלאי מפגין שביקש להיכנס לשירותים. באותה הזדמנות הבאתי לבית הדין של הסתדרות המורים קובלנה שבה דרישה למנוע מוסרמן לחתום על ההסכם, שלא הובא בצורה חוקית למרכז. כיון שבית הדין התמהמה וחששנו שוסרמן יחתום ב-

15.12, פנינו לבית הדין המחוזי שיוציא צווי מניעה זמניים לחתימה על ההסכם, עד שנקבל החלטה מבית הדין של הסתדרות המורים. בית הדין העביר את הדיון לבית הדין לעבודה.

בגלל שהעזתי לפעול בגלוי בדרכים חוקיות אלה, קיבלתי שתי תביעות. האחת מעופרה דונסקי, סגניתו של וסרמן, בדרישה מבית הדין של הסתדרות המורים להרחיק אותי לצמיתות מהסתדרות המורים. השניה, תביעה של וסרמן על הוצעת דיבה. לאחר ההפגנה שבה נעדרו וסרמן וחבריו מבית הסתדרות המורים, גילינו שהם נופשים בסוף שבוע ארוך בכפר בלום. ביקשתי ממורים שיפגינו שם מול הנהנתנים. על כך קיבלתי הוצאת דיבה על סך 500,000 שקל, שמטרתה היתה להפחיד אותי.

מדוע אני מתנגדת להסכם, הנקרא "רפורמה"?

כיון שאין בו רפורמה. זהו הסכם תעסוקה חדש שכולו מורכב מהרעות תנאים. ההוראה היא המקצוע השוחק ביותר בעולם, אחרי פקחי טיסה. מחקרים מראים שהסיבות לכך הם עומס עבודה רב על המורה. ישראל היא מהמובילות בעולם במספר התלמידים בכיתה. המורה בישראל עובד יותר ימים בשנה ויותר שעות הוראה פרונטאליות. מכון סמית קובע שעל כל שעת הוראה פרונטאלית יש עוד 1.2 שעות הכנה. בחמש השנים האחרונות צומצמו מספר שעות ההוראה בכיתה, אך המורים חייבים לעמוד באותם הישגים למרות הפחתת שעות הלימוד. מסקנה: העומס על מורי ישראל גדול מהעומס על המורים בעולם. עומס יתר גורם לשחיקה מואצת שגורמת למשירת המורים ולמחסור במורים, הגורר הורדת דרישות בקבלת סטודנטים להוראה. כיום, מעט סטודנטים נרשמים להוראה, רף הכניסה נמוך, מורים צעירים לא שורדים, גיל המורים הממוצע הוא 52. כבר היום יש מחסור במורי מתמטיקה, אנגלית ומדעים. במקום להקל על העומס המוטל על המורים, לדאוג שהם לא יישחקו, מוסיפים על העומס. מורים שהצטרפו לרפורמה מספרים על עייפותם ועל השחיקה שלהם.

רפורמות דומות לאלה כבר נוסו בעולם בבריטניה ובארה"ב. הכישלון היה גדול. כתוצאה מהרפורמה מורים רבים שלא עמדו בעומס פרשו ונוצר מחסור במורים. בבריטניה ובארה"ב נאלצו להעסיק מורים זרים. כדי להחזיר את המורים להוראה הכפילו שם בשנתיים האחרונות, את שכר המורים והורידו ב-30% את שעות ההוראה.

בעקבות "אופק חדש" המצב בחינוך יחמיר, שחיקת המורים תגבר, מורים רבים יעזבו את המערכת, מורים חדשים שכבר היום מחצית מהם לא שורדים במערכת יותר משלוש שנים, לא ישרדו בתוכה. המחסור במורים יחמיר. החינוך הציבורי בסכנה.

הסכם אופק חדש אינו רפורמה, הוא הסכם תעסוקה חדש למורים, שיש בו תוספת שכר גלובלית, תוך הורדת ערך השעה בצורה משמעותית, תוספת שעות רבות והרעת תנאי עבודה שהושגו בעבר. אפילו בוויתור על תוספת שכר. במקום שלוש שעות מופחתות (כמו היום) במשרת אם, מעבודה פרונטאלית, הורידו שעתיים וחצי של שעות שהייה בבית הספר. זאת אומרת, מורה-אם תלמד עוד שלוש שעות, שיחייבו ארבע שעות הכנה ובסך הכול שבע שעות עבודה, שבמקומן היא תקבל שעתיים וחצי שעות שהייה. מחנכת המשקיעה שעות עבודה רבות נוספות לא תקבל עבור עבודתה שעות חינוך, אך יתווספו לעבודתה שעות הוראה. גם "שעות גיל" שניתנו למורות שהגיעו לגיל מסוים, כדי להקל על השחיקה ולאפשר תפקוד ראוי, הורדו.

ישראל נמצאת באחד המקומות הנמוכים בעולם בשכר המורים. במקום שהאיגוד המקצועי שלנו ילמד מהמחקרים המופיעים באתר שלו, הוא נותן יד להוספת שעות הוראה רבות למורים ולמחיקת זכויותיהם.

חינוך גברי

מורות לשלטון

זו היתה כותרת המושב של הבמה הרעיונית "פרלמנט נשים" שהתקיים אתמול בכפר סבא בנוכחותה של יו"ד הכנסת דליה איציק - מורה שהגיעה לשלטון. "אנחנו רוצות לקדם את החיבור הזה", אומרת ד"ר אסתר הרצוג ממכללת בית ברל, ממייסדות הפרלמנט. "נשים הן גורם דומיננטי במערכת החינוך והן ציבור עם פוטנציאל מנהיגותי בולט שאינו ממומש. אם הוא היה מתורגם לעשייה פוליטית, היו לכך השלכות מעניינות מבחינת מעמד הנשים והחינוך. כיום, בגלל הפמיניזציה של המקצוע והעובדה שילדים לא מצביעים, אפשר לרמוס את החינוך".

לקראת הריון הזמין הפרלמנט סקר מגיאוקרטוגרפיה. מהתוצאות נראה שביתניים, ליו"ר ארגון המורים רן ארז ולמזכ"ל הסתדרות המורים יוסי וסרמן אין סיבה לראגה. "בראש ארגוני המורים עומדים גברים זה זמן רב. האם הנהגת הארגונים בידי נשים עשויה לשפר את מעמד המורים?", נשאלו 500 הנסקרים. כ-37% ענו בחיוב, אבל 44% ענו בשלילה. השאר לא ידעו. התשובות לשאלה אם עברה של איציק כמורה השפיע על התקדמותה במערכת הפוליטית היו אף הן מאכזבות. כ-18% אמרו שהשפיע, 64% ענו שלא.

"המטרה שלנו לעלות את הנושא למודעות, לחשוף את הציבור לאפשרות של הנהגת נשים בארגוני המורים. אני מקווה שאם נעשה סקר כזה עוד כמה חורשים, נמצא שיעור יותר גבוה של תמיכה", אומרת הרצוג.

הארץ, רותי סיני, 27.1.08

להקת "בנות הים"

מימין: רוני וויינברגר, שלומי לחיאני, ד"ר חן נרדי,
בן-דרור ימיני, סעיד מחמיד, יובל דור

שורה ראשונה מימין: נדין הולנדר ורינת גימפל

יובל דור

רינת גימפל

משמאל:
יהודה בן-חמו, דליה איציק, חדג'ה טאהא, עו"ד אפרת לב

ד"ר לינדה עפרוני

דרורית נדר-ליליאן

דליה איציק ויהודה בן-חמו
בכניסה לאודיטוריום

גולדי קורן

ד"ר אביגיל מור
וד"ר אסתר הרצוג

הרמן בונץ ומתמחות
של קרן פרידריך
אברט מגרמניה

מופע אומנותי

פרופ' בתיה קריסטל

כאמלה מוסא (מימין)
וד"ר אביגיל מור

ד"ר יהודית אברהמי-עינת

ד"ר גלעד פדבה
ושלומית ליר

משתתפות
במושב

ד"ר דליה פדילי, ד"ר גלעד
פדבה, ד"ר רבקה נרדי,
ד"ר סמיר זועבי

משמאל: סטודנטית, אורנית לוי-ספקטור, ד"ר דליה פדילי, ד"ר אסתר הרצוג

סטודנטיות עם רע'דה מסאלחה (שנייה מימין)

ליד שולחן ההחתמה

ליאת ארבל

ראלף הקסל

מימין: ננה חן,
מלי פינטו, יעקב סבו,
איריס אברהם
וחדוה יחזקאלי

קהל במושב

ליד שולחנות הכיבוד

ד"ר ורדה גרנות
(יושבת) וענת לבנת

יוכי יהל

איריס אברהם

יעקב סבו

חדוה יחזקאלי

ביריה גרנות (מימין)
וזהבית אורלב

מושב 52

גלית סעדה ז"ל
מותר 'המרכז' מן 'הפריפריה'?
מותה של יולדת בשל הזנחה
בביה"ח האוניברסיטאי הדסה בירושלים

יחסי פריפריה-מרכז – מבט פמיניסטי

יחסי פריפריה-מרכז – מבט פמיניסטי

מושב 52

25 במרץ, 2008

רגבה (בית העם)

ברכות:

יהודה שביט, ראש המועצה האזורית מטה אשר

נילי אלון, יועצת לקידום מעמד האישה

הרמן בונץ, מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

הצגת עמדות:

רפואה במרכז ובפריפריה - מה ההבדלים?

פרופ' בתיה קריסטל, בי"ח לגליל המערבי, נהריה

איך נתפשות נשים בפריפריה בעיני נשים מהמרכז?

ד"ר יהודית אברהמי-עינת, מכללת אורט בראודה כרמיאל

התמודדות נשים עם בעיות תעסוקה במגזר הכפרי, עקב השינויים החברתיים

דליה אייל, מנהלת "מעברים בעמק"

איך בונים עסק משפחתי מצליח בתנאים של פריפריה?

כאמלה מוסא, יזמית שירותי קייטרינג בסחנין

נערות ונשים במצוקה - כשל המערכות הציבוריות בפריפריה

ד"ר אביגיל מור, המכללה האקדמית תל חי

מנחה

סמדר סיני, מנהלת היחידה לקידום נשים בתנועה הקיבוצית

רפואה במרכז ובפריפריה - מה ההבדלים?

פרופ' בתיה קריסטל
רופאה, מנהלת היחידה לנפרולוגיה וליתר לחץ דם בבית החולים לגליל המערבי, נהריה

השוואת נתונים על בריאות הציבור בפריפריה לעומת המרכז מצביעה על אי-שוויון במשאבים המוקצים לאוכלוסייה המתגוררת בצפון הארץ וכתוצאה מכך יש הבדלים ניכרים בשירותי הבריאות. אם בתי חולים ממרכז הארץ יאמצו בתי חולים בצפון, הדבר יביא לשיתופי פעולה ולהעלאת קרנם של בתי החולים בצפון.

בדיקת הנתונים מתחום תוחלת החיים, תמותת תינוקות ושחרור מאשפוז כללי בבתי חולים מלמדת כי בכולם מצבה של האוכלוסייה בצפון פחות טוב מזה שבתל אביב, במרכז הארץ או מהממוצע הארצי. הנתונים לגבי צפון הארץ ודרומה הם זהים: תוחלת חיים נמוכה יותר, שהות קצרה יותר בבית החולים ותמותה יחסית גבוהה יותר של תינוקות. מנקודת מבט פמיניסטית הנתון המאלף הוא שלמרות שתוחלת החיים של הנשים גבוהה יותר מתוחלת החיים של הגברים במדינות המערב, הנשים בישראל מצויות במקום פחות טוב בהשוואת הפער בין תוחלת החיים שלהן לזה של הגברים; הגברים בישראל נמצאים במקום שישי בהשוואה למדינות אחרות ונשים נמצאות במקום השביעי. בקרב הגברים - נמצאת יפן לפני ישראל עם תוחלת החיים הגבוהה ביותר וכן אוסטרליה, שוויץ, שוודיה וקנדה. אחרינו נמצאות ארה"ב וצרפת. צרפת נמצאת יחד עם שאר המדינות בתוחלת חיים גבוהה מישראל, ביחס לנשים. הפערים במשאבים המוקצים לאוכלוסיה בצפון הארץ הם מאד גדולים. אם שעור המיטות ל-1000 איש בחיפה, ירושלים ותל אביב נע בסביבות ה-2.66 הרי בצפון הארץ ובדרומה השיעור עומד על 1.58. פער עצום ישנו במספר המיטות ל"סיעוד מורכב" (ל-1000 נפש), בתל אביב 8.1 ובצפון 2.29. גם בטיפול נמרץ ילדים הפערים גדולים, בתל אביב ובירושלים כ-2.1 ובצפון 0.7. הפער בעמדות ניתוח הוא: ירושלים 8.9, בתל אביב 7.8, בחיפה 7 ובצפון 3.5; מספר הרופאים לאלף נפש בתל אביב 4.7, ממוצע ארצי 3.4 ובצפון 2.2.

ברור שנתונים אלו משפיעים על איכות החיים ועל מצב בריאותם של תושבי הצפון. אני מוחה על העדר רופאים שמוכנים לבוא ולהשתקע בצפון, משרות יש אך אין מועמדים. ד"ר יוסי קורן טוען כי "לא רוצים לבוא אלינו בגלל המרחק והיעדר תגמול על הנסיעות הארוכות. יש צורך להקים בקריית שמונה מרפאת סוכרת, אך לא מצאנו מי שיפעילה.

הפער בין הפריפריה והמרכז רק הולך ומתרחב עם השנים. יש צורך דחוף להקים בית ספר לרפואה בצפון שימשוך סטודנטים ואנשי סגל. בית חולים אוניברסיטאי מושך תמיד כוחות טובים. יש צורך להקים מכוני מחקר ומעבדות מחקר בכדי להביא כוח עבודה מיומן ומקצועי. אם בתי חולים ממרכז הארץ יאמצו בתי חולים בצפון, הדבר יביא לשיתופי פעולה ולהעלאת קרנם של בתי החולים בצפון. אנו חייבים לייצר מנופי שינוי על ידי השקעות ממשלתיות, ארגוניות ופרטיות למיזמים שיכולים להטות את כף המאזניים ולהביא בריאות לפריפריה.

איך נתפסות נשים בפריפריה בעיני נשים מהמרכז?

ד"ר יהודית אברהמי-עינת
ראש המחלקה להוראה ולימודים כלליים במכללה האקדמית להנדסה אורט בראודה, כרמיאל

מהקושי שלי להשתתף בפעילויות רבות קלטתי שארגוני נשים פמיניסטיות שבסיסן במרכז הארץ, אינן מתחלקות בכוח עם הנשים מהפריפריה.
חסרה גישה פמיניסטית החובקת את כלל הנשים ורואה בקבוצות שונות איברים שונים של גוף אחד, אינטגרטיבי ומכיל.

במיטב מסורת הפדגוגיה הפמיניסטית, נקודת המוצא שלי היא הסיפור האישי, ממנו אני מגיעה לתובנות אישיות וגוזרת משמעויות פוליטיות, פמיניסטיות. סיפורי הוא סיפור של פעילה פמיניסטית, אקדמאית, הבוחנת חיים בשרון ובגליל. מתוקף שינוי במתכונת מגורי, ומעבר לחיים מפוצלים בין שני בתים, רכשתי נקודת מבט חדשה במושגים של "מה שרואים מכאן לא רואים משם".

מהקושי שלי להשתתף בפעילויות רבות קלטתי שארגוני נשים פמיניסטיות שבסיסן במרכז הארץ, אינן מתחלקות בכוח עם הנשים מהפריפריה. הן פועלות כאילו הן מדברות בשם נשות המדינה, מבלי ליצור תנאים המאפשרים השמעת קול אחר, הנובע מייצוג הולם והוגן לנשים מאזורים שמעבר למרכז שבין חדרה לגדרה. השליטה על משאבים כלכליים ואחרים ועל מסגרות של קבלת החלטות נשארת במרכז. כך מתקבע מצב שבו לנשות הפריפריה קשה הרבה יותר מאשר לנשות המרכז להיות שותפות שוות בפעילות ארצית. אירועים מעשירים, מאתגרים ומכריעים, נערכים במרכז באופן קבוע, ולפיכך קבוצות שונות שאינן מהמרכז מודרות באופן שיטתי, גם אם לא במוצהר, או במודע. בהקשר זה ראוי לציין שהארגון היחיד הנאמן לעיקרון של הפקת אירועים ויצירת מפגשים במקומות שונים ופריפריאליים, ובהרחבת מעגל המשתתפות ומשתתפים כך שיכלול מגוון עמדות וקבוצות, הוא פרלמנט הנשים. עם זאת, סמלית העובדה שלמרות שאירועי הפרלמנט נודדים, אין קבוצה מאסיבית של תומכות ומתעניינות הנודדות ממקום למקום ודואגות להשתתף במפגשים באשר הם, הן על מנת להתעשר מהתכנים, והן לצורך אמירה פוליטית אודות הקשר בין המרכז לפריפריה, בעצם הנוכחות הפיזית. צידוק להדרה זו של חלק מאוכלוסיית הנשים טמון בתפיסה מעוותת של נשות המרכז את נשות הפריפריה כ"אחר", כאילו צרכיהן שונים, יכולותיהן פחותות, וממילא היעדרותן אינה מורגשת. תוצאת ההדרה - העדר ייצוג, מפורשת כאישור לחוסר מסוגלות.[1]

הסיפור שלי: בשנת 2000 קיבלתי על עצמי תפקיד שהיה כרוך בעזיבת מקום מגורי בשרון, ושכירת דירה בגליל המערבי, כשתוכניתי הייתה לבדוק את שביעות רצוני ממקום העבודה, ומהמגורים בצפון, ולקבל החלטה על מקום מגורי הקבע תוך שנתיים. בפועל קבלתי החלטה אחרת, לחיות בפיצול, וליהנות משני העולמות. גרתי בימות השבוע בכרמיאל, חזרתי ברוב סופי השבוע לשרון, והשנה, כשאני בחצי שבתון, ויתרתי על בסיס בכרמיאל, וחזרתי בשמחה למגורים מלאים ברעננה, למרות שהדבר מחייב

נסיעות מרובות.

החיים המקבילים במרכז ובפריפריה משך שנים, בשתי ערים אותן אני אוהבת ושמחה להיות בהן, הביאוני לחשיבה רבה על ההבדלים עבורי, כפעילה חברתית, המעוניינת להיות מעורבת בפעילויות פוליטיות ואקדמיות, במפגשי עיון ותכנון, בכנסים ובהפגנות, ומכירה היטב את הדמויות המרכזיות שהן, איך לא, ממוקמות במרכז הארץ.

הנתק שחוויתי מהעשייה שבמרכז, התסכול למראה ההזמנות הרבות לאירועים אליהם לא יכולתי להגיע, הבהירו לי את ההנחות הסמויות של ארגוני נשים פמיניסטיות מהמרכז, בהתייחסן לנשים בפריפריה ולצרכיהן. ההסתכלות ממרום הרי הגליל המקסימים, והתובנה שאני כעת אישה המוצאת עצמה בפריפריה חברתית ותרבותית, חידדו את החשיבה הביקורתית, והקנו לי פרשנות חדשה לאירועים ופעילויות שהייתי שותפה להן, ולאותן עמדות המניעות את הפעילויות, במסגרות פמיניסטיות שונות.

דוגמא ראשונה:

כשהייתי חברת הנהלת השדולה, וראש צוות חינוך, מסוף שנות השמונים ואל תוך שנות התשעים של המאה הקודמת, וגם לאחר פרישתי, נדון הצורך לארגן פעילויות לנשות הפריפריה. הנחת העבודה הייתה שצרכי נשות הפריפריה ידועים לנו, ושהצורך שלהן הוא בעצם לקבל תמיכה מהמרכז הכול יכול והכול יודע. דברנו על הצורך שלהן בהעצמה, והתכוונו בעצם ללמידה, הכוונה, ולתמיכה. הדימוי היה של חולשה, מסכנות ושוליות, הנגרמות מהריחוק מהמרכז האידיאולוגי והמשכיל. שיטת העבודה - של משלוח מובילות פרויקטים לפריפריה לחזק את הנשים שם על פי מושגי המרכז, במקום ליצור תנאים לעשייה משותפת שוויונית, בה מועברות פעילויות ההנהלה וצוותיה באופן סדיר באזורים שונים, משקפת תפיסה שאינה מניחה שישנה משמעות בשילוב, ולפיכך מנציחה ריחוק ואולי אף התנשאות.

במדינת ישראל בה המרחקים הם קטנים בכל קנה מידה, היה מקום להניח שתהיה תנועה הדדית של נשים מהמרכז לאירועים בצפון ובדרום, ושתראינה לנכון לגוון את מקומות ההתכנסות על מנת לשתף נשים שונות ממקומות מגוונים. ההיצמדות למרכז, וחוסר עניין בקירוב נשות הפריפריה, יוצרים קבוצות פמיניסטיות הומוגניות יחסית, ומאפשרת פעילות בגישה לא פמיניסטית.

דוגמא שנייה:

מאחר ותפיסת מרכז ופריפריה אינה נובעת רק ממרחק פיזי, אלא מתחושת רוב חזק לעומת מיעוט חלש, קבוצת הזרם המרכזי (mainstream) לעומת ה"אחר", אין תפיסת שוליות הפריפריה תלויה בריחוק מהעיר, אלא במרחק ממוקדי הכוח. גם היבט זה של הדדת הפריפריה קל לי יותר לראות ולחוות ממרחק מקום וזמן, כשאני עצמי מסתכלת מהמקום המרוחק, המותיר אותי מנותקת מעשייה רבה.

בזמן היותי חברה במועצת נשים רעננה, מיום היווסדה בשנות התשעים, ועד שעברתי לצפון, עלתה הטענה שהמועצה משרתת את נשות האוכלוסיות החזקות, ממרכז העיר, ואינה מגיעה לנשים המוחלשות, שנקראו "נשים מהשכונות". לצורך חיבור בין המועצה, המרכז, לבין נשות הפריפריה של רעננה, קרי השכונות, הוחלט להביא כמה נציגות לאחד ממפגשי המועצה שהתקיים בבניין מרכזי בעיר, בחדר הישיבות המרווח ב"בית יד לבנים", המשמש גם לישיבות מועצת העיר.

תחושות של חוסר נחת וחוסר החיבור נותרו, וכן התחושה שמדובר באוכלוסיה אחרת, שישועתה תגיע מנשות המרכז. לפיכך הוצע שמועצת הנשים העירונית תארגן להן בית, לפעילויות המיוחדות

להן. חברות המועצה נכחו בפתיחה החגיגית ב"שכונות", שם הוצג הרציונל, והצעות לפעילות. תוחלת החיים של הבית הייתה קצרה להחריד, והפעילות בה דעכה במהירות מעציבה. לנשות המועצה ניתן כביכול אישור להולשת נשות הפריפריה שאינן יכולות להקים לעצמן מרכז משלהן. מתוך הכרה בניכור שנוצר, ומהדרישה המתנשאת ש"הן" תבואנה אלינו לראות כיצד אנו מנהלות ישיבות מועצה, הצעתי שישיבות מועצת הנשים תתקיימנה שם על מנת להראות שאיננו אוכלוסיות שונות. הצעתי נדחתה על הסף, כאילו הצעתי ללכת לאזור מסוכן.

בשני המקרים, ובשני הארגונים, מדובר בשמירת הכוח במרכז, והשיבה במושגים של פרויקטים ייעודיים לקבוצות שוליות, אך בשום אופן לא יצירת חיבור אמיתי, שאחד מביטויו המוחשיים היא נדידת הפעילות ממקום למקום. בצער אודה היום שיש כאן מההתנשאות ושמירה על פערי כוח, שבעיוורוני נתתי לה יד בעבר. חסרה גישה פמיניסטית החובקת את כלל הנשים, ורואה בקבוצות שונות איברים שונים של גוף אחד, אינטגרטיבי ומכיל.

ממגוריי בצפון למדתי שבדומה למרכז, אוכלוסיית הנשים מגוונת מאד, וכוללת קבוצות מבוססות, משכילות, עצמאיות, דעתניות ואסרטיביות, וכן קבוצות עניות, מוחלשות, מדוכאות ומסורתיות. ההבדל המהותי הוא בנגישות לאירועים של בעלות הכוח שבמרכז, בגלל הריחוק הפיזי המחייב התפנות לזמן ממושך מעבודה בשכר או שלא בשכר, הוצאה כספית משמעותית על נסיעות, ולעיתים גם על שמירה על ילדים.

מה זה אומר פוליטית?

תלונות על האפיונים הליברליים והבורגניים של בעלות הכוח בארגונים הפמיניסטיים בארץ ובעולם המערבי אינן חדשות. להומוגניות אפשר להוסיף את התואר "נשות המרכז", כשהמרכז הוא מושג חברתי המתאר את המקום והאוכלוסייה שהפעילות קוראות להם המרכז, ולא תיאור גיאוגרפי.

אסיים שוב בנימה אישית: כשעברתי לכרמיאל, הזהירה אותי חברתי הטובה אראלה שדמי, הפמיניסטית הרדיקלית, "את תשרפי את כל הגשרים שלך". כוונתה הייתה שאאבד את קשריי ומעמדי בקהילה המקצועית והפמיניסטית שבמרכז. לקראת הכנת הרצאתי בפרלמנט הנשים הזכירה לי את מילותיה, והציעה שאפתח בהן. לא עשיתי כהמלצתה כי חיפשתי חיבור בין האישי לפוליטי. ואכן כיום, לאור התובנות אליהן הגעתי אומר שאני מייצגת את בעלות היכולת והיתרון (privileged): יכולתי למנוע שריפת הגשרים, מתוך חשש מודע מנתק גמור, בזכות בחירתי ויכולתי לשלם מחיר גבוה, ולחיות בפיצול, רגל פה ורגל שם. אך דרך התמודדותי האישית עם האיום רק מדגישה את ההיבט הפוליטי: לרוב נשות הפריפריה אין אפשרות לבנות את הגשרים מלכתחילה, ואין התחלות בניה מצד המרכז.

---

[1] בהקשר זה, יוזמתה של ויקי קנפו ב 2003 רק חיזקה דימוי שולי זה, והעובדה שמתאתה עורכת פעילות של עוד אוכלוסיות מוחלשות: אמהות חד הוריות, קשישים ונכים, הותירה על כנה את ההפרדה בין מרכז לפריפריה בתודעת הציבור.

איך מתמודדות נשים עם בעיות התעסוקה במגזר הכפרי, עקב שינויים חברתיים

דליה אייל
מנהלת "מעברים בעמק", מיזם תעסוקה למגזר הכפרי

"מעברים בעמק" הוא פרויקט משותף של משרד התמ"ת, משרד הרווחה, הג'וינט, מפעלי העמק ושלוש המועצות: זבולון, מגידו ויזרעאל. הוא נועד לקדם את התעסוקה במגזר הכפרי.

פרויקט "מעברים" נועד לקידום נושא התעסוקה במגזר הכפרי, בשל החסמים הייחודיים לתושבי המגזר הכפרי במציאת תעסוקה:

- המשבר בחקלאות.
- העדר הכשרה מקצועית לתעסוקות חלופיות.
- היעדר כלים לחיפוש עבודה ומגבלות ניידות, בעיקר בקרב חברי קיבוצים.
- התייחסות המוסדות לחברי הקיבוצים ממשיכה להיות קולקטיבית, על אף ההפרטה והטלת האחריות להתפרנסות על החבר.
- העדר זכאות לדמי אבטלה ולהבטחת הכנסה
- היצע מוגבל של תעסוקות בפריפריה.

עקרונות פרויקט מעברים:

- ניצול חוסנה של האוכלוסייה במגזר הכפרי, ההון האנושי המצוי בה ויכולתה להתאגד ולהתארגן.
- התמודדות עם נושא התעסוקה בתפיסה הקהילתית ולא על בסיס פרטני כמקובל.
- הפעילות מכוונת לזיהוי והעצמה של כוחות בתוך הקהילה ויצירת חיבור מתמיד ביניהם לבין המשק בחוץ.

מרכז "מעברים" הגדיר שלוש רמות לפעילותו:

- רמת הפרט: הדרכה בחיפוש עבודה, הכוון וייעוץ תעסוקתי, קורסים והכשרת עובדים בהתאם לצרכים והעמדת מאגר מידע ממוחשב לדורשי העבודה.
- רמת הישוב/הקהילה: מינוי אנשי קשר בנושא התעסוקה בכל יישוב והכשרתו לתווך בין דורשי התעסוקה לתעסוקות המוצעות, מקצוע יחידות משאבי אנוש בקיבוצים, תיאום בין הגורמים הפעילים ביישוב: עובדי רווחה, בעלי תפקידים וגיבוש מנהיגות מקומית.
- ברמה המרחבית: מיצוי אפשרויות התעסוקה במרחב וחשיפתן לתושבי האזור, מעורבות בפיתוח פרויקטים תעסוקתיים, יצירת שיתופי פעולה עם יישובים, מפעלים ומועצות שכנות, חיבור האזור לגורמים ציבוריים ועסקיים ברמה הארצית, מתוך מטרה לפתח כלים להתמודדות עם פיתוח ההון האנושי באזור ויצירת מקורות תעסוקה.

נשים ויזמות

פריחת היזמות במגזר הכפרי: דוגמאות ופעילות שמקיימת "מעברים" לעזרה ליזמיות, הכשרתן, הגדלת מאגר הלקוחות, הרחבת המעגלים החברתיים.

לדוגמא: מפגשי win win ליזמיות

מטרה: "מעברים" מזמינה יזמים להירשם לקבוצות לצורך בניית רשת תעסוקתית לקידום אישי בעולם העבודה.

מטרות המפגש:

- הזדמנות ליצירת קשרים עם מקומות עבודה פוטנציאליים.
- הזדמנות לקידום רעיונות עסקיים.
- קידום העסק האישי וסיוע למשתתפים

האחרים בקידום עסקיהם.
- שיפור המצב התעסוקתי.
- הזדמנות לסייע ולהסתייע לחברי הקהילה.

פרויקט לנשים בנות 50 ומעלה.
קוצינג לנשים בנות +50 במגזר הכפרי: מאפיינים ופתרונות יצירתיים לעזרה במציאת עבודה.

"נקודת מפנה"- סדנאות לליווי אישי וקבוצתי למחפשות עבודה הנמצאות בצומת
מיועד לנשים הנמצאות בהתלבטות לקראת פתיחת עסק מצליח, שינוי או שדרוג מקום עבודה, רצון וצורך בהגדלת הכנסה, איזון בין האישי למקצועי, חיפוש ריגוש בעבודה.

הסדנאות והאימון עוסקים במיקוד, עיצוב חזון אישי ומקצועי, הצבת יעדים ברורים ומדידים, יצירת תוכנית פעולה, איתור משאבים להצלחה, הסרת מכשולים, מיפוי הזדמנויות, פתיחות לרעיונות נוספים, ניהול אפקטיבי של זמן, שיפור ביחסים עם אנשים.

בתהליך לוקחות חלק כ-20 נשים תושבות המועצה אשר רואיינו לפני התהליך. בסופו כולנו תקווה כי הן ישתלבו במעגל העבודה. נכון להיום, באמצע התהליך כ-15 מצאו או שדרגו את מקום עבודתם. התהליך מועבר ע"י שני מאמנים מוסמכים.

משתתפות במושב

נשים ונערות במצוקה - כשל המערכות הציבוריות בפריפריה

ד"ר אביגיל מור
פסיכולוגית קלינית, ראש התכנית ללימודי נשים ומגדר במכללה האקדמית תל-חי

למרות היקפה המחריד של האלימות המינית בצפון חסרות המערכות הציבוריות, שאיתן באות הנפגעות במגע, מודעות אלמנטרית בנוגע לחומרת הבעיה, כמו גם ביחס לצרכיהן הספציפיים של הקרבנות.
מרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ואונס בקרית שמונה והמרכז לטיפול בנפגעות תקיפה מינית בבית חולים פורייה הם היוצאים מן הכלל בהתייחסות המערכתית הכושלת אל הנפגעות. התכנית ללימודי נשים במכללה האקדמית תל חי פועלת להעלאת המודעות לבעיית האלימות כלפי נשים ולכישלון המערכתי.

נושא דברי הוא הטיפול הכושל של מרבית הרשויות הציבוריות בצפון בנפגעות אלימות מינית. אמנם הכישלון המערכתי בטיפול באוכלוסייה זו איננו ספציפי לפריפריה בלבד, כי אם משותף לכל חלקי הארץ, אך אני מבקשת להתמקד במצב הקשה במיוחד באזור הצפון. הטענות מתייחסות לכשלים השיטתיים, במערכת אכיפת החוק, הפרקליטות, המשפט ובריאות הנפש, הנובעים מחוסר מודעות נרחבת לנושא.

אלימות מינית כלפי נשים היא בעיה חמורה הפוגעת בנשים רבות. הנתונים העדכניים מאזור אצבע הגליל מגלים כי בשנת 2007 התקבלו במרכז הסיוע לנפגעות אונס ותקיפה מינית בקריית שמונה 1430 פניות. עם זאת, למרות היקפה המחריד של התופעה חסרות המערכות הציבוריות, שאיתן באות הנפגעות במגע, מודעות אלמנטרית בנוגע לחומרת הבעיה, כמו גם ביחס לצרכיהן הספציפיים של הקרבנות. הדבר מוביל לכישלון נרחב בטיפול בעניינן. טיפול זה רווי בדעות קדומות ויחס בלתי ראוי, כשלכל אורכו מוטלת סטיגמה כבדה על נפגעות האלימות. על כן, מעטות המעיזות להתלונן ואלה המגישות תלונה עוברות מסע ייסורים.

המפגש הראשון עם הרשויות מתחיל עם הגשת התלונה במשטרה. תהליך זה מלווה לכל ארכו בפקפוק בוטה במתלוננת או בהאשמתה. במהלך גביית העדות נותנים לה להרגיש שלא ממש מאמינים לה ו/או שרואים בה אחראית למה שעברה. שאלות כמו מה לבשת, איך התנהגת, ספרי כבר את האמת וכדומה, הן דבר שבשגרה. נפגעות מדווחות על תחושה של זלזול והשפלה, העדר תמיכה וחוסר הבנה. בסיום החקירה מעבירה המשטרה את המלצותיה לפרקליטות. שם נופלת ההחלטה לגבי הגשת כתב אישום.

בטיפול בפרקליטות מתגלה כשל מערכתי צורב במיוחד. מדרך התנהלותה של המערכת בתיקים כאלה ניתן להסיק שלמעשה לא חדרה אליה כמעט כל מודעות ביחס למהות האלימות המינית, ושאין היא ערוכה או מחויבת להבאת התוקפים לדין. למרות שהחוק אינו מחייב הוכחת התנגדות או הצגת עדות מסייעת, הרי שבלעדיהם אין כמעט סיכוי שיוגש כתב אישום או שייעשה ניסיון למצוא את הבסיס להגשת כתב אישום. בהתאם, נסגרים תיקים ללא הגשת כתב אישום כדבר שבשגרה. מנתוני מרכז הסיוע בקרית שמונה לשנת 2007 עולה כי רק ב-15 מתוך 62 התלונות למשטרה הוגשו בסופו של דבר כתבי אישום, כלומר בפחות מרבע מהמקרים, זאת לעומת כ-38% במרכז הארץ.

במילים אחרות, בעיית מיעוט הגשת כתבי אישום קיימת בכל מקום אך בפריפריה היא חמורה במיוחד. הקלות הבלתי נסבלת שבה נסגרים תיקים אלה גורמת לנפגעות רבות טראומה שנייה, כשעליהן להתמודד במקביל עם כאב התקיפה האלימה ועלבון הנטישה בידי המערכת.

חלק מהנפגעות מחליטות לפנות למערכות בריאות הנפש לשם טיפול בטראומה, אך לתדהמתן מגלות שגם במערכת זו נמשך הכשל השיטתי. בשונה ממרכז הארץ אין בכל אזור אצבע הגליל והסביבה כמעט שום כתובת ציבורית אליה יוכלו לפנות ולקבל טיפול נפשי מקצועי מידי מטפלים מומחים, או אפילו בעלי רגישות ומודעות מיוחדת לנושא. לא אחת מוצאות את עצמן הנפגעות שוב על כס הנאשמים כשמבקשים לברר איתן בשיטות טיפול מיושנות ובלתי רלוונטיות מה היה חלקן באירוע, על מה מבוססת הקורבנות שלהן וכדומה. ושוב, אין התכוונות רצינית מצד מערכות בריאות הנפש באזורנו להתעדכן ולהיערך לטיפול באוכלוסייה גדולה זו.

יחד עם זאת חשוב לציין לטובה את היוצאים מן

הכלל, שהם מרכז הסיוע לנפגעות תקיפה
ואונס בקרית שמונה והמרכז לטיפול בנ
תקיפה מינית בבית חולים פוריה. הראשון,
ברובו ארגון וולונטרי, המאויש על-ידי מת
מסורות, עושה עבודת קודש בהענקת סיוע ר
לנפגעות, כמו גם בחינוך קהילתי. כדרכ
ארגונים וולונטריים הוא סובל דרך קבע נ
תקציבים ציבוריים ונמצא כל העת על סף ז
בשני, שאותו הקימה ד"ר נסיה לנג, זוכות הנ
גם לבדיקה רפואית וגם לייעוץ נפשי ראשו
ידי נשות מקצוע, שהוכשרו במיוחד לעבוד
אוכלוסייה זו, שניהם תחת קורת גג אחת. א
מרכזים אלה הם טיפה בים, ולמצער נראה
ארוכה מאד הדרך עד שיחול שינוי משמעות
אור נוספת היא התכנית ללימודי נשים בנ
האקדמית תל חי, המתמקדת בנושאי הא
כלפי נשים והפסיכולוגיה הפמיניסטית. תכ
מקיימת פעילות חינוכית ענפה להעלאת המ
לבעיית האלימות כלפי נשים, כמו גם לנ
המערכתי בכל הקשור לטיפול בתופעה ובנפג
מי ייתן וידע זה יהפוך לנחלת הכלל עד
ויתווה את הנתיב לפתרון מקיף וכולל לבעיו

מושב 53

שפרה קורנפלד
אישה סורגת

"ניצחון על בובליל - מחאת הצופים נגד 'הישראליות המכוערת' על כל גילוייה המצ'ואיסטיים, החל בכוחניות וכלה ב'מעשה האורגיה שהייתה או לא'".
(יפעת בן חי-שגב, YNET, 26.12.08)

נשיות וגבריות בחברה הישראלית

תמונה משפחתית / ז'אק פראוור

האם עוסקת בסריגה
הבן עסוק בַּמלחמה
האם, היא מוצאת שזה לגמרי טבעי
והאב, מה עושה האב?
הוא עושה עסקים
אשתו עוסקת בסריגה
בנו עסוק במלחמה
הוא בָּעסקים
האב, הוא מוצא שזה לגמרי טבעי
והבן, והבן?
מה מוצא הבן?
הבן, הוא לא מוצא כלום, ממש כלום
הבן, אמו עסוקה בסריגה, אביו בעסקים הוא במלחמה
כאשר הוא יסיים את המלחמה
הוא יכנס לעסקים עם אביו
המלחמה נמשכת האם ממשיכה היא סורגת
האב ממשיך הוא עושה עסקים
הבן נהרג הוא לא ממשיך יותר
האב והאם הולכים לבית הקברות
האב והאם, הם מוצאים שזה טבעי
החיים נמשכים, החיים עם הסריגה המלחמה העסקים
העסקים המלחמה הסריגה המלחמה
העסקים העסקים העסקים
החיים עם בית הקברות.

מצרפתית: אברהם חכים. מתוך "מילים", הוצאת גמיר 1984.

נשיות וגבריות בחברה הישראלית

מושב 53

19 ביוני, 2008
בקעה אל-גרביה
(מכללת אל-קאסמי)

ברכות:
ד"ר מוחמד עיסאוי, ראש מכללת אל-קאסמי,
הרמן בונץ, מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

הצגת עמדות:
מה השתנה בקוד הנשי ובקוד הגברי?
ד"ר רבקה נרדי

יחסים פרדוכסליים: המציאות המשברית של החברה הערבית בישראל
ד"ר דליה פדילי, דיקנית הסטודנטים, מכללת אל-קאסמי

זהות גברית במשפחה הערבית: פיצול לעומת גיבוש
ד"ר סמיר זועבי, אוניברסיטת חיפה

מה באמת רוצה הגבר?
ד"ר גלעד פדבה, מכללת בית-ברל
ואוניברסיטת תל-אביב

הורות בראי המשפט
נסרין אעלימי-קבהה, אוניברסיטת תל אביב

הבניית נשיות וגבריות במרחב הציבורי
שלומית ליר, חוקרת תרבות באוניברסיטת תל אביב, חברה ב"אחותי"

מנחה
רע'דה מסאלחה, מכללת אל-קאסמי

מה השתנה בקוד הנשי ובקוד הגברי?

ד"ר רבקה נרדי
סופרת ומטפלת אישית וזוגית

התנהגויות "נורמטיביות" משתנות לנו מול העיניים. נשים היום מעזות למרוד באושיות הגדרתן הנשית - בתפקידן האימהי שנחשב עד לא מכבר כטבעי למהות הנשית. נשים כבר לא רק "נחמדות", "רכות", "תלותיות", "צייתניות". גברים כבר לא רק "לוחמים", "מפרנסים", "קשוחים", עצמאיים", "ציידים".
הקודים הישנים מתערבבים עם החדשים. המאבק בין ה"ראש" לבין ה"בטן" מסובך. גם אצל הגברים קורה משהו.

אפתח את דברי בסיפור קטן מהחיים. שכבתי חולה מספר ימים והתמסרתי כליל לטיפולו המסור של בן זוגי. חווינו הרמוניה נפלאה וסיכמנו בינינו לבין עצמנו (בקריצה), שכנראה אלו התנאים האידיאליים לנישואים מושלמים. בשיחה אקראית שהייתה לבן זוגי עם ידידה משותפת הוא שיתף אותה בהגיגינו. היא הסכימה בהתלהבות והודתה שגם אצלם זה ככה. כלומר, כאשר היא חולה ובעלה סועד אותה - הם מאושרים. ידידתנו הדעתנית אף סיפקה לבן זוגי הסבר מלומד: "זה ככה", היא אמרה לו, "משום שרק אז יש לכם שליטה מליאה בנו". בן זוגי הקשיב, הרהר והשיב לה: "זה לא בגלל השליטה אלא שכנראה רק כאשר אתן חולות וחלשות אתן סוף-סוף זקוקות לנו". סוף הסיפור שאומר בעצם הכול.

הכל אכן היה פשוט יותר, פעם. כך אנו אוהבים להאמין. גבר היה גבר, אישה היתה אישה. הוא והיא ידעו בפשטות תמימה מה מצופה מהם, די מהר, מאז שחר ילדותם. וככל שבגרו - מגדרם-גורלם הלך איתם והעצים עם השנים - עד שקיבל את דפוסיו הברורים בבגרותם. נוהגים לדבר על מהפיכת המינים ששינתה הכול. אבל אם נדייק היא לא התחוללה בבת אחת. רק בשנות השישים של המאה העשרים היא סחפה אחריה מיליוני נשים ושינתה את חיינו לתמיד - בעיקר את חיינו שלנו, הנשים. אבל לא רק. היא השפיעה, ועוד איך השפיעה, גם על חייהם של הגברים.

על מאבק ובלבול בין "הראש" (התודעה) לבין "הבטן" (צווי המגדר הישנים)

שינויים אידיאולוגיים שעוברים דרך שערי התודעה ומכים בה כברק אינם מתחוללים באותו קצב כאשר מדובר בנפש שלנו. הנפש שלנו דורשת קצב אחר. היא מדברת מחדרי הבטן, היא משתוקקת לטעמים של פעם, היא מגיבה להתניות ישנות ומחפשת את הטעם הישן של גבר-אישה. ומכאן הבלבול, המבוכה, ההליכה קדימה ואחורה בעת ובעונה אחת. כאשר יצאתי למסע שלי לחפש את המקום החדש שלנו הנשים תוך כדי כתיבת ספרי "נשים חסרות מנוח" (2007) ועוד קודם לכן בספרי המבוסס על עבודת הדוקטוראט שלי - "זוגיות בסערה" (2003) מצאתי שאכן השתנינו. סדקים ברורים התגלו בקודים הישנים של שני המינים. זה לא פשוט בכלל. שהרי קוד מגדרי קשור לזהות שלנו כפי שהיא מתבטאת בניואנסים התנהגותיים יומיומיים. והנה התנהגויות "נורמטיביות" משתנות לנו מול העיניים. נשים כבר לא רק "נחמדות", "רכות", "תלותיות", "צייתניות", שאהבת הבית והתפקיד האימהי הוא המגדיר הראשי שלהן. גברים כבר לא רק "לוחמים", "מפרנסים", "קשוחים", עצמאיים", "ציידים". עולות שאלות חדשות שמעידות כי אכן זנו למקומות חדשים, אך מצד שני עדיין אנחנו אוחזים לפעמים בעיקשות ב"קרנות המזבח" שלנו - המקום, ההוא - הישן והלכאורה בטוח. למשל:

דילמות חדשות ומטרידות

- האם השוויון בין המינים פוגע בארוטיקה? האם הוא פוגע בתשוקה המינית שלנו, נשים וגברים כאחד?
- מה עושה הטכנולוגיה לאהבה? כיצד תרבות הצ'אטים, הסקס הוירטואלי, ההכרויות דרך האינטרנט וכיו"ב, מחליפים את האהבה הקלאסית?
- האם ישנה תופעה של גברים הפוחדים מנשים חזקות? ממחוייבות? מיוזמה?
- מדוע נשים כוחניות מחקות את דרך החיים הגברית כאסטרטגיית הישרדות?
- כיצד מושגים ההולכים ומחמירים על יופי מקרקעים מחדש את הנשים להמשיך ולהתעסק עם עצמן - גופן, תדמיתן, מיניותן?
- דילמת האחריות הקולקטיבית - האם על גברים לקבל על עצמם אחריות על דיכוי נשים?
- מיהו הגבר "הפמיניסטי", "הגבר החדש"?
- כיצד עולם העבודה המודרני מחבל בהישגי הנשים על-ידי חיזוק ושימור של קודים גבריים סקסיסטיים (הטרדות מיניות, שעות עבודה ארוכות, העדפת נשים צעירות ויפות ועוד)?
- ערעור מיתוס האימהות - האם נשים מעיזות לפקפק בתפקיד הקדוש?

הקודים של הארוטיקה

התרגלנו שארוטיקה ויחסים היררכיים הולכים ביחד. הוא "למעלה", היא "ענינית". רק כך זה מרגש, לפעמים גם מייסר מאוד. רומנטיקה. כבר לא כל כך ברור. הוא כבר לא המחזר הבלעדי, והיא נענית או לא. נשים לוקחות יוזמה. מצד שני הן ממשיכות לחכות לטלפון המיוחל. מצד "שלישי" הן אומרות באסרטיביות, יותר מאי פעם בהיסטוריה האנושית, מה הן רוצות בחיי האהבה. הן יוזמות, הן מחזרות. הן גם עוזבות מערכות יחסים בלתי מספקות. הן אומרות "לא" ליחסי מין שאינן לטעמן מכל מיני בחינות. מצד "רביעי" חלקן עדיין מאמינות שתפקידן לענג את הגבר ויהי מה. אבל הקוד של חובת העינוג כבר נשמע די אנכרוניסטי.השאלה העולה - האם תיתכן אהבה פמיניסטית?

וכך מתארת זאת "שרונה", אחת הנשים ששוחחתי איתן (נרדי, 2007: 148):

הדינמיקה הזוגית לא מכילה את הפמיניזם באופן טבעי. אתן לך דוגמא. גבר שאני יוצאת איתו אומר לי כבדרך אגב, אולי באירוניה כבוחן את תגובתי: 'אני מדמיין אותך יושבת ומחכה לי כאשר אגיע מהעבודה'.
ואני בתשובה (סרקסטית): 'אתה באמת חושב שעשיתי תואר שני כדי לתלות אותו במטבח?' הוא צוחק וגם אני (ולבי בוכה) ושנינו מנסים להציג את הדיאלוג האומלל הזה כהתבדחות. האומנם?

ומנגד עולות תהיותיו של "ברק" גבר המתקרב לשנתו הארבעים (שם: 151):

אני רוצה שלושה דברים: שתהיה יפה, חכמה ובעלת אופי טוב'. ('יזה הכול!' אנחנו צוחקים). 'אבל, הוא מרצין, כשעוברת לי ההתלהבות הראשונה, אני בוחן אותה במבט ריאלי ומתחיל להשוות את הפערים בין מה שאני רואה בפועל לבין מה שאני רוצה. אני שואל את עצמי - על מה אני מוכן להתפשר וקשה לי. דברים קטנים שבהתחלה נראים לי חמודים מתחילים פתאום לעצבן אותי (בגלל שירדה לי ההתלהבות). ופתאום אני מרגיש שחסר לי...

הקודים בחלוקת תפקידים

השינוי בקודים חלחל לכל אזורי החיים. גם לחלוקת תפקידים בבית. שום דבר אינו מובן מאליו. גם אם אין החלוקה שוויונית בפועל הדרישה לשיוויון יוצרת שיח חדש במשפחה, בזוגיות.

"באיזה שעות אתה חוזר הביתה?" היא נזפת. "הילדים זקוקים לך. צא מהבועה שלך"! היא יוצאת מכליה ללא פחד.

יש הנכנסים לשותפות מתוך עניין אמיתי לקחת חלק. רבים אחרים נשאבים לשעות עבודה ארוכות

המרחיקות אותם ממשפחותיהם. אין הם עומדים בלחץ של סביבת עבודה תובענית ואינם מעיזים למרוד. אך בשונה מגברים בדורות קודמים רובם מכיר בצורך להיות יותר שותפים, אף חשים אשמה ומצוקה על אי-יכולתם לתת את חלקם. כלומר, גם אם אין הם מקיימים בפועל את אשר היו רוצים, הם דורשים מעצמם הרבה יותר מבעבר.

קודים של פחד (נשי) ואומץ (גברי) - בהיפוך?

והוא - הגבר ללא חת שהתרגל שהאישה מביטה בו בהערצה או בפחד, מלמטה למעלה, ולא מעיזה לומר לו דברים. עכשיו הוא מפחד. מפחד שרואה אותו בחולשתו, בפגיעותו, בחוסר האונים שלו. הוא בוש בעצמו שאין לו פתרונות לקשיי החיים. הוא חש נכלם ומושפל שאינו יודע איך להגן על משפחתו כפי שלמד בצו הדורות. הוא מפחד ובוש בפחדיו ומתרגם אותם לשתיקות, להיעלמויות, לבגידות וגם לאלימות. קוד האומץ שהגדיר את גבריותו מתפורר מול פניו.

ועכשיו היא - הפחדנית האולטימטיבית מקשיחה עצמה מולו, מול החיים הקשים שהיא כבר מכירה ולא מעמדת הנאיבית המאמינה לכל מה שמספרים לו, בעיקר לו. לא! היא לוקחת על עצמה לגלות את האמת על החיים מנקודת מבטה - מנקודת מבטן של נשים בנות בריתה. וכך תיארה זאת בתי בהיותה בת 23 בראיון שקיימתי איתה לפני מספר שנים בניו-יורק לספרי "נשים חסרות מנוח":

> מאוד קל להביט אחורה עם עיניים מצועפות ולומר - 'איך שהעולם השתנה לרעה... ואין מוסר היום, ובני נוער מטורפים, ונשים איבדו את עדינותן...' אנו חיים בהווה ועלינו להבין שכללי העבר או מה שנחשב בעבר לנשי שייך לעולם "ההוא". בעבר, כאשר נשים פגעו בעצמן, בבריאותן הפיזית והנפשית - והבליגו, וספגו הכול בעדינות, ושמרו על חן חיצוני - בתוכן הן נרקבו. האם זו אינה אלימות? האלימות הגדולה ביותר שאפשר להעלות על הדעת - להשמיד במו ידינו את פנימיותנו! את רוצה דוגמא? בבקשה: הפרעות אכילה הן דוגמא מדויקת להתנהגות של הרס עצמי. הניסיון לשמור על מראה חיצוני עדין ויפה כאשר בתוכה הנערה, האישה מחסלת את עצמה. הכאוס אדיר, פוצע וגם הורג. זהו ניסיון לדכא את צרכייך, להתבייש בנזקקות שלך ומה לא! אז מדוע נשים כובלות את עצמן ומרשות לאחרים לכבול אותן ולהכניסן לתבנית צרה מאוד של 'נשיות'!

"ומה עם 'עוצמת הרכות'?", אני מנסה להיעזר בטיעון האולטימטיבי.

> למה לא! היא משיבה לי מעט משועשעת. זה באמת המצב האידיאלי שבו אישה תוכל לנהוג ברכות, או בעוצמה רכה, כלשונך, ולהניב תוצאות. השאלה היא אם העולם ישתף איתנו פעולה... אני מאמינה שחשוב שנפעל בכוונה להשיג תוצאות, כן, תוצאות מיידיות. אלו שני מצבים שונים בתכלית. אישה יכולה לפעול באופן אסרטיבי, לפי הספרים, בעוצמה רכה וכו', רק שזה עלול להיות כמו לצעוק לעזרה בחדר של חירשים. או מצד שני להחליט לוותר לפעמים על 'הנחמדות' ו'הרכות' שלה אך להניב תוצאות. ומה פירוש 'להניב תוצאות'? היא מנחשת את שאלתי. זה אומר שדברים קורים כפי שאנו רוצות שהם יקרו, כפי שאנו מתכוונות.

ומה קרה לקוד האימהות!

הנה קטע מתוך ספרי "נשים חסרות מנוח" (נרדי, 2007: 123-124) המתאר את המסע שעברנו.

> נשים מעיזות להתמודד עם "פרדוקס האימהות" - מצד אחד היצמדות חסרת פשרות לזכותן על ילדיהן, מצד שני ביטוי מהוסס של ספק באשר להנאתן הבלתי מעורערת מחוויית האימהות. ויהיו גם שיעזו לומר לאור היום כי אין הן רוצות בילדים. מי היה מאמין! אימהות היא רק דוגמא אחת, אם כי הבולטת ביותר בהיותה "המעוז האחרון והבטוח" של חוויית הנשיות המסורתית.

אני מתבוננת בדרך שעשינו (בתחילה בסתר), ולימים לאור היום - בנוגע לחוויית האימהות שלנו. אפשר לתאר זאת כמסע מתמשך שראשיתו איטי ובהמשכו הופך להיות מהיר ונועז כמו זרם מים סוחף. נשים היום מעזות למרוד באושיות הגדרתן הנשית - בתפקידן האימהי שנחשב עד לא מכבר כטבעי למהות הנשית. ב-1990 גילו לי נשים לראשונה את סודן הכמוס - תחושותיהן האמביוולנטיות ביחס ל"קן המתרוקן" שלהן. למדתי זאת תוך כדי שיחותיי איתן, בתשובתן לשאלתי, "איך את מרגישה עם עזיבת ילדייך את הבית?" בכל שיחה, שקיימתי עם כל אישה בנפרד, חזרה התופעה הבאה: הן ענו לי בלחישה, הן בדקו בחשש את הסביבה - האם יש מאזינים, הן צחקקו ולבסוף לחשו לי את תשובתן שפחות או יותר חזרה על עצמה - "אני מרגישה נפלא! איזו הקלה!"

בהתחלה לא הבנתי. מדוע הן לוחשות? ורק לאחר ש"הלחישות" והמבטים הצידה חזרו על עצמם ראיון אחר ראיון קלטתי. "לא נעים להן" להודות שהן חשות הקלה? כן, הקלה!!! לאחר שילדיהן עזבו את הבית, אף יותר מכך, הן חשות אכזבה וכעס כשהילדים חוזרים (בגלל שכר דירה גבוה בחוץ או תירוצים אחרים). נדהמתי. לראשונה, כאמור, נחשפתי לניתוצו של המיתוס המספר שכל אישה אמורה להיכנס לדיכאון כאשר ילדיה עוזבים את הבית. שאלתי את עצמי - למה הן כל כך עליזות? ומדוע הן משיבות לי בלחש, כמו סיפרו לי סוד כמוס?

חלפו עוד כמה שנים. התדהמה מתחלפת בשגרה. יותר ויותר נשים מצהירות על מה שהנשים איתן שוחחתי אמרו בלחישה. אבל עדיין האימהות כחובה קדושה, כתשוקה המשותפת לכל הנשים, שאפילו תנועת נשים פוליטית מכנה עצמה "ארבע אימהות". והנה, כעבור עשור אחד בלבד, מגיע עוד רגע של ניפוץ מיתוס.

קיץ 2000

הפעם אני חווה אותו באמצעות סופרת פסיכולוגית פמיניסטית אמריקאית, סוזן ג'פרס (1999), המספרת בספרה סיפור חדש על נשים. בדרכה הפרובוקטיבית "מגלה" לנו ג'פרס את מה שהרבה נשים יודעות "ידיעת בטן", אבל הן כה מבוהלות ונבוכות מאותה ידיעת בטן עד שאין הן מעיזות לבטא את רגשותיהן בקול. סוזן ג'פרס מגלה לנו כי לא כל האימהות נהנות מתפקיד האימהות. תפקיד שלוקח ממך את הכול! או כך לפחות דורשים ממך ואת דורשת מעצמך. "תמחקי את האגו שלך ותהיי אמא טובה"! אבל למה להרחיק לחוויה של נשים אמריקאיות. רק אמש צפיתי בהנאה ובעונג בתוכניתה של הקומיקאית הצעירה, עדי אשכנזי שכולה הוקדשה לנושא "ילדים". התוכנית יש לומר עם כל היותה מצחיקה ביותר היא גם גדושה באמירות סאטיריות על חיינו, והפעם על חשבון "אמא" - האם את מאושרת? עדי אינה חוסכת מאיתנו מפגשים מביכים עם קלישאות מוכרות על כמה אושר ילדינו יכולים לגרום לנו האימהות... אך כדי לרכך את המכה (מתחת לחגורה יש לומר) שהיא מכה בנו היא מסיימת את המופע באמירה המוחצת שחוויית גידול ילדים היא כה נפלאה וממש לא נוכל בלעדיה, כמו סמים...

אימהות, מאז ומעולם הפנימו את הרעיונות הללו עד שלא ידעו להבחין בין אהבת התפקיד לבין אהבתן לילדיהן, אהבתן הכנה והעמוקה לצאצאיהן. L.B.P. - Loving Being a Parent קוראת סוזן ג'פרס ל"יגן" הזה שלא כל אישה נחונה בו. כפי שלא כל אישה מסוגלת לאהוב את ילדיה "אהבה כנה ועמוקה", כזו שהיינו רוצות להאמין כי היא חלק מהטבע הנשי-אימהי. את סודותיה האפלים של האם הרעה מספרות לנו האגדות על האם החורגת שבהיותה "חורגת" יכלה "להרשות לעצמה" להיות אנושית - קנאית ומרשעת וקצרת מוחין ואכזרית - תכונות שהס מלהזכירן כאשר מדובר "באם האמיתית" - הקדושה - המיתוס. כאשר סוזן ג'פרס ראיינה אימהות, רבות מהן נתקפו בהתרגשות עד דמעות, כאשר "גילו" כי מותר להן שלא ליהנות מהתפקיד (השוחק, כפוי הטובה), שלא כל אישה "נולדה לתפקיד", ואין זה גורע מאומה מאהבתה והשתדלותה הרבה למען ילדיה. אימהות צעירות

שנולדו לעולם שבו מותר לאישה לחוש הכול מתירות את רסן השתיקה בת דורות.

חלף עוד זמן והנה נתקלתי באקראי בציאט באינטרנט, מעין שיח נשים צעירות על אימהות. אביא כמה שורות של אחת מהן המשקפת הלך רוח אולי לא כל כך חדש, אך ללא ספק הוא יוצא מהארון בגדול:

אני בת 32 ומעולם לא הרגשתי שאני רוצה ילדים, תינוקות לא עניינו אותי כל כך... והאמת היא שזה לא כל כך השתנה. מה שכן, בשנה האחרונה הייתה לי אהבה נפלאה למישהו ואז חשבתי... שילד יהיה ביטוי נפלא שלה. היה לי נורא מוזר השינוי המחשבתי הזה. אבל אחרי שהאהבה אליו פחתה וממילא הרעיון לעשות ילד לא עמד יותר על הפרק "חזרתי לסורי"... בינתיים אין לחץ היצוני מצד ההורים, אבל כן מצד החברה (משהו קטן - אתמול הייתה כותרת בעיתון - "אלמנת הטייס מצפה לילד" - איך מטפטפים לך, כאילו בטעות, שזהו תפקידך במדינה הזאת - להוליד ילדים). וכתוצאה מכך אני מוטרדת - ומה אם לא יהיו לי ילדים - האם משהו לא בסדר איתי? האם העובדה שאין לי תשוקה לילדים מעידה על פגם כלשהו? ואולי יום אחד, משום מקום, תבוא התשוקה לילד, בלי קשר להימצאות בן זוג בחיי. אחיה ואראה - זהו זה בעצם המוטו - להיות קשובה לעצמי כל הזמן ופתוחה לכל מה שהחיים יביאו עימם.

סיכום

במציאות היומיומית שם דבר אינו שחור לבן. הקודים הישנים מתערבבים לנו עם החדשים. לנו, נשים מודרניות דעתניות, ברור הרבה יותר מהו ה"כן" החדש שלנו. אבל אפילו אצלנו לפעמים גוברות התשוקות הישנות. המאבק בין ה"ראש" (מודעות עצמית) לבין ה"בטן" (צווי המגדר הישנים) מסובך. אצל הגברים זה פחות ברור, אבל גם אצלם קורה משהו. אביא לסיכום לקט מקרי של אמירות גבריות שממחישות את הבלבול הזה (נרדי, 2007: 8-187).

"אני לא יודע על מה את מדברת! גבר הוא "גבר"!

"גבר הוא חמור עבודה! הנשים שולטות בו ועושות בו מה שהן רוצות".

"כל העניין הזה של פמיניזם הרס את כל מה שהיה טוב".

"נשים מפחידות אותי".

"אני לא מסוגל להיכנס למסגרת של קשר".

"נשים היום כל כך פרובוקטיביות שזה מפחיד".

"חבל שאי אפשר לחזור למה שהיה פעם".

"הכי מפחיד אותי שאשתי תרצה לדבר איתי".

"ומי לדעתך עדיין נהרג במלחמות... אה!!"

"עכשיו יש להן משחק חדש... להעליל עלינו הטרדות מיניות והתעללויות מיניות".

"אני לא מבין למה הן רוצות להיות טייסות וקרביות".

"נשים אלימות כלפי גברים לא פחות ואולי אפילו יותר".

"אשתי היא החברה הטובה ביותר שלי!"

"גיליתי איזה כיף זה להיות בבית ולגדל את ילדי".

בלבול מצביע על תהליך אבולוציוני המתרחש בתוכנו אם נרצה אם לאו. יש שיראו בתהליך זה סימן לקדמה ולעולם טוב יותר. יש שיחששו וישאפו להחזיר את הגלגל אחורה. אבל כפי שכולנו יודעים תהליכים הם חזקים מאיתנו. אנחנו - נשים וגברים יודעים היום הרבה יותר על עצמנו ועל בני המין השני. הידיעה מניעה אותנו קדימה. וטוב שכך.

מקורות

נרדי, רבקה 2007 נשים חסרות מנוח, שיח נשים על דרכן לשוויון, חיפה: פרדס.

2003 וגיות בסערה, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, קו אדום.

Jeffers Susan 1999 I am Okay, You're a Brat: setting the priorities strait and freeing you from the guilt and mad myths of parenthood. Los Angeles: Renaissance Books.

יחסים פרדוקסאליים: עתיד יחסי אנוש במציאות החברה הערבית

ד"ר דליה פדילי
מרצה לאנגלית, דיקנית הסטודנטים ועוזרת ראש מכללת אל-קאסמי

נשים ערביות בישראל חצויות בין עולמות. הן למדו להיות ביקורתיות לגבי המוסכמות, שמגבילות את הגדרת זהותן האנושית, אבל רוצות מאוד לשמור על המסגרות המשפחתיות. הן כמהות להשתלב בחברה הישראלית המודרנית כנשים חופשיות אך מגלות שהן נחסמות בגלל חוסר השוויון בהזדמנויות וסטריאוטיפים.

בעבר הרחוק האישה ידעה בדיוק מה תפקידה: היא הייתה אחראית על משק הבית, על הילדים. האישה פעם לא שאלה את עצמה 'מי אניי' סבתי, כמו האישה בחברה השבטית לא שאלה את עצמה 'מי אניי' לאימא שלי כבר היה מותר לחשוב על לחלום. אני כבר חולמת, מגדירה את חלומותיי ומגשימה אותם. לבתי כבר יהיה קשה יותר. העולם של פעם היה בנוי ממסגרות חברתיות מאוד ברורות. האישה האידיאלית הייתה צייתנית, אישה שידעה שהיא לא צריכה לטרוח על הפרנסה כי הגבר יזאג לה. בעולם החדש יש חלופות ואפשרויות ויש להגדיר את עצמנו מחדש. יש אפשרות להישאר בעולם ההוא ולהשלים איתו. אני לא הייתי רוצה להישאר בעולם ההוא אך גם לא הייתי רוצה לחיות בעולם החדש. אני רוצה לחבר את שני העולמות. הפמיניסטיות יצרו תמונה של האישה התוקפנית. אני רוצה לחיות בעולם שיש בו שוויון, שלם שבו האישה מנהלת את עצמה. אני רואה תפקיד מרכזי בקידום הנשים בכישות השכלה.

נשים ערביות בישראל חצויות בין עולמות. מחד, הן למדו להיות ביקורתיות לגבי המוסכמות, שמגבילות את הגדרת זהותן האנושית, אבל רוצות מאוד לשמור על המסגרות המשפחתיות ועל תחושת השייכות והביטחון שהן יוצרות. מצד שני, הן כמהות להשתלבות בחברה הישראלית המודרנית כנשים חופשיות, אך מגלות שהן נחסמות בגלל חוסר השוויון בהזדמנויות וסטריאוטיפים שיש לחברה היהודית על ערבים בכלל, ונשים ערביות בפרט.

גם הגברים חיים כיום במשבר של הגדרה עצמית. קשה לגבר לדעת ממגדל השן שבו הוא חי ולראות אישה שהתפתחה, גברים ערבים בחברה הישראלית מודעים לקיום של הנשים בין עולמות, ולכך שתחושת היותן מיעוט היא כפולה. הם יכולים להתנחם במעמדם האיתן בתוך החברה שלהם.

גברים כנשים פיתחו את המודעות למשבר והמודעות למציאות. למרות זאת היחסים בין "הגבר הערבי החדש" וה"אישה הערבית החדשה" רחוקים מלהיות פשוטים, כי התרחקו מההגדרות המסורתיות של גבריות ונשיות אבל עדיין לא החל תהליך מובנה ושיטתי של הגדרה מחדש.

מה שנדרש, וזו לדעתי אחריותם של נשים וגברים כאחד, אבל גם אחריותה של מנהיגות חברתית ברורה, הוא לעצב תהליכי שינוי חברתי מובנים שיפתחו הזן אנושי. תהליכים אלו יתחילו קודם כל בהגדרה מחודשת של תפקידים מגדריים בחברה הערבית. הם יכולים להתנהל דרך מוסדות חינוך ומסגרות תרבותיות שונות שייקחו על עצמם אחריות מעין זו.

אני מסכמת בזה כי נקודת המוצא של תהליכי פיתוח ההון האנושי חייבת להיות הגדרה מחדש של הזהות והתפקידים המגדריים שיסייעו בעיצוב הונאני ושוויוני של יחסי גברים ונשים בחברה הערבית. רק אם יחסים אלה יוגדרו יוכלו נשים וגברים לשתף פעולה למען קידמה חברתית. יש חשיבות בפיתוח מנהיגות נשים ושיח נשי בכדי ליצור הגדרה עצמית חדשה בחברה הערבית, שמצויה במשבר פוליטי עולמי ולאו דווקא אישי. אני רואה קושי באפשרות לאזן בין החברה המסורתית במדינות הפוליטית חברתית בארץ. אני מנהלת את עצמי כאזרחית העולם.

זהות גברית במשפחה הערבית: פיצול לעומת גיבוש

ד"ר סמיר זועבי
מרצה במכללת אל-קאסמי ובאוניברסיטת חיפה

כמי שגדל בחברה מסורתית ובבית דתי ומשתתף גם בחברה המודרנית יש לי פיצול אישיות. איך הרקע הפרדוקסאלי משפיע על חיי היום-יום שלי? התמונה מבחינתי היא מסובכת ואני חייב לשנות את התנהגותי, בהתאם למסגרת.

אני מבקש לדבר על מקומו של הגבר בחברה הערבית מנקודת מבט אישית. מי אני? איך אני בעבודה? באוניברסיטה? ברחוב? במקום העבודה? מה מאפיין את התנהגותי? אני בפיצול אישיות. גדלתי בבית מסורתי שנוטה להיות דתי. אנו תוצר של הממסד המוסלמי הדתי. מצד שני 80% מהזמן אני מבלה בתוך החברה המודרנית ומשתמש באמצעים הטכנולוגיים המודרניים. ומבחינתי זה פרדוקס. יש יצרים, דחפים שיגעונות שקשה לי לשלוט בהם. הפרדוקסים שבהם אני חי הם מנוגדים. ביום-יום אני חייב לשנות כל הזמן את התנהגותי. איך כל התכונות האלה מתגלמות בכל דבר - ערבי, מוסלמי, בחברה המודרנית? התמונה מבחינתי היא מסובכת ואני חייב לשנות משהו בהתנהגותי. בניתוח של מצבי אני מבחין בשלושה דברים עיקריים: ההתנהגות הקשורה לבית, זו הקשורה לדת וזו הקשורה למקום העבודה. אני קם בבוקר מנסה לעזור לאשתי, להכין אוכל לילדים. בתוכי אני עדיין רואה בזה את תפקיד האישה... אני עובד על עצמי כדי להקטין את הסירוב הפנימי שלי. כשאני יוצא לעבודה אני שם מסכות שונות. מול איש הדת אני אומר "סלם עליכום", עם הרבה כבוד. מול המנהל והקולגות במכללה אני שם מסכה אחרת. שם אני יכול לומר "אהלן" וצריך לשים גבולות. לא פעם אני צריך להוריד את הראש כדי שלא אחטא ביחסי לדת. וכשאני מרצה באוניברסיטת חיפה אני שוב במסכה אחרת. שם אני יכול לומר פשוט "שלום" ולנהל יחסים פתוחים יותר עם הסטודנטים שלי. אני כל הזמן מתנהג בהתאם לחברה שבה אני נמצא. השילוב מאפשר לי לשמור את הצד המוסלמי, דתי, ביחד עם החיים המודרניים.

מה באמת רוצה הגבר?

ד"ר גלעד פדבה
חוקר תרבות, קולנוע ומיניות, מכללת בית ברל ואוניברסיטת תל אביב

הגבר רוצה פינוק, להסיר מעצמו את מסיכת העוצמה וחליפת הכוחנות. הגבר רוצה גוף המורכב מסך כל חלקיו, על הצלחותיו ואכזבותיו, וכל פלאיו וגם פגמיו. הגבר רוצה לבכות, להניח לדמעות לשטוף את הייאוש הקיומי. הגבר אינו יכול לבכות בגלל הכבוד. בגלל העדה. בגלל העיר. בגלל הכפר. בגלל המגזר. בגלל התרבות. בגלל ההיסטוריה. בגלל הפוליטיקה. בגלל החברה. בגלל עצמך. הגבר רוצה לקוות ולהאמין. הגבר רוצה יותר מסתם ממון, מישרה ומין.

הגבר רוצה רק דבר אחד.

האומנם?

הגבר רוצה פינוק

הגבר רוצה יד מרגיעה וכתף להישען עליה. הגבר רוצה להסיר מעצמו את מסיכת העוצמה וחליפת הכוחנות. הגבר רוצה לפשוט את המדים של האלימות. הגבר רוצה להישאר עירום מכל הלחצים והתביעות, משחקי-הכבוד והתחרויות. הגבר רוצה להתפנק בזרועות החברות התמימה והחיוך המאמין ולשון האוהבים.

הגבר רוצה להתפנק בחיק זיכרונותיו ואהבותיו, לתת לעצמו מנוח מהמרוץ האינסופי סביב זנבו. הגבר רוצה להתפנק בדמיונו במקום אחר בו גבריות היא לא משהו שצריך להוכיח כל הזמן. מקום בו אתה גבר מכיוון שאתה מרגיש ככה ואתה לא צריך להסביר או להסתיר או להתנצל או להרביץ. מקום בו אתה יכול להתפנק במסע אמיתי אל עצמך ואל הזולת, אל הגבר שהיית כשמלאו לך 14 והגבר שאתה בגיל 21 והגבר שתהייה בגיל 35 והגבר החכם בעל-הניסיון בן ה-70.

הגבר רוצה גוף מושלם

הגבר רוצה גוף שהוא שלם איתו, שהוא חי בתוכו, שהוא אוהב ומכבד. הגבר רוצה גוף מעורר התפעלות. קודם כל בעיני עצמו, על שהצליח להבין למה גופו מסוגל, היכן הוא נכשל, כמה יופי טמון בו ועם איזו שטיפת-מוח תקשורתית צריך להתמודד הגוף (גדול מדי, קטן מדי, בהיר מדי, כהה מדי, חלק מדי, שעיר מדי, צעיר מדי, מבוגר מדי, מפותח מדי, מוזנח מדי).

הגבר רוצה גוף המורכב מסך כל חלקיו, על הצלחותיו ואכזבותיו, וכל פלאיו וגם פגמיו. הגבר רוצה גוף שאינו ראוי לנזיפה, גוף שמתקבל באהבה, קודם כל על-ידיו. גוף שחי את חייו. גוף שאין בו בושה והכחשה. גוף שאינו טעון הוכחה. גוף שהוא רק שלך, גוף שנשאר תמיד איתך, בשמחתך ובבדידותך, גוף שיודע למה הגבר זקוק ומה האיש צריך ומה האישה צריכה. גוף שלא מתמכר לנעוריו. גוף הנמצא כל הזמן בצמיחה. גוף שאינך שונא, וגוף שאינך קונה. גוף שאינך גוזל. גוף נותן. גוף מקבל. הגוף שלך.

הגבר רוצה יותר

הגבר רוצה משהו יותר גדול. משהו יותר חזק מהמרוץ האינסופי אחרי כסף, מכונית, דירה, שררה, דהרה, יוהרה, תענוגות הגוף. האפשרות לעוף. לרחף מעל הדרישות האינסופיות מעצמך, מהעובד שלך, מהבוס שלך, מבן זוגך, מבת זוגך, ממשפחתך, מסביבתך. להתעלות אל מעבר להשוואות, למי יש יותר ולמי יש פחות, מי הרוויח ומי הפסיד, ומי משלם את המחיר תמיד.

הגבר רוצה יותר מפחד, יותר מסתם הרפתקה. יותר מסתם אשליה מתוקה. הגבר רוצה יותר מעצמו: לבדוק איפה צדק ואיפה חטא, ממי הוא גזל ולמי העניק, ולמה לפעמים הכל כל-כך מחניק.

הגבר רוצה חיבוק

הגבר רוצה להתערסל בזרועות מי שאוהבת או אוהב אותו. לקבל מילה טובה וליטוף של מילות נחמה. הגבר רוצה לפרוק את חולשותיו, להניח ראשו בחיק אוהב ומבין. הגבר רוצה להתחבק עם הצלחותיו וכישלונותיו, יתרונותיו וחסרונותיו. הגבר רוצה חיבוק של השלמה, של קבלת עצמו כפי שהוא ושל מוכנות לתקן מה שנשבר בתוכו. חיבוק של הוקרה. חיבוק של תקווה. חיבוק של אהבה. גם לעצמו, גם לסביבה. הגבר רוצה מילה טובה.

הגבר רוצה להתחבק עם האתמול, אך להיות מסוגל לשכוח את העבר. לזכור את שורשיו. הגבר רוצה להתחבק עם מה שישאיר אחריו, עם התשוקות שלא יגשים בחייו, עם העולם הפותח שעריו, עם הדור הבא בעקבותיו, עם הדור שהלך ולא שב. הגבר רוצה חיבוק עכשיו.

הגבר רוצה לבכות

הגבר רוצה לפרוק את כאביו, להניח לדמעות לשטוף את הייאוש הקיומי, הקשיים היומיומיים, הצער, האכזבה, האיסורים והייסורים, החרדות והמצוקות. הגבר רוצה לבכות ואינו יכול.

הגבר רוצה לבכות על ילדיו המתבגרים, על חוצפתם ועל נועזותם, על גדילתם ועל פריחתם, על שגשוגם ורעננותם, על נעוריהם ועל זקנתו, על זקנתם ועל נעוריו. הגבר רוצה לבכות עכשיו על הגוף הבוגד והיופי המתכלה והוריו וילדיו. הגבר רוצה לבכות ואינו יכול.

הגבר רוצה לבכות על האפליה והכיבוש, על האלימות המיותרת, על העוול החברתי ואי-הצדק הכלכלי, על האבטלה ועל הנזענות, על השחיתות ועל האכזריות, על השליטה ועל השיטה ועל השחיטה. הגבר רוצה לבכות ואינו יכול.

למה הגבר אינו יכול לבכות?

בגלל הכבוד. בגלל העדה. בגלל העיר. בגלל הכפר. בגלל המגזר. בגלל התרבות. בגלל ההיסטוריה. בגלל הפוליטיקה. בגלל החברה. בגלל עצמך.

בגלל החשש מה יגידו. בגלל החשש מה יספרו עליך. בגלל החשש לאבד שליטה. בגלל החשש מעצמך.

בגלל הבלבול בין להתבכיין ובין לבכות, בין רגשנות ובין רגש, בגלל הבלבול שלך עם עצמך.

אז מה רוצה הגבר?

הגבר רוצה לקוות ולהאמין. הגבר רוצה יותר מסתם ממון, מישרה ומין.

הגבר רוצה פינוק וחיבוק. הבנה והשלמה. יותר חום. יותר קירבה. יותר הבנה. יותר אהבה. הרבה יותר תקווה. נאווה במי שאתה מבלי להשפיל את זולתך. להכיר באחריות על גופך. להשלים עם עצמך. לאהוב את מי שמשתקף במראה מולך. לעטוף את כולך. לזכור שאתה לא חייב ושהיא לא מוכרחה. לא לשכוח את הטעם והרגש, התמימות והמבוכה (כן, גם היא שלך).

לדעת גבר, לדעת אישה. לדעת את עצמך.

הבניית נשיות וגבריות במרחב הציבורי

שלומית ליר
חוקרת תרבות באוניברסיטת תל אביב, חברה ב"אחותי"

בחינה של המרחב הציבורי וההבניה הסטריאוטיפית של הנשיות והגבריות שהוא מייצר היא נתיב חשוב והכרחי בדרך להגשמה עצמית בספרה הפרטית והחברתית. גם גברים סובלים מהאופן שבו המרחב הציבורי מבנה את דמותם. הם נחשפים מגיל צעיר למסר שאסור להם להפגין את רגשותיהם, שעליהם להתנתק מיחסיהם עם אימם, שעליהם להיות נוקשים, לוחמים. המחיר הוא כבד וכרוך בדיכאון סמוי ובאלימות

חופש אישי מחד ורצון להיות חלק מקהילה, הם מהערכים המשותפים לרבים מאיתנו: הרצון לנתב את גורלנו, להיות מסוגלים להביא את היכולות הטמונות בנו, נשים וגברים, למיצויים תוך אינטראקציה והשפעה על העולם סביבנו. המימוש העצמי אינו יכול להתרחש במרחב אטום. כיצוו יש אנושיים אנחנו חלק מחברה והיא מתקיימת בנו. לוקח לעיתים זמן להבין את רמת האינטראקציה וההשפעה של המרחב הציבורי עלינו מחד ואת המחויבות שלנו לאתגר את המרחב הזה ו"ללמדו" להכיר בנו.

לאינטראקציה זאת כיוונה החוקרת והפעילה החברתית ויקי שירן ז"ל, באמרה "האישי הוא הפוליטי". שכן, החיים האישיים, החוויות והידע הפרטיים רלוונטיים להחלטות ומהלכים חברתיים ברמה הקולקטיבית-ציבורית. מאידך, יש לזכור גם ש"הפוליטי הוא האישי", כלומר חוויות החיים הפרסונאליות שלנו צריכות לשמש אותנו כדי לאתגר את המערכת הפוליטית.

ההשגות ש"האישי הוא הפוליטי" ו"הפוליטי הוא האישי", צריכות להזכיר לנו שגם בחברה הדמוקרטית, בה אנו חיים - אפשרויות המימוש העצמי שלנו מוגבלות על ידי הבניות חברתיות. יש להתבונן בהן, לחשוף אותן, להתריס ולאתגר אותן בצורות חשיבה ידידותיות יותר, שמאפשרות דיאלוג כנה, שוויון אמיתי והגשמה אישית.

מרחב ציבורי הוא מרחב הפתוח לכולם, מתוקף היותו שייך לציבור. מרחבים ציבוריים אינם רק מקומות פיזיים הפתוחים לקהל הרחב, אלא גם ובעיקר אמצעי תקשורת: לוחות מודעות, עיתונים, רדיו, טלוויזיה, ספרים, חדרים וכל מקום נוסף שבו מתקיים שיח ציבורי. לכל אחת ואחד יש את הזכות להימצא בו, בלי שהדבר יימנע בשל מאפייני מין, גזע ודת.

מה שנתפס כמציאות מוצקה הוא תולדה של דפוסי התנהגות ואינטראקציות חברתיות. המרחב הציבורי הוא המקום המאפשר לעצב את המציאות על ידי אינטראקציה של חברים בתרבות או בחברה. מרחב זה אחראי על הבניית המציאות על רבדיה השונים. מאחר והמרחב הציבורי הוא המקום שבו מתאפשרים אינטראקציה, שיח, התפתחות ושינוי בקונטקסט חברתי, זהו מרחב בעל פוטנציאל מעצים המאפשר להשפיע על דעת הקהל. אלא שמבט על המרחב הציבורי, כפי שהוא בא לידי ביטוי באמצעי תקשורת שונים, מגלה שמדובר במרחב המבנה את הנשיות והגבריות בצורה שפוגעת בשני המינים, ומובילה לתוצאות שליליות עבור שניהם.

בדברי אבחן שתי הבניות שכיחות לנשיות ולגבריות. כאשר אנו בוחנות הבניות שכיחות של הנשיות, אם באמצעות סיפורים, אגדות, סרטים, ספרי לימוד, פרסומות וכדומה, אנו מגלות

שהחברה המערבית, המושפעת במידה רבה, כפי שמציינת נעמי וולף, על ידי מובילי דעה שהינם בעלי אינטרסים כלכליים, מבנה את הנשיות. הם מסמנים לאישה שכדי להתקבל, לקחת חלק במרחב הציבורי, עליה לענות על אידיאל היופי, אידיאל הרזון ותסמונת סינדרלה. כלומר עליה להיות יפה באופן מושלם, רזה בצורה יוצאת דופן וצעירה. מומלץ גם מאוד שתהיה פסיבית ותיתן לגבר "הנסיך" שיציל את חייה ויגאל אותה משממונה, כפי שמציינת קולט דאולינג בספרה "תסביך סנדרלה". נשים רבות, גם כאלו שסיימו לימודים אוניברסיטאיים, אינן מממשות את הפוטנציאל שלהן. לעיתים, גם אם הצטיינו בעבר בלימודים או בקריירה, מעדיפות נשים עם נישואיהן לוותר על לקיחת חלק במרחב הציבורי, להישאר בבית או לעבוד בעבודה שאינה מאפשרת להן לממש את כישוריהן.

מסרים אלה מועברים אלינו מדי יום לעיתים רק ברמז, כמו למשל באופן שבו מוצגת דמותה של האישה לעומת זו של הגבר. הם חודרים לתת-מודע ומשפיעים, כפי שמראים מחקרים רבים על הישגיהן של נשים ומידת הנכונות שלהן לקחת חלק ולהשפיע במרחב הציבורי.

גם גברים סובלים מהאופן שבו המרחב הציבורי מבנה את דמותם. הם נחשפים מגיל צעיר, כפי שמראה טרנס ריל בספרו "אני לא רוצה לדבר על זה" למסר שאסור להם להפגין את רגשותיהם, שעליהם להתנתק מיחסיהם עם אימם, שעליהם להיות נוקשים, לוחמים. מסר זה המועבר בעצמה בסרטי גיבורים, דוגמת רמבו, משחקי ילדים, פרסומות, ספרים ועוד, מסייע אמנם לגברים להגיע להישגים רבים, אולם מחירו כבד מנשוא. ריל מדבר על המחיר שבא לידי ביטוי בדיכאון סמוי ובאלימות. הוא מצביע על כך שכ-93% מיושבי הכלא בארה"ב הם גברים, שגברים משתמשים ביותר סמים ואלכוהול מנשים ומביא סיפורים רבים של גברים, המגלים בגיל מאוחר את הקושי העצום שיש להם להיפתח ולייצר יחסי זיקה עם סביבתם.

יחס היררכי של כיבוש וניצול כלפי הסביבה הוא דבר נלמד. הוא משפיע על נשים רבות הסובלות מאלימות גברית, משפיע על הסביבה הנתפסת כיעד כיבוש וניצול נוסף וגם משפיע על הגברים עצמם, בהותירו חלל לא ממומש בפנימיותם.

כדי לייצר שינוי נדרשת בחינה מחודשת של ההבניות החברתיות הסמויות: כיצד אנו כחברה מחנכים נערות ונערים, כיצד נוכל לחנך וללמד בדרך שתאפשר חופש אמיתי ותפתח קהילה הבנויה על ערכים של הדדיות, דאגה אנושית ושמירה על הסביבה.

מושב 54

שולמית סהלו
סגנית ראש העיר קרית-גת
ועוד שלוש נשים במועצות ערים -
ההישג של העולות מאתיופיה

הבחירות לרשויות המקומיות
מזווית של נשים

הבחירות לרשויות המקומיות מזווית של נשים

מושב 54

18 באוגוסט, 2008

גני תקווה (מרכז הבמה)

ברכות:

ליה שמטוב, יו"ר הועדה לקידום מעמד האישה בכנסת

ח"כ נדיה חילו

ראלף הקסל, מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

הצגת עמדות:

לקראת הבחירות המוניציפאליות - מנהל נשים בכל עיר

יעל גרמן, ראש העיר הרצליה

מינהל נשים בעיני ראש עיר-נבר

יעקב סבו, מועמד לראשות העיר קרית-אונו

מה בין מועצת נשים למנהל נשים?

חדוה יחזקאלי, מועמדת לראשות העיר חדרה

להבליט או להסתיר את המין של המתמודד/ת בקמפיין?

איריס אברהם, ראש העיר גבעתיים לשעבר

האם יש לאישה בראשות עיר יתרון בקידום החינוך?

ננה חן, מועמדות לראשות העיר אור-יהודה

הרחבת שירותי החינוך לטובת הילדים ולהעצמת הנשים

מלי פינטו, מועמדת לראשות מועצת גני תקווה

מנחה

ליאת ארבל, יועצת לפיתוח עסקי

מינהל נשים בעיני ראש עיר-גבר

יעקב סבו
מועמד לראשות העיר קרית אונו

שני גורמים חייבים לחבור כדי לאפשר הקמת מינהל נשים: הראשון הוא שיהיה מי שייקח על עצמו את האחריות לתכנון ומימוש הרעיון, והשני הוא מחויבות של ראש עיר שמטיל את כובד משקלו על הנושא.
אני מקווה שבעוד זמן לא רב נוכל להיפגש פה, ולספר על מודל ייחודי של מינהל נשים, שהפך לחלק מהשרות שנותנת הרשות המקומית לתושביה.

ראשית אני רוצה לברך את ליאת ארבל על האירוע היפה. מאז שפגשתי את ליאת אני לא מפסיק להתפעל מהנחישות, הכוח, היצירתיות, היוזמה והחזון שהיא מציגה, שנקווה שיהפוך למציאות. האירוע של היום הוא עוד ביטוי לנושא ייצוג נשים, שהולך וצובר תאוצה ותופס מקום חשוב בסדר היום הציבורי לקראת הבחירות הקרבות. אני מתמודד לראשות עיריית קריית אונו, שפעם הייתה עיר מובילה בכל התחומים. מאז השתנו דברים, ההובלה עברה לערים אחרות, ואחת מהן היא הרצלייה, שבה פועל מינהל נשים ראשון מסוגו. מינהל הנשים בהרצלייה מתמקד במתן יעוץ משפטי פרטני, אבל מינהל נשים כפי שאני רואה אותו צריך להיות רחב ומגוון בהרבה. הנושא הזה מספק לנו עוד הזדמנות להיות עיר חלוצה, מובילה, שמתווה דרך ומייצרת מודלים שייושמו בכל הארץ. מינהל נשים, ובמקרה שלנו מינהל נשים אזורי, צריך להיות גוף שמקדם ודוחף את נושא מעמד האישה, שמעורב בכלל ענייני העיר ומייצג את עמדתן של תושבות העיר - בחינוך, בתכנון, בתרבות, בחזות העיר, באיכות הסביבה ועוד. מינהל נשים צריך להיות יוזם של פעילויות המקדמות את רווחתן של נשים, להגדיר בעיות ולעקוב אחר הפתרונות, ובסוף בסוף, גם לספק שירות פרטני לבעיות של נשים במצוקה, נשים חד הוריות ובעיות ייחודיות לנשים. שני גורמים חייבים לחבור כדי לאפשר הקמת מינהל נשים: הראשון הוא שיהיה מי שייקח על עצמו את האחריות לתכנון ומימוש הרעיון, והשני הוא מחויבות של ראש עיר שמטיל את כובד משקלו על הנושא. באזור שלנו, בקעת אונו, שמשופע בנשים מצוינות, כמו ליאת, ננה חן, מלי פינטו ואחרות שחלקן נמצאות פה הערב - אני מאמין שתהיה מי שתיקח את האתגר. את ההבטחה לגיבוי מצד ראש העיר, אני מבטיח פה. במידה ואצליח להיבחר קריית אונו תירתם להובלת הרעיון, בתקווה להיענות מצד רשויות אחרות, אך גם בלעדיה. אני מקווה שבעוד זמן לא רב נוכל להיפגש פה, ולספר על מודל ייחודי של מינהל נשים, שהפך לחלק מהשרות שנותנת הרשות המקומית לתושביה, לחשוב על הגברת הפעילות ועל העתקת המודל לאזורים נוספים. אני מקווה שאז לא אהיה הגבר היחיד בפאנל, ושראשי רשויות נוספים יגיעו לשמוע ולעשות.

קהל באולם הכניסה

מה בין מועצת נשים למינהל נשים?

חדווה יחזקאלי
חברת מועצת העיר חדרה, מועמדת לראשות העיר

מטרתן המרכזית של מועצת נשים ומינהל נשים ברשות מקומית דומה: קידום מעמד האישה, תוך מתן הזדמנות שווה לנשים וטיפוח הצרכים שלה בקהילה.
מועצת הנשים שהוקמה בחדרה הפכה במהרה להיות כבולה בידי ראש העיר ולכלי המשרת את צרכי היחצ"נות שלו. יו"ר מועצת הנשים נכנעה לדרישתו וסילקה את מייסדות המועצה, כדי שראש העיר ייתן את ההקצבה המגיעה לה על פי חוק.

מועצת נשים היא גוף שאמור להיות דומה למינהל נשים: גוף בלתי תלוי, אוטונומי, מתוקצב. מטרתו הבסיסית היא קידום מעמד האישה והגנה על זכויותיה, במגוון תחומים. מי ייתן וכל הערים יקימו ויפתחו מינהל שכזה לטובת הנשים לקידומן ולהעצמתן, כפי שקרה בהרצליה בזכות יעל גרמן, האישה בראשות העיר.

לפני כעשר שנים, במסגרת פעילותי הציבורית, לפני שהייתי לחברת מועצת העיר, חשתי כי אנו הנשים נדחקות לשולי הזירה הפוליטית, למרות שאנו מעורבות במידה מרחיקת לכת בעשייה ציבורית על כל גווניה.

בעיר חדרה כ-60 ארגונים וולנטרים, וראו זה פלא, כולם מנוהלים על ידי נשים בהתנדבות מלאה. נשים שלא ביקשו תמורה כספית ולא כוח פוליטי. הן פעלו למען רווחת הציבור, מתוך אידיאל אמיתי, מתוך רצון לתרום.

באותה תקופה התקיימו בחירות לראשות העיר, אליהן הצטרפתי כמעט ברגע האחרון וזכיתי להיות הסיעה הכי גדולה בעירייה, בעלת שלושה מנדטים.

מייד חברתי ליו"ר נעמ"ת, שגם היא הפכה להיות חברת מועצת עיר והחלטנו ביחד להקים מועצת נשים בעיר. לא היה לנו שמץ של מושג איך להקים וכיצד ולכן, נסענו ברחבי הארץ כדי ללמוד איך מקימים מועצת נשים, מהן מטרותיה וכיצד נעצים את מעמד האישה. ואכן, במסגרת הביקורים שערכנו בבאר שבע, בחיפה, בשפרעם ואפילו בדבוריה, למדנו והקמנו את מועצת הנשים הראשונה בעיר חדרה, ליד ראש העיר דאז, ישראל סדן.

בדברי ברכתו, ביום פתיחת מועצת הנשים, הודיע סדן שמועצת הנשים הוקמה החדות לו וכי יו"ר המועצה תפעל לצידו ולמעשה תשרת את הנשים דרכו. זו הייתה אמירה תמוהה. אך, מאחר וידעתי כי זה הזמן לשמור על דמעת אלחוט, כדי לקדם את המטרה, המשכתי הלאה ודאגתי לקיים את מטרות מועצת הנשים, כפי שבאו לידי ביטוי בהחלטות שקיבלנו:

1. קידום מעמד האישה בעיר, תוך מתן הזדמנות שווה לנשים וטיפוח הצרכים שלה בקהילה.
2. מועצת הנשים תהיה פורום שבו תיוצגנה נשים ממגזרים ומארגונים שונים בעיר.
3. מועצת הנשים תהיה גוף מייעץ לראש העיר ותגבש תוכנית עבודה שנתית בעיר.
4. מועצת נשים תשמש מטריית-על לכלל הפעילות הקשורות לנשים, לרווחתן ולזכויותיהן, ובכלל זה הכרה בהוצאות של המשפחה העובדת לשם ייצור הכנסות, הרחבת רשת מעונות יום בחינם, טיפול באלימות במשפחה, מניעת אפליית נשים בסוגיות משפטיות, דתיות ופוליטיות, שילוב נשים בעבודה ועוד.

ואכן, מועצת הנשים החלה לפעול בעיר חדרה בתחומי בריאות האישה, רווחה, חינוך, ספורט ובשיפור תדמית העיר. הוקמה ועדת אירועים ונפתח מועדון נשות עסקים, בשיתוף עם מועצת נשים, כל אלו בחסות ובתמיכת ראש העיר. אך, התברר כי למרבה הצער, מועצת הנשים הייתה כבולה בידי ראש העיר. גם כאשר המועצה הפכה להיות סטאטוטורית, היא לא תוקצבה על ידי ראש העיר

והפעילות לא הייתה יכולה להתפתח כראוי והתגלתה מתחילת הדרך כחובבנית.

ייצוגן של הנשים מהשכונות היה צריך לעבור הליך ביקורת של ראש העיר. אי-אפשר היה להשתחרר מחסותו ומהמעורבות שלו על כל צעד ושעל. לכן גם לא נעשו פעולות יזומות, כמו הצטרפות למאבקים ציבוריים, למען פתיחת צהרונים לטובת ילדי נשים עובדות, לא היה תקציב לארגון השתלמויות בסוגיות מגדריות לנשים במוסדות החינוך וכך גם בתחום הספורט הנשי. נמנע מאיתנו להתערב במקרים בהם הופלו נשים במקומות עבודה. וכן שירותי הרווחה מנעו מאיתנו להגיש סיוע לנשים נזקקות. מובן שפעילות למען השוואת תנאי השכר של נשים העובדות בעירייה - הייתה הס מלהזכיר. ועוד ועוד. מועצת הנשים הפכה להיות עלה התאנה של ראש העיר והסתפקה בארגון טיולים והרצאות לנשים.

הסבתי את תשומת ליבן של חברותי למועצת הנשים כי משרד הפנים מתקצב מועצות נשים ויש סעיף תקציבי מיוחד לטובת מעמד האישה. שאלתי מדוע אנו לא מקבלות את ההקצבה שמגיעה לנו על פי חוק, כולל מתן שירותי מזכירה, שתשב באופן קבוע במשרד שיוקצה לצורכי עבודה שוטפת. ראש העיר סירב להיענות לתביעותינו.

מבירור שערכנו התברר כי ראש העיר קבע קטגוריות כי מאחר וחדוה יחזקאלי ואתי מימון, משמשות כחברות מועצה באופוזיציה ומשמשות פעילות במועצת נשים, אין הוא מוכן לתקצב את מועצת הנשים ולהעניק לה את התנאים הנדרשים לפעילותה. הוא דרש את סילוקן מהמועצה כתנאי להעברת התקציב למועצת הנשים. כצפוי, נכנעה יו"ר מועצת הנשים לדרישתו והורתה לנו לעזוב את מועצת הנשים, כדי שהיא תוכל לקבל את ההקצבה. השיחות הרבות שניהלנו איתה לא הועילו והיא הסבירה לנו במילים אלו: "אני צריכה להיות חכמה ולא צודקת". מיותר לציין כי התנהגותה של יושבת הראש מוכיחה פעם אחר פעם כי נשים אינן יודעות לעמוד על זכויותיהן ועל האג'נדה שלהן. הן נכנעות לשליטה ולהתערבות הגברית וממשיכות לתלות עיניים מעריצות בפוליטיקאים, מתוך תקווה שיעשו עמן חסד ויתנו להן תפקידון, אשר בהכרח ישרת את מערכת יחסי הציבור שלהן...

עד היום מועצת נשים אכן מתוקצבת מכוח החוק בעיריית חדרה ומתנהלת באופן מינורי, כאשר מאחורי פעילות המועצה עומד ראש העיר, שעל פיו יישק דבר והוא המכוון את ההתנהלות. נשות מועצת הנשים עומדות דום למרותו.

בלטו בהעדרן

מי שקיווה שהבחירות המוניציפליות יהיו שייכות לנשים, התבדה. בגדול

מהפכה? הצחקתם אותם. את הגברים, זאת אומרת. שום מהפכה לא קרתה ושום כוח נשי לא התפרץ בבחירות המוניציפליות, לא בסיבוב הראשון וכנראה שגם לא בשני. משרד הפנים עוד לא גמר לסכם את התוצאות, אבל מבריקה שערכנו בעשר ערים גדולות בישראל עולה תמונת עגומה. אם בקרנציה הקודמת היו במועצות המקומיות בתל אביב, ירושלים, חיפה, באר שבע, הרדה, נתניה, חולון, ראשון לציון, פתח תקוה והרצליה 43 נשים, הרי שבקרנציה החדשה מספרן זהה - 43 נשים (שתיים מהן ראשי עיר שכבר כיהנו, יעל גרמן בהרצליה ומרים פיירברג בנתניה). מספר הגברים שנבחרו למועצות הללו גדול ביותר מפי חמישה - 235.

התחויות היו אופטימיות. הקמפיינים ניסו לעורר את הבחירות הדרומות בצילומים צבעוניים של נשים, פנים חרשות ורעננות שיביאו לשינוי. המציאות, התברר, הרבה פחות זוהרת. ייתכן שהבעיה מתחילה במספר המועמדות הנמוך: מתוך סך כל המתמודדים בבחירות האחרונות למועצות רק כ-15% היו נשים.

למה לא עומד מספר הנשים המועמדות ביחס ישר למספרן באוכלוסייה (יותר מ-50%)? "זאת מחויבות מאוד קשה", מלינה שולה קרקוב משהם, יועצת ראש המועצה למעמד האשה. "להחזיק תיקים, לכנס ועדות, לבוא לישיבות פעם בשבוע בשמונה בערב. פעם בחודש לישיבת הנהלה, ישיבות מליאה, ואם את מחזיקה תיק או שניים יש גם ועדות לנהל. זה הרבה עבודה, והכל בהתנדבות. מי שרוצה להיכנס לחיים הפוליטיים צריכה להשקיע בעבודה ציבורית, וכשאין לך תמיכה בבית ויש לך ילדים קטנים, זה בלתי אפשרי". ולמה לגברים זה אפשרי?

"שום דבר לא נעשה בחינם. לגברים יש תמיד איזה אינטרס פוליטי, כלכלי, או אנו. חשוב להם שרואים אותם בטרכז המסחרי ולוחצים להם ידיים או שכותבים עליהם בעיתון המקומי. חוץ מזה גברים גם בכה חוזרים הביתה בשמונה בערב והם כמעט בלתי רלוונטיים. אז ככה הם חוזרים ב-12 בלילה, מה כבר ההבדל?"

המקרה של חדוה יחזקאלי מחדרה אולי מלמד משהו על מצב הנשים בפוליטיקה המקומית. יחזקאלי התמודדה לראשות העיר מטעם הירוקים, אבל עשרה ימים לפני הבחירות היא חברה למתמודד אחר, תא"ל במיל' צביקה גנרלמן, בעקבות לחצים שהופעלו עליה. "אמרו לי שהוא מוביל בסקרים", היא אומרת, "ולכן יש לנו יותר סיכויים ביחד. ויתרתי לו. אבל הוא לא זכה. למועצה רצתי לבד וקיבלתי שני מנדטים. הבחירות האלו חשפו את מערומינו. הנשים בנסינה, בגלל השוביניזם ובגלל שאנשים לא הפנימו שנשים טובות יותר מגברים בכל תחום. הגברים רוצים שנהיה יפות, שקטות, ממושמעות ובעיקר שלא נעשה פוליטיקה".

יו"ר פרלמנט הנשים אסתר הרצוג מסכימה שהבחירות היו כישלון לנשים. "הבעיה הרבה יותר חמורה", היא אומרת, "אם לוקחים בחשבון גם את המועצות הערביות. אם במגזר היהודי הייצוג הנשי הוא קצת פחות מ-15%, בכל המגזר הערבי יש בסך הכל שתי נשים, במועצת העיר נצרת". איזשהו חישג קטן בכל זאת היה, היא מעידה: שלוש מגניות ראש עיר אתיופיות - בקרית גת, קרית מלאכי ורמלה.

אביבה לורי

חדוה יחזקאלי
חשפו את מערומינו

הארץ, אביבה לורי, 28.11.08

להבליט או להסתיר את המין של מתמודד/ת בקמפיין

איריס אברהם
מועמדת לראשות העיר גבעתיים, יועצת פוליטית

חודשים רבים אחרי הבחירות ראיתי רק את המשגים הפוליטיים שעשיתי במהלך הקמפיין. לקחתי, כמו כל אישה, אחריות מלאה על ההפסד וחשבתי שעלי לפרוש מהזירה הפוליטית ולפנות את המקום למישהו אחר - גבר. ההבנה שחלק גדול מההפסד שלי נבע מעצם היותי אישה, הגיעה רק בשלבים מאוחרים יותר.
היום אני יודעת שהכוח נמצא בהתמדה, צריך ללמוד לחגוג הצלחות ולדעת לקום מתבוסות, להמשיך ולפעול בנחישות - וההצלחה תגיע.

מספר מילות רקע:
התחלתי את הפעילות הפוליטית שלי בגיל מאוד צעיר. לאחר רצח רבין, בבחירות של שמעון פרס מול ביבי נתניהו, הייתי אחראית על פעילות המתנדבים ויילדי הנרות" שביקשו לסייע בבחירות. בגיל 27 פתחתי משרד עצמאי לאסטרטגיה פוליטית וקשרי ממשל. בגיל 29 נבחרתי לראשונה למועצת העיר גבעתיים כחברת מועצת עיר. בקדנציה השנייה התמניתי למ"מ ראש עיר; הייתי ראש עיר בפועל מספר חודשים עד הבחירות. היום אני יו"ר האופוזיציה ומועמדת לראשות העיר.

לצד העיסוק כבעלת עסק עצמאי, ממנו התפרנסתי, ופעילות פוליטית ברמה הארצית-מפלגתית וברמה המקומית, החלטתי שעליי להמשיך בלימודי תואר שני בניהול מערכות ציבוריות. הכשרתי את עצמי לתפקיד ציבורי בכיר וכיוונתי ליעד ראש העיר גבעתיים.

היום אני יודעת שהכוח נמצא בהתמדה, שצריך להמשיך ולבצע את הפעולות הנדרשות, ללמוד לחגוג הצלחות ולדעת לקום מתבוסות. לבדוק מחדש את התוכנית, להמשיך ולפעול בנחישות - וההצלחה תגיע.

האם להבליט או להסתיר את המין של המתמודד/ת בקמפיין?

לפני שאתייחס לשאלה, האם יש להדגיש את מין המועמדת בקמפיין, יש לטעמי להתבונן בשתי שאלות מהותיות - כיצד תופסות המתמודדות את ההשפעה של עצם היותן נשים על הצלחתן, ומה על נשים לעשות כדי לאפשר ליותר נשים לממש את יכולת ההיבחרות.

מחשבה שגויה, הרווחת בקרב נשים מצליחות רבות, אומרת שאין קשר בין בחירתן של נשים לתפקידים בכירים - פוליטיים או כלכליים - לעצם היותן נשים. מרבית הנשים המגיעות לעמדות בכירות יטענו שעצם היותה של המועמדת - מועמדת-אישה, אינה מעניינת או משפיעה על עצם הבחירה. זאת מתוך נקודת מוצא שֶלְפִיהָ כולם שווים, ומי שמצליחה ומגיעה - משמע שהיא פשוט הטובה והמתאימה ביותר לתפקיד. כלומר: מי שרוצה, מתאימה ותפעל נכון - גם תצליח.

כאשר אני מתבוננת בזירה הפוליטית ובוחנת את המציאות מתוך המשפט של "מי שרוצה, מתאימה ותפעל נכון, תצליח", אני רואה שלא כך הם פני הדברים. למעשה נשים רבות שסללו דרכן בעקשנות בתוך הסבך הפוליטי והגיעו לעמדה אותה זיהו כתקרת הזכוכית האישית שלהן, מצאו עצמן במקום שהתקרה התנפצה והתרסקה להן מעל לראשן. נכון הוא שהיום, בשונה מבעבר, יותר נשים מגיעות לעמדת זינוק המאפשרת להן להתמודד על

תפקידים בכירים בהם אוחזים לרוב גברים. הן מצוידות בהכשרה מקצועית מתאימה, מיומנות, ניסיון, בשלות, ידע ואינטליגנציה; הן מביאות איתן מצע נכון; הן יוצאות לקרב - להתמודדות שבסופה תידרש הכרעה.

הידד! יש שיגידו המהפכה הפמיניסטית הצליחה. נשים רבות מגיעות היום להתמודד על תפקידים בכירים ומשפיעים. שכן, כל מה שצריך זה להתמודד ולקחת חלק במשחק הפוליטי. עכשיו נדרשת הכרעתו של קולקטיב דמוקרטי שבכוח הרוב יבחר באדם הראוי והנכון ביותר לתפקיד. שוב תצוץ לה התפיסה הליברלית, הנוטה להאמין שהמין לא משנה אלא האדם שניצב בראש ובכישוריו לתפקיד. האם כך הוא?

טעות נפוצה נוספת מתקיימת בקרב המתמודדות עצמן, אלו שהפסידו במערכה וחושבות שהן עשו טעויות שנובעות מאסטרטגיה שגויה, יוהרה או נחיתות בכלים פוליטיים מנגנוניים. כל אישה שמצליחה להגיע לראש הפירמידה ולהתמודד במערכת הפוליטית על תפקיד מנהיגותי בכיר עשתה זאת לרוב באמצעות יכולותיה המקצועיים, בזכות מאפיינים של ניקיון כפיים, אחריות, מקצועיות וממלכתיות. העניין הוא שברגע שבוחנים את סיבות הכישלון או ההפסד של אותן נשים במערכה אנו מזהים סימנים המעידים על אפליה קבוצתית שורשית המתקיימת ביחסים בין גברים לנשים. נשים מופלות או מפסידות במערכות פוליטיות בגלל עצם היותן נשים. אנחנו חיים בחברה שוביניסטית, שמדירה נשים. אנו חיים בחברה שבה הרוב הגברי מודע לצורך להיות מעורב ובעל השפעה, בחברה בה נשים מעדיפות כחלק מהנורמה להתחבר לגברים הממלאים תפקיד במערכה מאשר לתמוך באישה.

בראש ובראשונה אנו זקוקים לשינוי הערכים שלנו כנשים. ברגע שנבחרת ציבור תצטרך לתת הסבר מניח את הדעת מדוע בחרה לתת קולה למועמד גבר במקום למועמדת אישה - המאבק הפמיניסטי יזנק מדרגה. אני מצפה מאישה נבחרת ציבור לדעת שתמיכה במועמד גבר על פני אישה לאותו תפקיד ידרוש ממנה הסברים מניחים את הדעת. לדאבוני, במקרים רבים נתקלתי בקמפיין נגטיבי, רווי בארסיות והשמצות של נשים כנגד נשים. בהתמודדות שלי לראשות העיר, דרשה ממני יו"ר של מפלגה בעיר בעבור תמיכתה הבטחה לסגנית ראש עיר בשכר. כנציגה בודדת ברשימה וכמי שפעילה שנים במערכת אין לי ספק שאותה נציגה ידעה שאין ביכולתי להבטיח קבלת תפקיד סגנית ראש עיר בשכר. כאשר בחרה אותה נציגה לתמוך במועמד הליכוד/ קדימה, היא הסתפקה בהבטחה להיות יו"ר של ועדה. אין לי מושג מה ואם בכלל ביקשה שרת התיירות רוחמה אברהם-בלילא משרת החוץ ציפי לבני כדי לתמוך במועמדותה. אני גם לא יודעת מה ואם בכלל הבטיח השר שאול מופז לשרה בעבור הצהרת התמיכה. העניין הוא שנשים שמגיעות לעמדות בכירות במערכת הפוליטיות בוחרות לרוב לעמוד האחת מול השנייה במקום אחת לצד השנייה. אין לי ספק שאם אותן נשים, בתפקידן כנציגות, היו יודעות שצפויה להן ביקורת ציבורית חריפה ושיידרשו לספק הסברים הולמים, לא היו מעיזות להפנות עורף לנשים אחרות שנמצאות בדרך למעלה. עלינו לחשוף את נבחרות הציבור שלמדו לספר על עשייתן למען קידום נשים, ובאותו זמן מעדיפות לתת תמיכה למועמד גבר מול מועמדת אישה.

בהתמודדות שלי לראשות העיר זכיתי לחשיפה רחבה, ולתמיכתן של נשים רבות. המטה שלי הורכב ברובו מחברות מועצת הנשים העירונית ופעל בשם קוד "יכוח 10". ד"ר אסתר הרצוג גייסה קבוצה גדולה של נשים מובילות למודעת תמיכה, לתרומות ולעבודה בקלפי. ראש העיר הרצליה, יעל גרמן, תרמה לקמפיין בכל דרך אפשרית שנתבקשה, מפוסטרים ועד צעידה משותפת ברחובות העיר. אשת העסקים גליה אלבין, שרות וחברות כנסת, הן היו שם כולן, כמעט ניצחתי, אבל לא.

בסיבוב הראשון ניצחנו בגדול. ביני למועמד אחריי היה פער של 1500 קולות לטובתי. אבל מכיוון שהיו

ארבעה מתמודדים, חסרו לי כ-300 קולות לעבור את סף הארבעים אחוז. לאחר שבועיים בסיבוב השני, נוצחתי בפחות מ-300 קולות...

הסקרים היו לטובתי עד הרגע האחרון. הובלנו קמפיין יפה וחיובי עד אשר מצאנו עצמנו עומדים מול כל הכוחות הקיימים מבודדים במערכה. אני, מועמדת הנתמכת על ידי מפלגת העבודה, מול מועמד קדימה, שנתמך ע"י המפלגות: הליכוד, המפד"ל, ש"ס, מפלגת הגמלאים, מרץ, שמעון פרס, יוסי ביילין ואחרים.

הבחירות בסיבוב השני התחילו בשעה 13:00 בצהריים. פברואר קריר, הגמלאים לא יוצאים מהבית הציבור אדיש. הגענו ל-31% הצבעה. מתוכם 21% של הציבור החילוני, גברים ונשים, ו-10% נוספים שהם 75% של הציבור הדתי בעיר.

המתנגדים כולם והציבור הדתי בפרט התארגנו להצבעת נגד שלא נראתה בעבר בעיר. דיברו על פתח מפתיחת החנויות בשבת, פגיעה בבתי הכנסת ועל היותי אישה ורווקה. הגמלאים לא יצאו להצביע בגלל הקור. והנשים לא הפכו לחלק מכריע בקמפיין. הן לא יצאו להצביע באופן בולט בעד מועמדת אישה.

אין לי ספק שקמפיין בסיבוב השני, שהיה פונה לנשים ומבקש מהן לקחת חלק ולבוא להצביע, כי יש אפשרות לבחור בראש עיר אישה - היה מאפשר לנו לגבור על ההתנגדות הפוליטית המפלגתית והדתית.

עם זאת אני לא חושבת שבכל קמפיין בו יש מועמדת אישה יש לתת דגש על הצד המגדרי. נכון יותר היה שארגונים פמיניסטיים היו לוקחים על עצמם להוביל מסרים רחבים לכלל ציבור הנשים ומבקשים מהם לקחת חלק במהפכה הפמיניסטית ובצמצום הפערים ולהצביע למועמדת אישה.

המתמודדות עצמן צריכות לדבר על עשייתן ופעילותן למען הציבור שבו הן מתמודדות. אנחנו כנשים צריכות להוביל קמפיין תקיף שקורא להעלאת אחוזי הצבעה של נשים, במטרה ליצור אפליה מתקנת ולהצביע עבור אישה. לצערי, אנחנו כנשים לרוב לא מפרגנות האחת לשנייה, אנחנו שופטות נשים מתמודדות לא תמיד רק על פי המצע המפלגתי, האידיאולוגיה או העשייה. אנחנו ביקורתיות לנשים יותר מאשר לגברים, כלפיהם אנחנו סלחניות. אולי אם נפנים שהעיקרון חשוב יותר מההרגשה האישית כלפי המתמודדת, אם נצליח להתמקד סביב מכנה משותף וננקוט עמדה אחידה שאומרת - קודם כל ולפני הכול, אני מצביעה לאישה - אולי כך נצליח לעשות שינוי ולהפוך את הנשים האדישות ליותר מעורבות.

לסיכום: חודשים רבים אחרי הבחירות ראיתי רק את הטעויות והמשגים הפוליטיים אותם עשיתי במהלך הקמפיין. לקחתי כמו כל אישה אחריות מלאה על ההפסד. וחשבתי שכעת עלי לפרוש מהזירה הפוליטית ולפנות את המקום למישהו אחר - גבר.

ההבנה שחלק גדול מההפסד שלי נבע מעצם היותי אישה, הגיעה רק בשלבים מאוחרים יותר. ההחלטה הקשה והחשובה ביותר, אותה עשיתי לאחר ההפסד בבחירות, הייתה ההחלטה להישאר במערכת הפוליטית ולהמשיך את פעילותי בזירה. על אף שאני לא יודעת אם אנצח במערכה הזאת או במערכה הבאה, אני יודעת שבסוף יקרה השינוי אצל נשים רבות נוספות שיתגייסו ויצביעו יאישה.

ליאת ארבל
ויעקב סבו

מימין: חדוה
יחזקאלי וננה חן

האם יש לאישה בראשות עיר יתרון בקידום החינוך

גנה חן
חברת מועצת העיר אור יהודה משנת 2003

אני האישה הגרוזינית (גאורגית) הראשונה שמתמודדת לראשות העיר בארץ ואני בעיצומה של מערכת בחירות. אני נאבקת בגוב של אריות, בעיר פטריארכאלית וזוכה לתמיכה ציבורית דווקא בשל העובדה שאת דרכי הציבורית התחלתי כפעילה בוועד ההורים ובתחום החינוך.

דווקא בגלל שאני אישה אני אדע להוביל תוכניות חינוכיות. קודם כל, מהיותי אימא, אני מחנכת מטבעי. כנשים, החינוך נמצא ב- DNA שלנו. לאור זאת, ובהתחשב בעובדה שרוב המורים במערכת החינוך הן למעשה מורות, אני מבינה אותן טוב יותר ויודעת איך לדבר איתן. בנוסף, כאישה יש לי יכולת לעשות שני דברים בעת ובעונה אחת - רוב הגברים הרי מתקשים בכך. אבל, הסיבה המכרעת בעיניי, שבגללה אישה מסוגלת לקדם חינוך טוב יותר, היא העדר חיידק האגו. כאישה, אני מסוגלת לשים בצד את האגו האישי, לטובת המטרה והדרך שצריך לעבור כדי להשיגה. חינוך דורות של אנשים ואזרחים איכותיים ואכפתיים היא מטרה נעלה יותר מגאווה אישית או משרקי אגו.

שלושה חודשים לפני הבחירות אור יהודה ניצבת בפני מספר אתגרים חשובים שיקבעו את אופייה ועתידה לשנים רבות. האתגר הגדול הוא להוביל את העיר אל רשימת הערים המובילות בישראל. הדרך עוברת דרך שיקום ושדרוג של מערך החינוך באור יהודה, דרך בניית תכנית אב לחינוך והחלטה עירונית אמיצה להחזיר את ניהול החינוך לעירייה. יש להפסיק את העסקת קבלן חיצוני לענייני חינוך, המנהל את החינוך העל-יסודי בעיר שלי, שלנו.

במידה ואגשים את תוכניתי - העיר תמשוך אליה אוכלוסיה צעירה, דבר שבהכרח ישפיע על העיר ויקדם אותה, יחזיר את אמון התושבים במערכת החינוך העירונית.

השיפורים והשינויים שיש לעשות במערכת החינוך:

שיפור במעמד ההורה על-ידי יצירת מנהיגות חינוכית אמיתית וכן, על-ידי שדרוג רמת השכלת המורים, כך שרובם יהיו אקדמאים ויעברו השתלמויות בתחום התמחותם.

יש לבצע מעקב צמוד אחר הישגי התלמידים בעיר בכל הגילאים ולטפל באופן מיידי בבעיות.

יש להקצות משאבים לטובת שיפור ברמת הלימודים בבתי הספר התיכוניים ולהבטיח שתתאים לדרישות האקדמיות, כך שיעלה אחוז הזכאים לתעודת בגרות.

יש לייסד קרן מלגות להשכלה גבוהה לילדי אור יהודה.

יש לשלב את המרכזים האקדמיים בעיר במערכת החינוך העירונית.

יש להקטין את מספר התלמידים בכיתה.

יש להקים מרכז תמיכה ואבחון ללקויות למידה החל מהגיל הרך, כדי לאתר ולטפל בבעיות למידה והתפתחות כבר מהשלבים המוקדמים.

יש להנהיג יום לימודים ארוך בכל גני הילדים, שבו יסופקו ארוחת צהריים חמה ותוכניות העשרה חינוכיות.

יש לעודד ילדים מכל שכבות האוכלוסייה לקחת חלק בפעילות בשעות אחר-הצהריים ולהפעיל פרויקט שיציע חוגים לילדים ממשפחות מעוטות יכולת.

יש להגדיל את תקציבי תנועות הנוער ולהגביר את יחסי הגומלין בינן לבין בתי הספר.

יש להנהיג תוכנית שתאפשר לתלמידים מעבר רך יותר בשלבים שבין גן הילדים לכיתה א', ובין כיתה ו' לחטיבת הביניים ומשם לתיכון.

יש להחזיר ילדים נושרים למערכת ולמנוע נשירה במוסדות החינוך.

יש להקים מרכז שיספק מענה להורים שעובדים במשמרות או שעות ארוכות, ואשר יכלול תמיכה בתא המשפחתי.

יש לפתוח חלקית את אזורי הרישום.

יש להדק את הקשרים עם מפעלי הייטק ולהקים מעבדות מחשבים. את תשלומי הארנונה של העסקים ראוי לתרום לקהילה.

אני מאור יהודה, יש לי את הידע, היכולת והרצון להוביל את המהפכה ולממש את כל התכניות שתיארתי.

ארבל: האספקט הנשי ■ צילום: שיראל עמרני

הכוח הנשי

"יש להקים מינהל נשים אזורי", טוענת תושבת קרית אונו ליאת ארבל, שמבקשת לקדם בבקעת אונו גוף שייתן מענה לנשים בכל הגילאים ומכל רמה כלכלית, בכל התחומים ■ בינתיים היא ארגנה פרלמנט שידון בבחירות לרשויות המקומיות מזווית נשית

פרלמנט נשים ראשון מסוגו בבקעת אונו יתקיים בעוד כשבועיים במרכז הבמה בגני תקוה. את הכנס, שיעסוק בנושא הבחירות לרשויות המקומיות מזווית נשית, יזמה ליאת ארבל, תושבת קרית אונו וחברת תנועת המקומיים בעיר, שאף תנהה את האירוע.

משתתפי הפאנל מתמודדים על תפקיד ראשות העיר ביישוב מגוריהם – נגה חן מאוד יהודה, עו"ד יעקב סבו מקרית אונו, מלי פינטו מגני תקוה, אירים אברהם מגבעתיים, חדוה יתזקאלי מחדרה ויעל גרמן, ראש עיריית הרצליה – והם יציגו את נושא קידום הנשים ביישוביהם כחלק מהמצע הפוליטי שלהם.

ארבל: "החשיבות של הפרלמנט הנוכחי היא לקיים דיון רציני וראשוני מסוגו באספקט של נשים בבחירות לרשויות המקומיות. כל משתתף או משתתפת בפאנל ידברו על תוכניתם לקידום נשים באם ייבחרו, ואנו נדון בריעיונות במסגרת הפאנל. הרעיון שאני מקדמת הוא להקים מינהל נשים אזורי".

הכינוס הנוכחי יתקיים בחסות פרלמנט הנשים, שהוא גוף ארצי פמיניסטי לקידום הנשים בחברה. ארבל מספרת כי היא לא חברה בפרלמנט הנשים, אך בעקבות פנייתה התקבלה בפרלמנט החלטה לקחת תחת חסותם את האירוע האזורי בבקעת אונו.

"כיום פועל בארץ מינהל נשים אחד ויחיד, בהרצליה, שאותו הקימה ראש העיריה יעל גרמן בשנת 2000. אני מקדמת את הרעיון בבקעת אונו.

"מינהל נשים הוא גוף ששייך לעיריה ונותן מענה רחב לנשים בכל הגילאים ומכל רמה כלכלית. בהרצליה מתמקר מינהל הנשים בסיוע משפטי לנשים, אבל הרעיון שלי שונה. אני מקדמת כרגע את הקמתן של רשתות חברתיות, וברגע שהן יקומו נקיים מפגשים ושיחות. מעבר לכך צריך לקדם גם תוכנית חינוכית, החל מרמת הגן, שתעסוק בשוויון בין המינים ואף תכוון נערות למצוא מקצוע לעתיד".

■ **יובל גמליאל**

ידיעות קרית אונו, יובל גמליאל, 8.8.08

נשים, דרושנה הקמת "מנהל נשים" בכל מועצה מקומית!

מה הוא מנהל נשים?

מנהל נשים הוא גוף עירוני שמטרתו מתן מענה מוניציפאלי לצרכי ציבור הנשים ביישוב באמצעו: 1. יצירה ויישום של מדיניות ותוכניות ארוכות טווחה, המיועדות כל נשות העיר, מכל שכבה סוציו-אקונומיות. 2. ייצוג נקודת המבט הנשית בדיונים מוניציפאליים בסוגיות הקשורות, במישרין או בעקיפין, לציבור הנשים ביישוב: תכנית מתאר-עיר, תקציב עירוני, שירותים מוניציפאליים, חינוך, ספורט ועוד.

מה ההבדל בין מנהל נשים למועצת נשים?

מנהל-נשים, בשונה ממועצת נשים, אינו מבוסס על רצונם הטוב של חברי מועצת העיר והעומד בראשה לשיתוף פעולה, אלא משתלב בתוכניות העבודה והפיתוח של העיר. ראש מנהל-נשים לוקחת חלק בתהליכי קבלת ההחלטות המוניציפאליות, בכל ההיבטים, כולל בהיבט התקציבי.

איך להקים מנהל נשים ביישוב שלי?

השלב הראשון בהקמת מנהל נשים הוא רתימה של תושבות ותושבים לחשיבותו של מנהל עירוני ע"י העלאת המודעות הציבורית לנושא. השלב השני הוא פתיחת דיאלוג עם נשות העיר כדי למפות את הצרכים. אין נוסחה או מודל - כל עיר צריכה להחליט מה הכי טוב לתושבות שלה. מנהל נשים, הדרך המוניציפאלית היעילה לקידום ציבור הנשים. מועמדות המעוניינות לקבל פרטים מוזמנות לפנות לליאת ארבל שתשמח לשתף פעולה.

טל. 054-6351023, דוא"ל akliat@bezeqint.net. **ערכה: ליאת ארבל מועמדת למועצת העיר קרית אונו.**

Book of Abstracts

October 2007 - August 2008

Edited by Esther Hertzog

Front cover:
Ibtisam Mahamid, Woman of the Year - Outstanding commitment to promoting peace and Arab Women's empowerment

Photography: Nitsan Shorer

Back cover:
A demonstration against the war and the killing - Women are at the head, as always.

Photography: Tamira Sawatzky

Editor: Esther Hertzog
Design, Graphics and paging: Maya Bein-Nachal
Photography: Yochi Yahel, Goldy Koren, Zehavit Orlev
Printing: Magadla - marketing, publishing and printing

January 2009
© All rights reserved

www.w-p.co.il

The steering committee thanks Friedrich-Ebert-Stiftung and Dr. Ralf Hexel, the foundation's director in Israel, for their generous support.

Women's Parliament

Platform for Politics from another Perspective

Dr. Esther Hertzog
Women's Parliament coordinator

Background and aims

Israel's Women's Parliament is a platform for critical and feminist debates on the prevailing policies and discourse in Israel. The Women's Parliament was founded in 1999 by Shin – the Israeli Movement for Equal Representation of Women; The Friedrich Ebert Foundation; Beit Berl College; and Hen - Hertzelyia Women. The Friedrich Ebert Foundation, Beit Berl College and hosting local municipalities sponsor the activities of the Parliament. The Women's Parliament conducts six sessions a year. Between November 1999 and August 2008 it conducted 54 sessions. Over 8,000 women from diverse backgrounds attended the sessions.

Among the Parliament's main aims are:

• **Promoting the conspicuousness of feminist perspectives in the public discourse and of original-critical positions of women from divergent frameworks.** The Women's Parliament's sessions brought up a wide range of topics and discussed them from both the general and the feminist perspectives. Among these were issues like the state budget, the minimal wage, welfare and educational policies, absorption policies, peace options, wars, media coverage, economics, violence, crime and terror, beauty contests, prostitution pornography and trafficking in women, military service, political corruption, high education, children's custody and parental rights, teachers' status, center-periphery relationships, local and national elections.

• **Enhancing the conspicuousness of prominent women with unique professional and social contribution to life in Israel.** Thus, more than 280 women speakers (and a few men) presented their vast knowledge, insightful interpretations, moving testimonies and impressive professional experience at the Parliament's debates. They represented Israeli women's voices from numerous backgrounds, the academia, the media, the arts and field activities. They were religious and secular, Jewish and Arabs, veterans and immigrants, from the right and from the left, etc. All conveyed the message that Israeli women can offer unique interpretations of political, economic, social and other issues that are on the public agenda and that they have the urge to influence the prevailing policies.

The steering committee

Dr. Esther Hertzog (Women's Parliament Coordinator), Yael German (mayor of

Hertzelyia), Dr. Linda Efroni (economist and advocate), Dr. Varda Granot (school headmaster), Iris Avraham (vice mayor in Giv'atayim), Ragda Masalha (director of the infancy educational center in ElKasami College); Oranit Levy-Spektor (projects' coordinator in JDC Israel); Yonna Markovitz (advocate), Nadin Holander (organizational consultant), Ruth Reznik (head of L.O – no to violence and director of women's shelters), Ibtissam Mahamid (social activist), Dr. Zviya Walden (linguistic researcher), Yochi Yahel (head of the association for tenants' protection), Goldy Koren (police officer and spokeswoman), Merav Michaeli (journalist), Nessia Shtrasburg (mayor's advisor on women's issues), Ilana Shamay (social worker and activist), Smadar Sinai (head of the women's division in the Kibbutz movement)

Locations of the sessions

The Parliament's sessions were held all over the country. They were organized with the cooperation of mayors' advisors on women's issues in: Hertzelyia, Kiryat Shmona, Beer-Sheba, Tel Aviv, Jerusalem, Haifa, Holon, Peki'in, Kfar-Saba, Tira, Ramat-Gan, Jiser El-Zarka, Giv'atayim, Daliat El-Carmel, Shoham, Bak'a El-Garbia, Kfar Yona, Rosh Ha'ayin, Rishon Lezion, Ra'anana, Rechovot, Ganei Tikva and Bat Yam.

Several sessions took place in the regional councils of Gezer and Lev Hasharon, Mate Asher and a few were organized in institutions: Beit Berl College, an Army base, Neve Tirza - women's prison and El-Kassami College.

The impact of the Women's Parliament

The debates in the Women's Parliament sessions contributed significantly to raising public awareness with regard to crucial social issues and succeeded to put into motion feminist initiatives. Among these were the following:

- Founding the coalition against pornography, which succeeded in passing a law against pornography broadcasts on public television;

- Founding Anwar, Jewish-Arab women's leadership group which aims at advancing gender equality and peace. Anwar carried out many weekends in which gender, social and national issues were brought up. It also initiated mutual feminist activities in places like Gisser El-Zarka..

- Unveiling the connection between prostitution, trafficking in women and pornography.

- Exposing women's discrimination and exploitation in the labor market criticizing their exclusion from political power centers and other spheres of public influence.

- Establishing women's organizations' coalition for women and children that succeeded to prevent the abolishment of

the law on tender-age custody.

• Initiating the campaign of women's candidacy for presidency which resulted in Colette Avital's announcement of her candidacy for presidency.

• The Women's Parliament was the first organization that criticized the government's decision to open the second Lebanon war and the severe damages inflicted on civilians on both sides of the border.

• The Women's Parliament was the only women's organization that expressed continuous support in the teachers' (most of whom are women) struggles and supported the woman candidate for the teachers' organization's leadership.

• The latest achievement of the Women's Parliament was the public recognition of the need to establish budgeted women's divisions in the local municipalities (the first and only one has been established in Hertzliya, as an outcome of Hen's and Shin's activity in this town). Following the 54th session and previous activities a women's division is about to be established in places like: Kiryat Ono, Pharadis and Modi'in.

Summary of the debates (October 2007 – August 2008):

"Strategic threats in the Middle East" was the topic of the first session, which took place in October 2007. It took place in Tel Aviv, and was hosted by the women's division of the Kibbutz Movement. Linoi Bar Geffen (journalist) convened the discussion. The panelists were: Ofra Graitzer (Tel Aviv University), Dr. Erela Shadmi (sociologist), Chedva Eyal (Isha Le'isha), Amani D'ayef (Isha Le'isha).

This session was intended to take place at the Sorek center for nuclear research. Following a "last moment" cancellation by the center's directors the session was moved to Tel Aviv. This one-sided act of cancellation, under the pretext of security needs, implied the silencing of the crucially needed public debate on Israel's nuclear armament. It also meant the silencing of women's voices as well as of the civil society's voice. The discussion that took place in Tel Aviv unfolded the heavy secrecy that surrounds Israel's nuclear policy and which is used to prevent any public discussion on this subject, from taking place. The discussants called to take action, aiming at opening up the subject and enabling public debate.

"Men confronting violence" was the topic of the discussion in the second session which took place in November 2007, in Bat-Yam. The gathering was hosted by Shlomi Lachiani, the mayor, and was convened by Yuval Dor (composer and singer). The other participants were: Uri Buskila (the vice mayor), Dr. Chen Nardi (the movement for equality and peace between men and women), Rony Weinberg (High-tech worker), Said Machamid (singer) and

Ben Dror Yemini (journalist).

The event took place on the annual international day of the struggle against violence against women. The subject was discussed from men's perspectives. The platform offered to men implied the expectation that they should take responsibility over men's part in violence in society and that they should be involved in the efforts to eliminate violence. The speakers described their personal experiences and thoughts about violence and oppression of women: preventing Arab women's higher education as an act of violence; liberating the woman within the man as a process of liberation from chauvinism; talking as a means for overcoming anger and for preventing the use of violence; the implications of using violent language and of perceiving sex in terms of subjugation and occupation.

"Women-teachers to political leadership – on education, women and politics" was the topic of the third session, which took place in Kfar Saba in January 2008, and was hosted by Yehuda Ben-Chamo, the mayor. Linoy Bar-Gefen conveyed the discussion and the panelists were: Dr. Linda Efroni (economist and advocate), Chadija Taha (high-school headmaster), Tal Kogman (ex member of the city council), Drorit Neder-Lilian (high-school headmaster) and Anat Shneider (Math teacher in Junior-high school).

The session took place a short time after the teachers' long strike, in which they protested against the "ofek Chadash" reform, has ended. The speakers criticized the heads of the teachers' organizations for their failure in negotiating the agreement with the representatives of the education and finance ministries. They emphasized that although the struggle enjoyed unexpected public support it failed to gain concrete achievements. Women-teachers were called to enter the political sphere where they can gain professional achievements as well as improve the education system. Anat Shneider, who described the intimidations she suffered from the heads of the teachers' union because she dared to encourage teachers to resist the enforcement of the agreement, enjoyed a wide support from the audience.

"Center-Periphery relationships – from a feminist perspective" was the topic of the fourth session, which took place in March 2008, in Kibbutz Regba. The discussion was convened by Smadar Sinai (head of women division in the Kibbutz movement). The panelists were: Prof. Batya Kristal (West Galilee hospital), Kamela Mussa (Catering entrepreneur), Dr. Yehudit Avrahami Einat (Ort-Braude College), Dalia Eyal (director of "Ma'avarim Ba'emek"), Dr. Avigail Mor (Tel-Chai College).

The speakers elaborated on how the distance from the center influences the quality of medical services, supportive

services for battered women and other services, offered to the population in the periphery. A critical analysis was proposed with regard to women organizations' involvement in the periphery. It was argued that interacting with women from various peripheries feminists from the "center" behave arrogantly and patronizingly.

"Femininity and masculinity in Israeli society" was the topic of the fifth session, which took place in June 2008, in El-Kassami College in Baka El-Garbia, and was hosted by Dr. Muchamad Issawi, the head of the College. Ragda Massalch (El-Kassami) moderated the discussion and the speakers were: Dr. Rivka Nardi (writer and family therapist), Dr. Dalia Fadili (Dean of students in El-Kassmi), Dr. Gilad Padva (Beit Berl College and Tel Aviv University), Dr. Samir Zuabi (El-Kassami) and Shlomit Lear (PhD student in Tel Aviv University).

The speakers examined issues related to sexual identities in the in the Arab society and in the larger Israeli society. Some skeptical queries were raised in relation to widely accepted assumptions on "manhood" in the two sectors and on the construction of gendered identities in the public domain.

"The local elections from women's point of view" was the topic discussed in the sixth session and it took place in August 2008, in Ganei Tikva. Liat Arbel (advisor on business development) moderated the event and the panelists were: Yael German (mayor of Hertzlyia), Ya'akov Sabag (candidate for mayorship in Kiryat Ono), Chedva Yechezkeli (candidate for mayorship in Chadera), Mali Pinto (candidate for mayorship in Ganei Tikva), Nana Chen (candidate for mayorship in Or-Yehuda) and Iris Avraham (candidate for mayorship in Givata'im).

The Women's Parliament took place at the eve of the local elections and it aimed at raising the public awareness to the potential of women's divisions in the local councils. The first and only women's division that exists in Hertzlyia (the outcome of Hen's and Shin's ongoing activity in the city) was presented as a model to be followed. Some of the questions that were raised were: what are the differences between women's division and women's council? Should a candidate reveal or conceal the gender perspective in her campaign? Do women candidates offer any advantages from the perspective of advancing "women's" spheres, such as education?

The Friedrich-Ebert Foundation - a longtime partner of the Women's Parliament

Ralf Hexel
Director of the Friedrich-Ebert-Stiftung in Israel

Ralf Hexel

On August 1, 2008, I arrived in Israel in my new capacity as the Representative of the Friedrich-Ebert-Stiftung. A few days later, I attended the Women's Parliament on the subject "The Local Elections from Women's Point of View".

I could not think of a more appropriate event to provide me first important insights into the complex and dynamic reality of Israel. I met women who deeply impressed me by their social and political involvement and their willingness to fight for their goals. As a political foundation, the FES attaches utmost importance to the concrete impact of its work.

Therefore we were very glad, that - following this session - the need to establish budgeted women's divisions in municipalities was publicly recognized.

This goal-oriented approach characterizes all the sessions of this critical and feminist platform. They have not only influenced the public discourse but also achieved concrete changes for the sake of civil society.

The Women's Parliament has a long-standing tradition to initiate gender-oriented and feminist changes in Israeli politics.

In 2008 a well publicized session was held on the subject of "Strategic Threats in the Middle East" in order to challenge the common Israeli paradigm that only men understand and therefore should be involved in security issues. The general public saw women who had a deep knowledge and understanding of security in all its facets. One might wish that this should not be surprising, but reality shows a different picture.

I deeply appreciate the relentless endeavor led by Dr. Esther Hertzog and many other women since 1999 to integrate feminist perspectives into the public discourse in Israel.

Dr. Hertzog and her colleagues work all those years on a voluntary basis and this needs to be pointed out again and again.

For all these reasons, the Friedrich-Ebert-Stiftung is very proud to present together with the Women's parliament this book documenting our joint activity in 2008.

There is no doubt that the reader will find a courageous and controversial approach to the issues that Israel faces.

Book of Abstracts

October 2007 - August 2008

Women's Parliament

A Platform for Politics from another Perspective

